

NÁRODNO-SÓLSZKE

KNIGE OSTENYA.

TRETJI ZVEZ.

Lasznoszt vogr. král. Vladársztva.

V-BUDINI

STAMPANE V-NÁSZTAVI VOGRE. KRÁL. NAVKŪPNOSZTI.

1872.

SZLOVENSZKE

NÓVE

KNIGE CSTENYA

ZA

VESZNICKSI SÔL III. ZLOCS.

SZPRÁVLENE PO

GASPAR JÁNOSI

ERDÉLYSZKO-SÓLSZKOM RAVNITELI.

VODANE PO

VPL. VOGR. KRÁL. MINISTERIUMI VADLUVANYA I NÁVUKA.

Cena zvez. 28 kr.

V-BÜDINI.

LASZNOSZT VOGR. KRÁL. VLADÁRSZTVA.

1872.

1. Szvéta oblüba.

Boga, mojga sztvoritela
sze bojim i molim;
domovino, prijatela
za szvéto récs zvolim.

Postúvati scsém vszakoga
vu kakgodi sztani,
szrdce mi naj i vbogoga
gorecs lübi, brani.

'Zitek postenyë, szkrbnosztí
scsém na aldov dati;
tak nemam moje bívosztí
tü ob'zalüvati.

2. Szirmaska deklícska.

Ednoj szirmaskoj deklícski szo rano mrli roditelje; né je mēla nikoga, kí bi za nyö szkrbo, i záto, da bi 'zivetí mogla, za dojko je sla k-deci edne prémocsne hi'ze. . . Ednök je na podokni szedécs, britkó zácsala jókati. Varavsá jo hí'zna goszpa, pítala jo je: „zaka jócses, moja csí, lehko ti ka falí?“ „Bóg moj, Bog moj! — zdehne deklícska — kakda nebi jókala, csi premíszlim, ka má z-méne bidti! Druga, z-menom edne vrsztí deca v-solo hodi

i tam sze doszta dobra vesi, jasz pa brezi návuka morem gorirászti. Kakda mam 'ziveti, csi gorizrasz-tém, i drugi do doszta cshednesi i prílicsnési od méne? Sto me vzeme etak na szlu'zbo? Kak rada bi jasz i cseresz nócsi delala, da bi mi vudné szlo-bodno biló v-solo hoditi!“

Nyé míloj goszpé je k-szrdei sla to'zba sziro-tíce, i eta plemenita míszel sze je pobúdila vu nyé prszaj: „szmilujem sze nad etim szirotnim dete-tom; ar je bo'za vola, da dobro csinímo z-szirota-mi. I na dobro vesiti koga, je zagvüsno najvekša dobrota, stero nyemi prikázati moremo.“ — Kak je ona míszlila, tak je i csinila: to szirotno deklíc-ko je od toga hípa v-solo posílala. Kem vecs do-broga i lepoga sze je vesíla tam ona, tém gedrnesa, vernesa i delavnesa je bíla i pri dómi, i neli vno-goga kvára je mentüvala mílo goszpó szvojo, nego ji je i po gedrnoszti, delavnoszti i vrlom oponása-nyi szvojem doszta lepe radoszti szprávila.

3. P í s z m o.

Cíl píszma je té, da cslovek, ka lepoga i do-broga vidi, míszli, ali praviti sese, gorizaperi, da tak naj i drugi znájo, ka je on vido i miszlo. Mo-gócse nyemi je, i ozdalecs hodócsim prijatelom poszlati píszmo, ino nyé i prísesztnomi vrémeni prékdati, da i po nyegovoj szmrtili drugi nyegove míszli esteti morejo.

Kí doszta píszanya má, hitro more píszati, kí pa hitro píse, on nemore vszakoga píszka poszebi píszati, nego nyé lepó vküpszklene, tak da edno

recs z-ednim tegom szpíse doli. . . . Kaksi blagoszlov je gorinaidenye píszma za celi národ cslovecsanszki! Zdávnýa szo lüdje néznali píszati. Ka szo vu szpómenki obarvati steli, to szo otrokom pripovedávali, da gda szo i te goriódraszli, pá szo je i oni pripovedávali deci szvojoj. Csi szo z-ôzdalecs bodócsimi lüdmí kakse dugoványe meli, zebráne lüdi szo k-nyim poszlali, da bi nyim je na znánye dáli. Píszmo je vecs menyé pred stirijezer létami naideno gori.

Ka sze je pred temi godilo, od toga jako malo známo ; ár ka za knige szo zdávnýa píszane, i te véksi tál je vu tekáji vrémena preisao, ár szo vu mali zvézki vódáne bílé. Dnesz 'ze vecs nemorejo vesznoti knige, ár sze z-oni iszti kníg vnogo jezer zvézkov stampa, i csi ji taki doszta 'z-nyí preide, dönok z-telikasi doszta i goriosztáne. Mestria stampanya kníg je pred stiriszto létmi naidena gori, — od stere níže na szvojem meszti gücsati mámo.

4. N á v u k.

Módroszti je z-prszta nepocecáo nisese, kama ga je nedjao, kincsa naj neiszcse, dávno 'ze sze je to vnórikep zgódilo, ka je pecsen golób zleto lacsním v-grlo.

Zbio, zbio je Bóg toga z-obema rokama, kí na dúsné kincse verne szkrbi nema, i níka dobra sze nevcsí v-szvojem sztáni ; taksi szrecsi szvojoj szam kopa grob ráni.

5. Lübeznívi príjateľje deeé.

Vu sóli ednoga varaseka, med vnögimi drügimi deakmi je bio eden szírotni pojbícs, kí je zavolo szvojega raztrganoga oblecsale vszigdar szramotno sztópo vu vucsevnicó. Gdare je na sztólici szedo, bojecs je potegúvao zgornyo odetel szvojo na cotaszte lacse szvoje, da sze nyegova nágoszt nebi na pamet vzéti mogla. Nyegov szôszed je dónok na pamet vzeó nyegovo mantro, i gda ga ednók nebi nazôcsi bíló, na nyé je vzeó prémocsnése pajdáse, ka bi vkúpdjáli 'zukavee szvoje, i szírotícsi lacse kúpili. Eti vszi, escese i ti najszírmaskesi szo z-ednim szrdcom dúhom precí zvolili na tó; ar szo szírotnoga pajdása szvojega, zavolo nyegovoga krotkoga oponásanya i omurne gedrnosztí vszi do ednoga lúbili. — Oni szo, brezi znánya vucsítela, telko pénez djáli vkúp, ka szo nyemi né szamo lacse, nego i prsznyek kúpili.

Gda bi dvoje oblecsalo eto zgotovleno bíló, edno útro szo rané prisli vkúp v-sóli, i szmileni szôszed nyegov nyemi je nyé vu imeni tí drügi z-ôszvetním talom prékdao. Szírotícs je med hvále szkuzami príjao od nyi tak necsákani dar lübezni; ali szkuzíli szo sze i oni od radosztí, ka nyim je od Boga dano bíló, razveszelíti osztávlenoga pajdása szvojega.

Vucsitel je rávno vu tom megnenyi sztópo vu vucsevnicó, i zarazmivsi nyí plemenito csinénye, z-mílim glászom je etak govorio: „drága deca! vu najlepsoj radosztí szte dáli tal vzéti ví i meni, i na priszpodobno csinénye szte nadignóli szrdce

moje. Jemlite tál i potom vu potrebócsaj szirmákov, i netrpte, ka bi li eden vcagao med vami vu nevóli!“

6. S t r k.

Sto nebi poznao dúge nogé, szlóki sinyek i lépo belo perje majócsega strka, etoga znamenitoga prijaznívóga fticsa? Zmo'zno gnezdo szvoje on na szlemena ali rore rad szkláda, gdate i na visziko obstonkano drevje, da okoli viditi more po dalecs razpresztréti trávniki, ravnicaj i mocsvari.

Gda on vu prvom szprotoletji z-mlacnésim vetrovjem vu zdávnye gnezdo szvoje nazapríde, zela vész ga naglász pozdrávla; ár je nyega prísesztje glaszitel blúzi bodócsega szprotoletja. — 'Ze nyega 'zivot kak znameniti je! Na dúgi, erdecse-csizmeni nogáj sze zmo'zno cõca nyegov lehki trúp, steroga z-csrnim zarobleno belo oblecsalo pokriva. Nyega rép je krátek, obstonkan. Ali tembole scsapinati i trdi je nyegov sinyek, steroga nyegova lepa gláva, i ospícsen, nezgrbani, erdecsi klün szná'zi.

Muesécs, i plemenito sztópa on po dr'zeli szvoje lovine. Na vszakom sztópaji kumesz zdigne dugo nogó szvojo, napre dr'zavsi glavó i sinyek. Tak sztópa dale, dale, dokecs edne 'zabe, küscsara, ali kacse nevara, z-klünom, kak bisztra sztréla, za nyó popádne, zgrábi i técsno po'zre jo. Csi ga na lovini ka gró'za, namíri sztojí, edno nogó napuni pod esrvó goripotégne, i sinyek pazno vóvtégne. Nistero megnenye osztáne vu etom sztáni, dokecs neprevídi, jeli nyemi je mogóce na teli lovine osztanoti,

ali be'zati potrebno. Nyega 'zmetno telo nyemi te'zko vcsiní, gorizleteti; zato sze z-ednim, drugim szkakájom i plaotom perót naszlednye li pozdigne, v-bég vdari, i csi je vizsiko kumesz prisao, jáko lépó letí do gnezda k-klepajócsim mládam szvojim.

Strk je jáko szkrben hí'zni vért: preci, kak nazapríde, vózbógsa gnezdo szvoje, i csi bi gder drugi strk prevzétí steo nyemi koreni sztalís nyegov, ze-vszo v mocsjóv ga bráni i varje; z-ospícse-ním klunom szvojim i z-krepkimi perótami með sztrasnim klepanyem szeka, szmíca, mláti protiv-níka, dokecs ga neorani i na tél nepresztré. Potom je hí'za i dvor nyegov vu bátrivnoszti próti vszá-koj szili.

Zvóntoga je on miroven ftics: trpí, ka szí vráblí i lasztvice pod gnezdom nyegovim gnezda redíjo i vu míri prebívajo. Csisztócsó rad má, stera je i potrebna nyegovoj beloí opravi: zato sze i jáko csesztó kóple. Pazke vréden je nyegov nágib k-lü-dém, geto szí z-punov vúpaznov na sztrého nyí hramov széde i gnezdo szkladé, po dvore sze szemta séta, po ogradí 'zívis beré, vu mórszki varase pa escse i með lüdsztvom po cesztáj hodi, tak da sze ga ono ogibati more.

Csí cseresz leta trávnici, mlake i berecsíne preszehnejo, strk sze vu logé zoszeli, goripoiszese vretine i járke, i csi i tam szfali 'zívis, z-tivárisimi tanács dr'zí, i na dúgo pót vandra 'z-nyimi vu mórszke dr'zele. Toga hípa ómurno pazíjo na paj-dáse szvoje, rone ali na potúvanye neszpodobne vkraodlócíjo, dosztakrát escse i szpokolejo. Na pót sze z-vékse sztráni v-ednom hípi genejo. Odzgora vu najvísisi dr'zelaj zráka z-dve, tre jezer sztojecsí

redovni serezje ji brezi pocsívanya plavajo proti Egiptomi, gde na 'zab i kacs puni ravnicaj drugo domovino szvojo májo, dokecs ji tam bodócséga: leta 'zgajócsa vrocšina pá nazané'zene k-nam z-mlácsnim hládom szprotoletja.

7. Na jészen.

Prazno je gnezdo lasztvice,
prazno 'ze pod zasstr'zoni,
prazno strka, prepelice,
taletíjo ete ftice
z-malim szvojim seregom.

Tam vu mráki dalecsíne
sereg ete taletí.
kak krpo. ga v-zraki vidim,
lehko sze mi tak li zdí?

Taletíjo, odísli szo
leta tak dragi gosztje. —
Haj! naszkori sznága pola
i lepota gore, dola
má naszledüvati nye.

8. Szüksávanyc.

Miska i Jancsi szta po kratsisoy peskoj poti szenô sla grnót. Kak szta kre edne vrbacse, med szebom szí zgucsávajócs, mímo sla, Jancsi hitrosztáne, doli sze prigne, i níka gorivzeme.

„Ni, ni, Miska! ka szem tó dobo, i kak ti je ona 'zmetna, Bog jo je dao!“ velí Jancsi.

M. Oh, to je penezna mosnya! glej, glej, ka je píszano na nye! zdr'z'etek 80 fl.

J. Vis, kak szrečsniva szva! Jeli znás, Miska, ka jasz míszlim? Rázno szí je vzevva; vszaksi 40 fl. dobí: i tak on odvézati scsé mosnyô.

M. Jancsi, Jancsi! tí szí tak denes, kak da bi te penezi najni bilí.

J. Uprav, kak da bi najni bilí; a csidi bi pa bilí, csi né najni?

M. Csidi! tisztoga, kí je je zgubo?

J. Toti, ali gde je tiszti, kí je je zgubo?

M. Midva ga gori moreva poiszkati dati.

J. Ali kakda ga dáva goripoiszkati?

M. Jeli szí pa 'ze pozabo, ka szo etoednok vucsitel pravili? — Peneze va k-veskoj oblászti neszla; tá po vármegyevszki csesztníki i vu novínaj vö dá prekrícsati, ka szo eti i eti penezi naideni, i kí poszvedocsiti zná, ka je je on zgubo, on je pa naza má dobíti, kak szvoje lasztivno poistvo.

J. Ka pa, csi sze taksi nebi naisao?

M. Li teda bi nama szlobodno bilô, nyé zdr'zati.

J. Ej, Miska! jasz bi rad bio, da sze niscse taksi nebi glászo.

M. To sze komaj dá miszliti; próttomi je gvüsno, ka de te kvären escse prvle zvedávao za nye, kak je midva notridáva.

J. Ali tí, Miska! jasz pa nika míszlim: jeli midva nebi mogla celoga dugcványa zamucsati, kak da nika nebi naisla? vem naj je tak nevido — —

M. (hitro med nyega vdarivsi): tak va tovaja — jeli? Ar bi tovaja bila, csi bi lüdszko poistvo

znajócs, hotécs i zkrívoma zadr'zala. To, Janesi moj, posteni cslovek nemore vcsiniti.

J. (szaszivsi sze). Tovaja?! Bog! csi tí stímas, ká bi tatíjo doprineszla, csi. . . Ali dönok je nevu-godno obsüténye — tak szem rad bio 'ze tem vnógim penezom. . .

M. Radújva sze nad tem, ká pótnik nazadóbí szvoje peneze. Lehko je on peski posta, kí sze zdá jáko cekne, i li z-tem sze trósta, ká nyemi nyegove zgüblene peneze eden posteni cslovek pá naza má dati.

J. Prav más, Miska! Moje mízli szo edno megnenye na zélo pót zablödile; ali to sze vecs nema zgoditi.

M. „Te posteni sze do szmrti postúje“, tak právijo cseszto najni vucsitel med vucsenyem, i — moje szrdce mi globoko obsüti, ká vu tom prav májo. Naszledújva nyihov lepi i hasznoviti návuk do szkrádneyega píhanya szrdca najnoga.“

9. Versztvo male Juliske.

I.

Juliska je komaj dvanájszet lét sztara bila, i 'ze je cëla 'zivázen na nyé szkrb zavüpana. Nóvoj csészti etoj je ona jáko rada bila, geto sze je med 'ziváznov najra zdr'zavala. I viditi sze je dála gedrnoszt mále vertinye ete, ár je dvor vszigdar v-lepom rédi bio, i navékse tak csízti, kak edna pometena hi'za; pa je doszta vszake dóbi sztvári 'zivelo na nyem. Csi je cslovek na nyega sztópo,

ka vsze za glasz je mogao k-ednomi hipi zacsuti! Na ednom meszti szo rece hápkale, na drugom goszi gágale, eti kokosi kokodakale, etam kokôtje kukorékali, i na sztrehi golobje turbékali, kre csloveka píscsanci i male pure pivkale: poprek vszake dobi pernate sztvare samrele vu píszani velki serege.

Najvekša goszpoda vu celoj dr'zini etoj szo goszi, i geto szo jáko paróvne, szamé bi rade vsze pojele, ka sze celoj 'zivazni meese, zato te druge grizejo naganyajo, da bi je pregnati mogle od jesztvine. Juliska szí csedno zna djati z-zelimi goszkami: kakznaglics 'zibci krepsi gratajo, vozgoni celi sereg na trato, da szí tam trávo sesíplejo.

Rece i goszi vu poszebni levé nocsujegjo. Etaksi levovje presztrani morejo bidti; ár rece i goszi neszedíjo na droge (szedali), kak pure i kúri, nego na goli tle.

Levovje (klonye) kúr i pur szo jáko lepa meszta: poprecski szo dugi drogovje zdevani od edne sztene do druge, visziko. Na eti droge szedíjo kúri i pure. Gdete szo vu kosaraj lepa gnezda dolizdevana, i vu eti lepa bela jáca. Csi stera kokos kvocse, Juliska jo naszadí, da píscsance le'ze.

Juliska doszta vszake dobi kúr má, ali najbolé krofaszte plodi. Medtém je kokót li dönok najsegavési sztanesar celoga dvora; zagvüsno je on na szvoj lepi erdecsi greben, viszecsó bradó, cifraszti korimati rép, ali osztre osztrogvi tak segav; zato hodi on z-taksov plemenitosztjov, kak da bi celi dvor nyegov bio, niti drugoga kokota nescse trpeti pri szebi. Visziko letanye je né mest-

ria kur, li te, csi na gredaj grenoti scesejo, szi szilo delajo, da kak prek plotov zleteti morejo.

II.

Juliska je med vszov 'zivaznov golobom najra; i sto nebi rad meo eti lepi, csiszt i krotki sztvari. Juliskimi szo pa tak krotki i prijaznivi bili, da gda je na dvor sztopila i li dvakrat szkricsala: tubi! tubi! ze-vsze krajov szo k-nye leteli i pred nyov doliszeli. Nisteri 'z-nyí szo ji escse i z-roke jemali zrnye.

Juliska je toti rada bila golobom poprek, ali donok je najra mela zmed nyimi te lepe bele. Mela je ona i brnaszte ino szive. Nisteri 'z-nyí szo piszani bili, z-belim i csrnim ali ciglene licojne perjem. Najvekxi zmed nyimi szo ti krofaszt i bili.

Vu vremeni szejadvi je Juliska vszigdar v-golobecsnyek zaprla szvoje golobe; naci bi oni na nyive völetali i goripobrali to vopotorjeno szemen: zvontoga bi je pa zgrablivi fticsi zlehka taznoszili. Csi bi etaksega hipa sto v-golobecsnyek pogledno, kak lepo dugovanye bi vido tam! Vu szna'znom redi bi naisao vnogo gnezd vszeoköli, vu steri vszakom podva goloba szedita. Etiva sze v-mrazi vküpsztisznetata, da endrugoga szegrevata, i csi je jarica dve jajci zneszla, eden za drugim szedita na nyima. Po malom csazi sze dve gölivi mladi zle'zeta vö. Roditelje szo jáko radi mladam szvojim, nye z-perotami zakrijejo i szkrbno je krmijo.

Gdare mlade nateliko zrasztejo, ka bi 'ze lekho völetele, Juliska je pogledne, csi lepo lekho perje majo. Csi ga nemajo, v-kunyo je da; ar je golobecse meszo jáko tecsna jesztvina: gdate je i na

pláci odá. Toti je ona z-britkim szrdcom dá vmoriti ali odati; ali nacsí nemore, geto bi sze oni nate-
teliko naplodili, ka nebi ládala 'z-nyimi. Eden pár golobov, pri dosztojnoj szkrbi, sze vu tekaji dve let na vecs kaksztó naplodi. Mládi golobje sze preci, kak vózletíjo za gnezdo ceknejo, esi sze taki z'nyí kuszti klúnov i nog previditi dá, ka szo escese mládi.

Júliska i na tó pazi, da sze levóvje i szedala 'zivázni eseresz nócsi dobro zapreta dr'zíjo; ár le-
szice i toróvje — eti húdi protivníci 'zivázni — vszigdar sútajo, da bi kak notri mogli vdreti. I esi sze kak notri morejo vkrádnoti, velko opúszt-sávanye doprineszejo; escese i szové ino podgani zgrabiti i szpoklati znájo 'zivázen, naimre to ménso. Ni vudné sze ona nemore brezi pazke nihati, nacsí jo zgrablivi fticsi vsze táznoszijo.

10. G o l ô b.

Vô je sla ednók mati,
na cvetécse trávnike,
z-szebom vzevsa otroke.
Té zacsnejo praviti,
vidivsi golóbicsa:
„Ni! ka je tam za fticsa!?”

On sze níka nebojí,
i zato tá nezletí,
li z-glavičsícov búka
ino z-klúncseccom klúka.
Mama, kaksí ftics je tó? —
jehi de on z-nami só?

„Golôb je, moja deca!
'Zivis bere tubica;
ni! 'ze je níka naisao:

Bög, kama de je neszao? —
Kumesz gléda golóbek,
i tak je szvoj falacsek.

Tak csini i dobra deca:
z-zahvalnim nagibom szrdca
vr'ze na nebo pogled,
i, kak velí nyega red,
potrósi, ka dobra ma,
ino Bógi hvalo dá.“

II. 'Zelezo i olóv.

'Zelezo. Ka je, ka bi hasznoviteše bíló csloveki, kak jasz? Jeli bi on mogao kopati, orati, cimprati, csi mené nebi bíló na szveti? Ka pa szabó bi mogao szüknye zrezati i zrezane falate pá vküpszasiti, csi nebi meo iglé i skárgy? Pa z-kém bi podérali veliko drevje, i z-kém bi teszali teszacske trame hramóv i mosztóv meszto 'zelezni szekér? Csi bi nyí szekere z-najdragsega zláta ino szrebra bílé, nebi mogli nika doprineszti 'z-nyimi. Ni te najbogatesi cslovek neküpuje zlatoga zápora i klüesa, da szí kincs ino poistvo od tatóv obarvati more. Vsze tó on z-'zeleza dá zgotávlati... Ka pa te znamenite 'zelezne potí z-kém bi sze dalé nemesztiti? Neli nyí 'zlebícse z-méne naprávlajo, nego i nyí potácese, vléke, kotle, i lance vsze z-'zeleza zgotávlajo. Gde je on meszterszki cslovek, vért, kí mené nebi potrebúvao? I szami píszacsov véksi tál nebi mogao brezi méne z-ocelnim perom píszati.

Olóv. Ej, ej! lübléni 'zelezen prijátel moj, lüdjé szo 'ze i te píszali, gda je ocelnomi peri esese

glásza nebilô. Ne sze je lepô tak hvaliti. Tí, kak vídim, li ovak prék plecsa glédas mené, kak da jasz bogme nikse vřednoszti nebi meo. Ka stímas, ka jeszte na etom szvéti, ka sze z-ednim i drúgim haszkom nebi moglo hvaliti? Tí szi toti vise mere pohválilo szamô szebé; ali jasz sze nescsem vu tom boriti z-tebom : medtém ti poka'zem, ka i drúgi zná meti zrok, z-sorsom szvojim zadovolen bidti. Da bi tí mene lúdem z-rok vzelo, vidilo bi, kak britko bi sze dosztakrát tó'zili. Pové mi, proszim te, z-kem bi znali vnógi knige i novine stampati, csi olovni píszkov nebi meli? Li z-te pomo-csjöv nyim je mogôcse, jezero jezér prepískov z-nestímanov náglosztjov zgotoviti. Veri mi, brezi mene sze véksi tál lúdi nebi náveso csteti i píszati. Toti záporov, klúcsov, szekér i vlekov nerédijo z-olova, ali zlevajo 'z-nyega golombise, na preprá-vlanye zgrablivi sztvári, kakti medvedov, vukov, dívji szviny itv. Ka olovene golombise zednim i vu bojnaj núcajo, tó je toti 'ze vu szebi zadoszta 'za-losztno; ali lúdjé szo sze 'ze prvle bojúvali kak bi pukseni práh i olóv escse ózdalecs poznali. Med-tém, od sterimao mené poznajo, szo bojne nikak né tak dívje i krvi pune, kak szo predtémtoaga bilé. Vojnik nesztojí tak blúzi k-szvojemí protivníki, i nyega pogléd ga ne drá'zd'zi nateliko, ka bi sze szpozabo z-dú'znoszti eslovesztva.

'Ze lezo. Nemáram, bojdva vu míri! Ne-scsem sze vecs hvaliti, ka bi od drúgi pred-nyése bilô.

Olóv. Tak je najbole! szlúz'mo endrúgomi z-tém, z-kem póleg premôcsi i prílicsnoszti naj-bole moremo; ali nase lasztivne vřednoszti nigdar

nesetujmo povéksavati z-ménsanyem vrednoszti drúgi lúdi.

12. Scsápní jahanec.

Vu ednoj máloj vesznícski szo sztancsarov ednoga pogoreného varasa álmstvo pobérali. — Cérkeven szlú'zbeník je od hi'ze do hi'ze sò, i zvòn penezni dárov je i drúgo kakoli dóbi — gvant, szilje, szád itv rad vzeo na pomócs tim neszrecsnim pogorenim.

Edne prémocsne i pobo'zne rodbine vszaka, ménsa véksa kotriga je poszebnó prineszla szvoj áldov, vszaki póleg vóle ino dóbi szvoje. — Gdá bi pobirávec v-hi'zo sztópo, da bi k-rokam vzeo dári szmilenoszti, vu jáko dobroj volí je gezdo eden seszt lét sztar pojbiés na scsápnóm konyi szvojem. Pripovedávanye velike nevole tí obo'zani je mékoga szrdca dete trdno genoló : on je prehenyao vu zmeni, i pazko je kebzuvaó na dári, stere szo vsze kotrige hi'ze z-isztinszkim tájjemányem prékdávale pobirávci.

Mati hi'ze je na pamet vzela kebzuvajócse dete szvoje, i etak je govoríla k-nyemi : „ka pa, szinek moj, lí szamo tí nescses níka darúvati?“ — Dete je hitro goriszkocsílo — geto je medtem konya szvojega vsze lí v-rokaj dr'zalo — i vez gvant szvoj vkúppobravse, prék ga je daló pobirávci. Nyegova mati sze je tího szmejála, i erkla nyemi je : „vem etak tí, dete moje, vsze tádas, i tebi níka neosztane! Né tí je potrebnó vsze tádati, nego lí tó, ka najra más.“

Deté szi je eden császek premislávalo, potom je pa ze-vszo v radosztjov i szrdcsno k-szlu'zbeníki prisztópilo, prek nyemi je dalo szvojga scsápnoga konya i erklo je : „eto, ni, je, ka jasz najra mam! vzepte ga, dober cslovek, i dajte ga ednomi tak-semi pojbícsi, steri rávno tak rad má etakse konye, kak jasz.“

Etakse csinenye tak dobroga szrdca deteta je trdno genolo pobirávca, i ne sze je mogao zadr'zati, ka ga k-prszam nebi sztiszno i etak erkao : „doszta drági dárov szem dobo od dobri lúdi, ali dragsega od nikoga ne, kak od tebe, míli szinek, kí szi tó dao, ka szi szam najraj meo!“

13. R a k.

„Proszim te brátec moj, neidi vszigdar názhrbt — velí eden sztári rak tomi mládomi — bole hiti vszedale napré!“

— „Rad bi bogao tvoj tanács, brat moj, — odgovorí te mládi — da bi vido, ka i tí tak csinís.“

Ni eden nyidva je nemeo tomi drugomi ka naócsi vr'zti; ár rak bogme sztári, mládi ra naza, kak napré ide. Vsze zaman, zavolo sztáve nyí 'zivotá nyim le'ze szpadne názhrbt idti. Vu hodi nyí oszem nóg nadvoje razkalane skramble nūcajo, dve prednyi nóg k-skárgyam priglihne trde skramble pa meszto ro'zjá pred szébe napré dr'zijo. Rakov glavô, brbet i prszí trda szkorja pokriva, ali med rinkmi repov nyim je lehko do meszá príditi. Ali ete i varvati morejo; ár doszta protivníkov májo, esce i nyí lasztivni bratje je zlehka vmorijo

i potrosijo. Redovna jésztvina rakov szo : vodeni csrvje, 'zū'zevke, mlāde ribe i korenyé; ali nyí najdragsi falat je mrlina. Eto dalecs na pamet vze-mejo i escse i z-'zítka pogūbelov goripoízscsejo. Eto falingo nyí lovci dobro ponūcati znājo : vu globsi vodaj je z-vonyécsov, vu pizskre bodocsov mrlinov vu vlāke zapelajo, odked nega vecs oszlobodjenja za nyé. Vu mēnsi potoké je je z-kaménya i bregov mogōcse i z-rokami szpoloviti.

Vszāki rak mā eden māli gradics pod bregom potokov i korenyom drevja. Csi protivník prihaja, rak nyemi nesztāne próti, ni be'zati nevé; nego sze lepō nāzhrbt vu szvoj dūgi vōszki gradics potégne. Eti szam z-szebom zapsé vrāta gradicsa, i li szvoje skārgye nihā vōne, kak sztrasno ro'zje. Vu nāzhrbt-idényi szo nyemi na pomōcs nyegove dūge ocsí, stere na vsze kraje zlehka obrācsa, tak da pred szebe i za szebe vídi. Na pomōcs nyemi je vu nāzhrbt-plavanyi i nyegov surki rép, z-sterim nesztanoma i hitro pod szebe lōszka. Csi je ednōk vu szvojem gradicsi escse i toga najprīlicsnēsega lovca do krvi zoscsíple, csi ga odnet vō scsé potégnoti. Dosztakrát i skārgye ino nogé rā tápūszti, kak ka bi sze vō dao potégnoti. Malo māra za nyé, ár nyemi hitro pā nazazrasztējo.

Geto szkorja raka z-vāpna sztojí, nemore sze nateliko vōvtégnoti, kak bi nyega odraszek 'zelo. Za toga volo sze on vszāko leto znovics preoblecse, szvojo sztāro kuszto szkorjo tavr'ze, i novo presztraneso dobí meszto nyé. Ali nē sze nyemi je lehko z-kusztoaga zakriva etoga vōszlécsti. Nisteri den drcse, lécse szemta, szkācse i mecse sze, do-kecs nyemi szkorja nepōcsi i vōnevuide 'z-nyé.

Taksega hípa méko i gladko kó'zo ma. Zato sze pred protivníkmi szvojimi pá vu szvoj gradics more szkriti, gde trí, stiri dní szedí, dokecs nyemi kó'za szkórnaszta negráta.

Rak i dvajszeti let 'zivé; ali robsztva nemore trpeti. Li vu csízstoj poszôdi, med kroplivami i brezi vodé sze dá eden császek obarvati. Szamec je malo véksi, kak szamica. Eta vszako leto vecs menyé 2,000 jájec zneszé.

14. Jeszenszka peszem.

Csi jeszenszki veter pride,
púszti de lóg, púszto pole,
cvét i líszt na prah razide,
szmrt oble'ze brege, dolé.

Ali v-toplo szprotoletje
brég i dól pá obzelení,
nóvi trak oblejé cvetje,
nóva radoszt práha szini.

I mí ednók povehnemo,
ta nasz píhne vihéř szmrti;
ali z-práha pá sztanemo
tam vu vecsne zorje vrti.

15. Hí'zne sztvaré.

Plodjenje sztvári je rávno tak zdávnya óprava lúdi, kak polodelsztvo. Cslovek je okóli szébe 'zivócese rázlocsne sztvaré, i med nyimi naimre one, stere szo pred nyim né preci v-logé be'zale, nego szo ga rade pocsakale, hitro na pamet vzéo. Vu-

naszta ovca, obilno dojčesa koza i krava, trpečsa kumila, i szrdcsen, segav kony szo vsze takse lü-bezníve svtvaré, z-sterimi szo sze lüdje hitro szpoznali. Oni szo vidili, kak szo one nadájale z-puni vümen szvoji mláde szvoje; kostali szo i oni nyí mleko, i geto szo je za dobro, zdravo previdili, ploditi szo zácsali ete krotke sztvaré... Vracšali szo nyim pokorne csréde od pase do pase, i gde szo sze du'ze müdili 'z-nyimi, satore szo vrgli. Ali naszlednye szo i pase szfaliti zácsale, lüdje szo sze pa nesztanoma plodili, i tak je po csaszi i polodelsztvo moglo pridti na pomôcs 'zivlenyi lüdi ino sztvári.

Z-satorov pasztérov szo od dna do dna sztal-nese kucse i hi'ze nasztanyüvale za zemló dela-jöcse vandrare; i hi'zne sztvaré szo po malom csaszi tudi pod sztreho prisle: cslovek szí je na gvüsnom meszti obszeo, hrame, dvor, ograd z-grá-bov ali trátnicov notrizagrado; okoli te szo le'zale nyíve, dale vkrá kre potoköv ali mlák pásnik za 'zivíno i konye, na zreberji gör ali pod logmí za ovcsene csréde. Poglavar hi'ze je ravnao celo dr'zino, i zvönesnye, vertinya pa celo znotresnye vértisztvo. Velike csréde 'zivíne, i serezje 'zivázni szo obilno napunyávali z-mlékom, szírom, zmöcsa-jom, masztjöv, meszom, bilicami itv. kámre i kü-nye, i z-vunov ino kó'zami zadovoljávali potrebö-cse odeteli i obüteli cele dr'zine.

Bog je vszákøj dr'zeli, vszákomi zraki podelo potrebne i prípravne hí'zne sztvaré: mrzloj i göloj ponöcsi z-malim zadovolnoga z vírnoga jele-na, vrocsim pészicsnim püsztínám rávno tak malo potrebüvajöcso kumilo, bre'zínám bátrivno idö-

eso mulo i oszla, i pōdnēsnye Amerike goram nyí krotko lámo.

Najvékso szlú'zbo szkoncsávajo hí'zne sztvare pri ópravicaaj zemle. Kak sztrasno hi bilo, csi hi cslovek szam mogao vlecsti plug i kola! Kelko mámo hválisti mílomi sztvoriteli, ka nam je járem noszécse i bremen vozécse sztvare podelo! I z-kem bi nyemi mogli ete veliki dar bole zahválisti, kak csi szí z-hí'znimi sztvármí nasími mílo denemo mo nyé szkrbno hránimo. Za míloga i szkrbnoga véta szvojega je gotovo zahválnó 'zivínese nyegovo vsze prenosziti, geto te szkópi i trden níka nemore csakati od nyega.

Kak verno dr'zincse dobroga véta je kony i gyúneec, tak veren pomocsnik nyegov pri vértsztví je dober pesz — na lovini, vu sztrá'zi hí'ze, 'zivín i nyív. Hasznovita je i edna drúga pazlíva sztvár — dobra mácska. Obé etívi sztatívi najcsednésívi sztvári hí'ze; náimre psza vernoszt, návucsnoszt i pokornoszt szí je jezerokrát priszlú'zila zahválnó postúvanye céle dr'zine.

Ali sto bi mogao telike haszke hí'zni sztvári nasi naprézraesúnati? Vém je vszákden vídimo vu nyí pozványi z-nevkleknyenov sztalnosztjov nam na haszek hoditi, i ní eden rázumen nemore tajiti, ka od nyi i po nyi 'zive. One nasz varjejo, hránijo i odévajo.

Plamine, do nebe idóese goré bi brezi hí'zni sztvári zgúbile szvoje sztancsare i kak osztávlene púsztíne sztalé. One i tam podelíjo lúdém potreben 'zívís, gde je plug nígdar nehódo, i zemla krúha nígdar neprineszla.

16. Hohár sztvári.

Eden divji pojbar,
 csi je k-rokam dobo
 kaksosté nemo sztvár,
 je nad vbogov tróbo,
 bio i mlato jo je,
 dr'ó brezi miloszti,
 i grozne csemére
 tr'ó na nye v-divjoszti;
 naimre mále fticse
 je rad mantrao, davio,
 i 'zivim perjicse

vótrgao, volovio. —
 Jaj, tí hudi pojbar!
 kak znas tó csiniti?
 veri, za szvojo sztvár
 te On má szódití,
 koga sztvorjénye je
 vszaka sztváricsica.
 Nebij, nederi nyí,
 i neboj nyi tocsa;
 znas, ka i nye bolí,
 i Bog je nyí ocsa.

17. Franklin Benjamin.

Velikoga glásza mó'z Franklin Benjamin je v-1706-om leti v-Amerike Boston zvánom vársi rodjen. Nyega roditelje szo rázumni, delavni i po-bo'zni ludjé bilí, ki szo z-zlevanyem szvecs i kúhanyem 'zájfe íszkali porednoj dr'zini szvojoj vszákdenésnyi krúh. Tak vrle roditele meti je velika szrecca; zvóntoga je pa te máli Benjamin i od rodníce z-lépimi dúhovnimi szpodobnosztami obdarüvan. 'Ze vu strtom leti sztaroszti szvoje sze je náveso píszati estetí, i vsze prílicsno csiniti. Nyegov ocsa je mestrii podáni bio, i záto je szinóvi dopúsztó v-sólo hoditi, i zednim sze i taksa dugoványa vcsiti, na stera ga je szam néznao vucsiti; ali geto je vu onom vrémeni za návuk doszta penez trbelo dati, vó ga je vzéo odnet k-szebi, da bi nyemi vu mestrii na pomôcs bio.

• Etak je 'zivo te máli Franklin do ednoga csa-sza; ali geto szí je on i drúgo szpoznanye szpra-

viti setúvao, molo sze je ocsi, ka ga nebi nepre-
 sztano szvéese zlévati trúcao. Ocsa ga je rad po-
 szlúhno, i dopúszto nyemi je, ka bi k-ednomi
 stampari só, gde je kak nabérajócsi i stampa-
 jócsi inas szlú'zo. Vu deszetom leti sztarosztí szvoje
 je vkrasó od szvojega véta, kí szi je jáko húdó
 djao 'z-nyim, v-eden drugi varas je só, i tam sze
 je pri ednom prílicsnom stampari notrivdinyao.
 Geto sze je tú jáko dobro oponásao, vszáki cslovek
 ga je lúbo i postúvao; csi je pred drúge prílicsna
 pítanya djao, radi szo nyemi odgovor dali na nye,
 i edne, drúge knige szo nyemi poszódili na cste-
 nyé. Geto je nesztanoma píszke nabérati mogao,
 malo vrémena nyemi je osztalo na drúge opravice;
 ali i to je tak szkrbno ponúcao, da sze je ze-vsze
 sztráni vrli i zevcseni cslovek osznóvao 'z-nyega.
 Nyemi je nigdar né trbelo praviti : „csíni eto, ali
 eno“ : on je obszebi vszigdar níka csinio. Csi je
 zlévanye szvécs ali nabéranye píszkov dáno pred
 nyega, oboje je tak popolno dokoncsao, kak niscse
 drugi né. Gdare je pa to doprineszao, drúgo delo je
 vzéo napré, brojo, píszao, csteo je. On je né zato
 csteo, ka bi sze vu cstenyé flíszao, ali szi 'z-nyim
 vrémen prekráto; nego zato, ár bi rad doszta lé-
 poga i znamenitoga znao, ka je vu dobri knigaj
 píszano bílo. Nyemi sze je li z-kníg mogócse bílo
 vesiti, ár sze je rétkogda naisao sto taksi, odkoga
 bi ka taksega zvediti mogao, ali kí bi nyemi zna-
 menita dugovanya pripovedávao. Geto je nemeo
 teliko penez, ka bi szi knige kúpo, k-dúhovniki je
 só, kí je lépo kni'z árnico meo, i nyega je pro-
 szo knige na cstenyé. Zvóntoga szi je vszákden
 gorizapero, csi je kakso falingo vzéo vu szebi na

pamet, da bi jo potom cseszto precsteti mogao, i nezabo sze od nye odevsiti. Csi je ka znamenitoga csüo, ali v-knigaj csteo, i to szi je doliszpízszao, da esi bi je pozabo, znao bi, gde je má íszkati.

Sesztnajszet lét sztar, je 'ze tak doszta znao, da je i szam píszao knige, i té je i vözostampao. Po nepresztanom vcsenyé, rázumnom premislávanyi, cstenyé i píszanyi sze je te szirmaski stampar tak viziko pozdigno, da je hitro szrecsen tr'zec, píszmoznanec, píszács, orszácski poszlaník, právde dávec ino prvi csesztník domovine szvoje posztano. On je naisao gori nápravo vracsára blízszka, od steroga, kakti i drugi znameniti dugovány kníg Franklina, szledi mam pripovedávati.

18. Peszem maloga sporara.

Mam jasz nemeski armalis —
mestrio, posteni sztalis ;
nemestva líszt je mestria,
i mestria,
je posttenyé, né noría.

Csi szem bar gdate zamazan,
ni moj zamaz je né zaman ;
csi sze dela prav obé zem,
prav obé zem,
z-novcom sztanem, z-novcom lé zem.

Grda róka, csíszto a szrdcé,
zlati klúcs mi odpera nye ;
csíszto szrdce i dve roke
i dve roké,
ksesemi bógsi armal od té ?

Nakovalo, hamrics pilo
 krüh da sporari za szilo :
 klingi, klangi, klipit, klapat,
 klipit, klapat,
 szvedocsi to mala lakat.

Csi sze gda lakat pokvari,
 sporar jo kak znôvics sztvori :
 on jo odpre, i pa zapre,
 odpre, zapre,
 dokecs sze neodpre, zapre.

Csi je mali klucs bete'zen,
 sporar je nyega vracs cseden :
 on ga vzeme, v-ogen dene,
 v-ogen dene,
 i z-hamricsom szklencka, szklene.

Klucs i lakat vöpolescsi,
 da sze szveti, da sze bliszcsi —
 malo, csüdno dugovanye,
 dugovanye —
 i vr'ze na nyé zuamenye.

Ka szem tak jasz? — mali sporar!
 sporar bom jasz, i ne sztolar :
 nemestva liszt je sporarsztvo,
 je sporarsztvo,
 za vrle gvusno bogatsztvo! —

19. H ö r c s e k.

Ete je escse hüsi vért na nyívaj, kak podgan
 pri hrámí; ár je szkoro tak veliki, kak mensa
 mácska, i escse besznesi je od nyé, csi sze sto pro-
 tiví 'z-nyim i razcsemerí ga. Nyega je rodníca
 z-csüdavrednov lasznosztjov oprávilla gori : na lícaj

dvě velikivi zaeski má, vu sterivi szilje berě; i nyegova dlaka je esūdavředna: 'zuto-szívi hrbet, szpodi esrne, na rebraj nistero belo krpo má. Nyegovi osztri zobje i esamurna náturnoszt ga k-podgani priglíhnoga csiníjo; vu tom je pa k-misi priglíhni, ka szí sztális na 4—5 sztopajov zdubé v-zemló, k-steromi i naszipárnico pridá, kama vkúpszpokrádnyeno szilje szranyúje. Vu etom z-mestriov zgotovlenom sztálsi koti szamica mláde, i tú preszpíjo szvoj zimszki szen.

Geto hōrcseci na vnogo plodijo mláde, i zavolo esamurnosztí je malo sztvári szmé preganyati i preprávlati, escse na véksi vdárec bi bílí ednoj, drúgoj dr'zeli, da nebi szamí z-endrúgim v-nepresztanom boji 'zíveli. Csi sze gda dva z-nyí gder szřécsata z-punimi zacskami, ete hitro vozpráznita, z-přednyimi nogami je klacsivsa — ar naesi grízti nebi mogla — i preci na bítje ideta z-endrúgim, na 'zítek i szmrt. Etaksega hípa te eden redovno szpádnoti more, i nyegov obládník ga vcsaszí potrosi. Csi ga eslovek preganyati zacsne, zōcsi sztáne 'z-nyim; na zádnye nogé sze opravivsi, na nyega sesé szkocsiti i vjeszti ga: nyega gríz je pogūbelen. Ali záto ga nehényajo preganyati, ar gde sze je ednok zgnězdo, sztrasno veliki kvár dela. Szirmaski lūdje je eseszto vōkopajo, ar v-nyí naszipárnica 50—60 funtov najlepsega szilja — psenice, 'zita, gyecsmena, kukorice, i escse i krumpisov naidejo, steroga vszako je gdate poszebi dolizoszípáno. V-zacsétki zíme, gda sze na pocsinek szprávi, bi ga toti le'zē bíló v-rōke dobiti, ar teda nemore vuidti i brániti sze; ali te je 'ze eden tál szilja potrosen i konec zrnya dolivcseknyen, da sze

nebi szklicalo : privszemtom je pa i zmr'znyeno zemló 'zmetné kopati.

Hörcsek véksi tál leta szam jedini sztojí; na jészen szamico i mláde pre'zené, da szi poszebni sztális i naszipárnico szprávijo. Laszna domovina hörcsekov je poprav ravnica ruszkoga i polszkoga országa; ali na zadoszta velki sereg szo sze naplodili i po szrednyem nemskom országi i po vogr-szkój dolíni. Naimre vu dr'zéli Gothe ji je teliko, da szo ji szamo v-edenom határi vu krátkom hípi 90,000 vöszkopali. Keliko kvára szo mogli oni szamo tam vesiniti!... Ali oni i edno dobro sztran májo : preprávlajo roscsé, kobilice, misi, kacse i drúgo skodlivo mlajezen, 'z-nyí kô'z sze pa dobra podmét zgotávla.

20. Stiri kokösi.

V-ednoj malój vészi szta 'zivela dva polodelca, po imeni Pavel i Peter. Pavel je za vecs dnevvov dero Petri du'zen bio; ali geto szo sze pri nyegovoj hi'zi retko nahájali penezi, né nyemi je mogao plácsati. Kak posteni cslovek je nesteo on, ka bi nyemi szoszed zobsztom delao, i meszto penez nyemi je stiri kokösi ponüdo. Peter sze je z-tem zadovolo, kokösi je prekvzeo i vu szvoj dvor je je privcsiti setuvao.

Medtem szo kokösi po malom csaszi gorinaisle pot k-indasnyemi domi szvojemi, i tá szo hofile neszt. — Pavla máli szin, Pista je szam jedíni bio domá, i zacsüo je dobro poznano kokodákanye

kokosi; v-parmo je be'zao, iszkaó je v-szlami i naisao je belice.

„Naisao szem je, naisao szem je!“ — velí on pri szebi, — „kak radi do moja mama, csi domó prído i nóve belice naido! Ali dónok, jeli mi nebi trbelo té belíc szôszedi nasemi prékneszti? Kokosi szo 'ze nē nase, nego szôszedove, nyegove szo tak i belice. Gdare ká naidemo, csi známo, csido je, dú'zni szmo je nyemi tádati.

Kak je miszlo, tak je i vcsíno : belice je v-korblec szklaó, i prék je be'zao 'z-nyimi k-szószedi. „Eto szo belice — velí — kare szo je, Peti bácsi, vase kokosi v-nasoj pármí zneszle.“ — „Sto te je poszlaó 'z-nyimi esze?“ — píta szôszed. — „Nisese nē odgovóri pojbícs — ocsa pa mati szta nē domá; jasz szem li tak csinío, kak szta me onedva vcsíla.“ — „Zaká szi pa nécsakao, dokecs bi onedva domó prisla?“ — píta szôszed. — Dete sze je müdecs odgovóriló : „Tak szem stímaó, ká csi vasi kokosi teesasz nebi domó bilo, ví bi hudo miszlili od moji roditelov; pa — pridá szrame'zlívo — jasz szem túdi posteni steo bidti!“

21. Príglihe, príliesne recsí.

Dober pop sze do szmrtt vcsí.

Keszno je sztároga psza plesz vcsíti.

Kí drúgomi dobro csiní, szebi szprávla.

Szebe postúje, kí drúgomi postenyé dá.

Zbojati sze netrbe, paziti je potrebnó.

Kí pènez nema, naj neide na plác.

Plícsa z-pérja, psza z-koszmínya, csloveka z-pajdása.

Dragi kincs je dober glász, dragsi, kak neszé-ri vlász.

Hudi glász peróti má, dober komaj kluka tá.

Nekleszti dréva, pod sterim pocsívas.

Med gyünci je lehko imé módroga szpraviti.

Komi je obílen csasz, zlehka de nyemi vószki.

Bóhar je, komi nedohája laszno.

Csedén vért i szószeda hízo csuva od ognya.

Zmecci vszúki pred lasztivnov hí'zov.

Ka sto noszi vu szrdci, prevídi sze vu líci.

22. S z ó.

Vu dr'zeli pövv szé vsze one szkopaline szó zovéjo, stere sze vu vodi raztopíjo i laszen szoleni 'zmah májo. Etakse szo : nasa vszakdenésnya szó, saliter, belolena, bridina, gálie itv. Ali pod szoljöv poprek ono szkopalino razmi-mo, stera nam hráni 'zmah dá, i nyö od vonyúe obarje. Brezi ete niscse nemre bídti, niti goszpöd palács, niti kúcs szirmaski sztancsar; nemore brezi nyé 'zivetí vu práhi lazécsi csrvics, ni ta najveksa hívoszt 'zivocega szveta, elefánt. Brezi Szoli nebi sztála szrame'zlíva viola, né jezero let sztár rászt. Bívotne kotrige sztvari i náraszov bi sze hitro razpúsztile, esi bi nyí 'zívís neszláni bio. Medtém geto sze néma sztvar i nárasz li z-malov, vu dugó-ványaj pred nyöv bodócsi nahájanov szoljöv zado-voli; cslovek nemore zadovolen bídti li z-onov, stera sze nahája vu táli sztvari i náraszov, nyemi

na jésztvino vózravnnani. On je od té vecs potre-
búje : doli sze püsztí vu globocsíno zemlé, gde sze
szò na ednom i drugom meszti obilné nehája, za-
razmi z-szkrovnoszt rodníce, ka sze z-szolene vodé
vretin i mórja szò dá szkúhati, i odlòcsi jo od nyé
na szvojo potrebócso. Ar gde szò jészte vu 'zalóci
zemlé, tam szo i vretine szolene, kak mórja vodé.
Na etaksi mesztaj szoleno vodó vu velike kadi ali
kotle pelajo, i tecsasz kúhajo, dokecs sze voda
vsze vóneszpári, i szò na dno neszéde. Eto potom
dobro zesísztijo i vu poszódo szkladéjo : i gotova
lepa, bela, kúhana szò nasztáne.

Vu velikoj meri nepreprihájajócsa szò sze
ka mena szò zove. Eta je krepka, ali né jáko
trda, kak drugo kaménye, bela, pláva i szíva, kak
kristál (ledník) previdna. Ledník szoli obrázko
kocke má, zato sze i kamena szò najle'zè na kocke
tréti dá. V-ognyi praszésí i póka, raztopí sze, ali
nezgorí.

Vu najvísisi goráj domovine nase, vu Kárpáti
sze grozno doszta szoli nahája, tak da bi ona celoj
Europi sztotin dní zadoszta bíla. Vu véksi szoli-
naj szo od zdávnyí sztotin szolene bajce odpréte,
med sterimi te najznamenitése szo : v-Mármaros
vármegyévi (v-Rónaszéki, Szlatini, Sugatagi i Ki-
rályvölgyi); v-Erdélyszkom országi) v-Marosujvári,
Tordi, Kolosi, Dézsakni, Parajdi i Vizakni); v-Sá-
rosi (v-Sóvári) z-bajcne vodé doszta drobne szoli
kúhajo.

V-Erdélyi zvón zdá povédani bajc escse 34.
meszt imenújejo, gde szò jészte, í vecs kak 500
szoleni vretin i sztúdecov ; zvóntoga jeszo i taksi
dolovje, steri szo celo pokriti z-taksov szoljov stera

po szpári szolene vodé cele krajíne obszéde. Kamena szó je v-Erdelyszkom ne jáko globoko v-zemli, li na 20—30. sztopajov, na doszta meszti pa i esese vögléda z-zemle. Kameno szó z-ospícšeními esakanmi vu dobi csetvérókukláti sztebrov i kock székajo i trgajo vö z-szolin. Pri etom deli sze doszta drobni falacsecov raztori, stero potom kak drobno szó odavajo, ali nacsí v-peneze szprávijo. Ta najsztaresa szolena bajca je ta tordaiszka, stero szo 'ze zdávnyi rimlanci poznali; ta najbogatesa je pa ta marosujvárszka. Szolene pecsine tak eti, kak v-ti drugi bajcaj, vu obrázki cérkvi székajo vö; edna je 'ze od 800. sztopajov gLOBse vözglöbana. To vöztrgano szó na krepki trlészaj z-pomocsjöv konyév vlácsijo kumesz, i po maros vodi na ladjaj vozijo v-vogrszki orszag i v-nyega rázlocsne dr'zele.

23. Mali ftícesek.

V-gosztom lo'zícsi mali ftícesek
 pivcsécs léese kre gnezda szirmacsek,
 sztra'zo dr'zecs okóli grná,
 vu sterom gnezdó z-mladicami má.

I csi hűdi pojeb prihaja
 brodit gnezdó napré i odzaja,
 britko sze cekne verna mati
 ar nescse mladi na porob dati.

Csi je pa pogübel odisla,
 i nyegva to'zba pred Boga prisla;
 teda pa pivcsécs mali ftícesek
 léese okóli gnezda szirmacsek.

24. Tulipán.

Naraszi neli z-szemena zhájajo. Viditi sze dajo, naimre med cvetmi i taksi, steri sze z-glavic plodijo. Nyí glavice szo redovno okrogle, ali obrázko jaca majocse. Csi etakso glavico nadvoje vszecsemo ali vré'zemo, tak naidemo, ka ona z-vecs na endrugoj le'zecsí gúb sztojí. Naszrédi gub je sztrôg glavice; celo glavico pa zvóna vecs tenki lícojni mren pokriva.

Próti késznoj jeszeni je teklo vremen. Máríko je mati v-ograd zvala. Mati je edno bremence tulipánovi glavíc nabrala v-förtok, da bi je escse pred zmr'znenicov poszadila. „Ka za cvetje de z-té glavíc, mama?“ — píta Máríka. „Jáko lepo cvetje, moja csí, — odgovorí mati — li pogledni dobro, ka csinim jasz z-etimi glavícami. Najprvle eto 'z-rovno zemlô dobro rajó vcsinim, potom glavice lepo porédi notriposzadim; ali pazim, da nyí spici kúmesz sztojíjo. Z-szpôdnyega tala glavíc do eti v-zemli nídne kabronke korenyá gnale, stere do vlagó vlekke z-zemlé; 'z-nyí zgornyega tala sze pa edna ospícsena klica púsztí, na stero csi pazko kebzújemo, tak vzememo na pamet, ka rasztecса klica eta prísesztno szprotolôtje 'z-nyé szredíne edno, sztopáj dúgo, okroglo szteblo 'zené. Drúgi náraszov sztebla kre krajóv lísztje vzeme okoli; ali sztebla tulipánov szo gola, li szpodi na nyi sze nahája nisteri líszt brezi szpice. Nyí lísztje je dúgo i voszko, ali kak je návada praviti : jacsno-dárdavne obrázke. Ríszalcseka meszeca sze na vszákó spici sztebla eden précimben, obrázko zvóna kázajócsi cvet szká'ze. Eti cvetki z-seszt lísztekov

sztojíjo, steri sze na szunci vörazpresztrejó, i na-
vecsar pá vküpzaprejó.

Cvetno lísztiese tulipánov je obszebi erdecse, i szpodi esrne krpe má; ali dnésnyi dén je ono 'ze po osznávlanyi bélo, 'zúto, piknyaszto, ró'ze, naranca lícojno dobílo. Tulipánje szo navékse vszi dopuni (grmatni). Znötra na dne cveta sze sészt velki práhsnic nahája, z-dúgimi práhsnimi zacska-mi (mosnyicami). Nyí pöv je vu tré poszebni mosnyicaj, vu steri je pogacaszto szemen szkrito. Ali oni sze né po szemeni, nego, kak esesznek, po glavicaaj plodíjo, stere, gdare szo zréle, vöszkopamo, i na szúhom meszti dr'zímó, dokecs pá nepríde vremen szajenya v-késznoj jeszeni, ali ránom szpro-toletji.

Tulipánje szo z-dalésne zemlé, z-Á'zie prisli k-nam, vecs menyé pred dvema sztotinama. Skoda, ka ete précimbní cvét nema dísa !

25. 0 k ó.

Ocsi sztvári szo vu vnógom nácsise, kak nase. One szo navékse na dva kraja gláve; na ó p a c s n o p l a v a j ó c s e ribe obedvé szta pa na ednom kraji gláve. Fticsi po dvě m i g n y e n i c i májo, kak mí; ali vu kóti ocsi májo escse edno mreno, stero med poglédóm prek polojne oka venkraj potísznejo. Szlepovósesi ocsi kó'za nyé tela pokríva; pávuci pa navékse oszem ocsi májo, i nisteri sztvári ocsi szo na máli szpicaj.

Nase ocsi szo jáko cácavne i krhke szpráve; ali nyí móder sztvoritel je szkrbo za nyí rázloesno

obranbo, geto je je vu z-krepkov esontov okôlivzeto globlino polo zo, da nyim tak vdarec ali szmik nemore zlehka skôditi, i da nam z-csela znoj vu nyé netecse, oz mice sztanejo proti, práh pa na ozmicaj bodôcse koszminye odvrné od nyi. Proti trákom szunca i misícam je mignyenice varjejo, geto sze zapérajó i odpérajó. Csi nam ká vu nyé szpadne, krédi szo szkuzé, da je vöszplávijo i ocsísztimo.

Pogléd ôcsi je-jáko veliki kincs za nász, i kí je toga zgúbo ino do szmrti vu temnoszti 'ziveti more, nema nikse práve radoszti: nemore sze razveszeljavati z-'zírom polá, ne z-lepotov cvetja, z-díkov nébe i blízcsom zvezd; lépi ro'zec ga neprehodi z-szvojev precimbov, zorja nyemi neszveti z-szvojev zlátov ôpravov, i tíbi mrák vécsara nevéleje tíhoga pocsinka vu trúdne kotrige, i nemore na pamet vzeti taljemajôcsega pogleda roditelov i prijatelov szvoji. Oszlablenomi pogledi szo toti veemenye na pomôcs gla'zi (ocule); ali dônok je celo nacsí, csi sto brezi té zcsiszta i szvetlo vídi.

Ocsi nam neli radoszt, nego i vszake dobi szpoznanye i návuk szprávijo. Li odpri dete ocsi i pogledni dobro dugovanya 'zitka, i preci csednese má bidti. Li takse vzeme malo haszka ocsam, stero nyí nevé ali nescse prav núcati, i kak szlepo ide mimo dugovány rodníce, dobri kníg i lepoga písma.

Okó neli vídi, nego i gucsí. Nyega govorenya toti nescújemo, ali razmimo je. Dobro dete z-ôcsi roditelov brezi velenya zarazmi, ka oni scsejo, ali nescsejo. Pogléd lúdi nam na znanye dá nyí míszel, ali volo. Szrdesnoszt i bojazen, csrsztvoszt i manyószt, radoszt i 'zaloszt z-ôcsi lúdi estémo, kak da

bi v-nyé píszana bila. Csi komi ka ká'zemo ali pri-povedavamo, i on nasz z-odprétimi ocsmí poszlusa, preei previdímo, ka sze csüdiva. Csi koga na kak-sem bíní zadrobisamo, i on dolipüsztí ocsi, zname-nye szramote mámo ; prepádnnyene, medlovne ocsi szo pa szvedok rónosztí, caganya, ali hude dúsne vészti.

I ka mámo csiniti, da nam ocsi szvojo esisz-tocso, szvetloszt, mócs i csrsztvoszt kak najdu'ze zadr'zíjo ? Háhati sze mámo vszega hüdoga, skodli-voga i pogübelnoga, esisztocso i bogábojazen pred ocsmí i vu szrdci nosziti, i vu nyí szlaboj i rónoj sztávi je na prílicsnoga vrácsa zavüpati.

26. Dvá oblocseca.

Znam jasz na vizsikoj hi'zi
dvá oblocseca maliva ;
notri celi szvet na nyidva,
vö pa szamo lí vért vidí.

Pri nyima e'n malar szedí,
kí vszaki teg lepö vlecsé,
kakoli on malati scsé,
za nyegvov roköv sze zgodí.

On i mészli véta mala,
escse i szkrovnoszti szrdca ;
né ti trbe k-tomi szunca,
lí gledaj ta — né je sala.

Csi sze vért v-hi'zi radüje,
ali cekne vu britkoszti ;
oböje sze v-oblocseci
v-traki, v-kaplicaj szka'züje.

Csi je csíszti vu hi'zi zrak,
i obloka szta csísztiva;
ali precí ta kmicsniva,
csi gda hi'zo oble'ze mrak.

I csi verta szmrtna moka
sztere i naveke vuszpi;
sztere i v-temnoszt pogrozí
ona i oba obloka.

27. Zahvalni otroci.

Szekacs Andrasojca je rano na tú'zno vdovin-
szstvo prisla, geto ji je bremen dvě mali szíroticsov
szamoj jedínoj na plécsa szpadnolo. Dokecs ji je
mócs i zdrávje dopúsztilo, rada je szkrbno delala,
za volo blá'zensztva nyé szírotíc; ali vnógi trud i
szkrb je hitro vtrla nyé mócs, i eden 'zlak jo je
celo neprílicsno vesíno na delo. Szírota vdovica je
mirovno trpela i te vdárec, i csi szo sze ji vuszta
na to'zbo odprela, li záto sze je godílo, ár je po
nedelaj némogla k-bo'zój szlu'zbi idti, stere je vu
mládoj i zdravoj sztávi szvojój nigdar né rada za-
múdíla. Za toga volo je doszta jókala, i csi szta de-
teti toga zrok zvedávali od nyé, eto je odgovoríla:
„oh lubléna deca moja! za kak szrecsno bi sze
dr'zala jasz escese i vu etój nevolnoj sztávi mojoj,
da bi mogla v-bo'zo hi'zo prídti; ali cérkev je da-
lecs, jasz pa escese eti po hi'zi memorem idti.

Dobriva pojbícsa nyéniva szta jo pomíluvala,
i te sztaresi, Peti, kí je z-leszá vsze znao napraviti,
ji je precí zácsao edna m'la peska kola rédti,
stera je i do szobote zgotovo. Kak sze je radúvala

ta trpéca mati, gda szta jo nyé sziná to naszledujócsó nedelo zautra na kóla poszadila i k-cérkvi pelala, gde je esúla peszmi pobo'znoga lúdsztva, i z-molecsov szvétov csredov áldov szvoj neszla i ona pred sztolec miloscse bo'ze.

Példa zahvalni otrokov eti je doszta nepostene decé oszramotíla i doszta zamúdjávcov cérkvi na bógso pót vrnóla. Od toga dneva je cela vesz hválila i postúvala pojbícsa etiva, i ta neszrecsna vdóvica je v-nikom névidila zmenkanya, ár szo bogábojécsi lúdjé szkrbeli za nyé vszakdenésnye potrebócsé.

28. Polodélsztvo.

Najzdávnyesa ópravica lúdi je polodélsztvo. Obszebi vgájajócsi náraszi szo né dugo mogli zadóvaljati vszakdenésnye potrebócsé lúdi; zato szo li hitro na rázloesno póvanye 'zívisa miszlíti mogli. Rodníca szama nyim je kazala k-tomi pót: vidili szo, ka, csi je zrelo zrnye na rájo zemló kapalo, nóvo lepse klaszovjé je noszilo. Potreboesa i glád je je gnao na gotovno naszledúvanye rodníce: i oni szo eden táł zréloga zrnya potórhli vu prípravleno zemló. Z-toga je zeléna szétva nasztánóla, stera je vu szvojem vremení szteblóvje gnála, eto pa vlatóvje dóbilo, i pá tó sze z-zrnyem napunilo. Vszako vu dobro zemló potórjeno zrno je sztókrát teliko prineszlo; ár je zemía te escse né preszpóvavana, i mócsna ino rodna bíla. Kakse gorináidénye! kak veliki blagoszlov bo'zi! Poganszki národje dnévov oni szo od esúda na hválo zbúdjéni, i

tak szo stímali, ka szo nyí bogovje sztopili na zemlô, da bi lúdi na polodelsztvo vesíli. Zato szo sze vszi — mali i velki opravici etoj podali. Zmed sztárimí rimlanemi szo sze ni znameniti voji seregov i královje nezbranyovali za plüg prijeti ; zmo'zni caszarje Chíne pa escse i den denesnyi vszako szprotoletje te najprve brazde szamí re'zejo, i vu tom najvekse postenyé i díko preszamnjajo za szebe.

Medtem je zemla ne povszed tak rája bila, ka bi sze z-pusztimi rokami dála delati. Na mecsenye nyé trdoga lica sze je za prílicsne skéri trbelo szkrbeti. Zda szo tak z-osztrim leszom rezali dúge brazde ; potom szo z-rébrami rázlocsni sztvári kópali zemlô, kak i den denesnyi csiníjo nisteri divji lúdje. Doszta vrémena je preteklo, dokecs szo plüg gorinaisli, i té je zaprva z-ednoga szlokoga lesza sztao, steroga szlokobaszti ospícseni konec szo v-zemlô prite'zili, v-nyega dugsi tál szo pa gyúnce napregli, i tak szo vlekli brazde. Szledi szo meszto etaksega lesza sztencseno 'zelezo i mála kóca nūcali. Z-etoga szo sze osznóvili vsze dale, dale nasi, na takso popolnoszt pozdignyeni plúgi.

Kebzuvajôcsi cslovek je hitro na pamet vzeo, ka v-dúgoj szúhocsi premedlé narasz zemlé, i po tíhom de'zd'zi sze pa otávijo : zednim pa, ka kama je povoden pál vrgla, zemla je rodnesa gratala. Oboje je polodelec na szvoj haszek obrno : zemlô je vu szúhocsi polevao, naimre szúhe trávnike, na nyíve pa dobro zemlô i gnoj vozo. Etak je nasztanoló polevanye z-tekócsov vodov i popravlanye z-gnojom.

Zrnye sze je te'zko dálo z-rokami vómenoti

z-vlatovja ; i tak szo je z-botmi vardevali vomlatiti, ali z-sztvármí vöklacsiti. Med izraelom je klacse-nye bilö v-návadi; záto je zapovedao Moses, „kla-csécssemi gyünci nezavezati göbca.“ Mlenye zrnya na melo med dvema pogacsásztima kannoma, je 'ze vu dnevi Mosesa znáno bilö; ali dönok sze je ono i celo jelo, ali v-mo'zari rázno kuklo, i to prvo sze je i vu vremeni jezusovom godilo.

29. Szrecesen polodelec.

Dober je Bög, dobro mi dá,
plüg je moj krüh, on dobro zna ;
dokecs ladam z-bránov, plügom,
nemenim sze niti z-kralom.

Komaj szunce zíde v-döli,
'ze je cüg moj tü na poli :
Csákó, Daru mi orjéta,
i jarem rada neszeta.

Zcsaszoma sze szunca traki
razpresztréjo vsze po zraki,
vára nye skvorjanec letécs,
i szpévaó de, Boga hvalecs.

Z-menom hodi sereg ftácsic,
lepi, krotki paszterácsic. —
Gde je cslovek v-moji leti
blá'zenesi na tom szvétí ?

Vrane z-logöv vküpletijo,
i za plügom mi csrésíjo,
da mi nyivo ocsísztijo,
ino prav rodno vesiníjo.

Tak 'zivem jasz, tak na poli,
v-szejadev vu dobroj voli,
i csi vsze lepõ dokoncsam,
na bo'zo szkrb je zaniham.

Obzeleni zesaszom pole,
szetje bårson jo oblejé,
i prineszé zlate vlatí.
stere ednök z'nyec pokoszí.

Za nyim kakse sznopje le'zí,
stero nyemi plécsa te'zí,
sznopje, szád orácsa trúda,
z-sterim ga oblona grúda! —

Lepa je pola ravnica,
i nyé zlati kincs psenica,
szvétí blagoszlov oszlica,
csíszti trak bo'zega líca! —

30. To'zec, kak branitel to'zenoga.

Vu ednoj svajcarszkoj veszi szta sze dva poste-
niva pávra, Velten i Gaspar, právdivala za eden
trávník. Vszáki nyidva ga je za szvojega dr'zao, i
né szta mogla poszvedocsiti, kre steroga je pravica.
Eden vecsér je Velten k-szvojemi protivníki so, kí
je rávno na nyívaj delao, i etak ga je oberkao:
„szõszed!“ tú je koszidev, i dobro znás, ka szva
sze midva za najni trávník escse itak nemogla
zglíhati. Jasz szem szodce vküpprízvao na sztolec
cantona (vármegyéva), geto szva sze midva név-
csíla telko, ka bi razszõditi mogla, na steroga
sztráni je pravica. Poj tak vütro z-menom pred
pravdeni sztolec.“

„Vídís, szószed — odgovorí ov — pokosení trávník mam; vřemen je dobro, vřetro ga nezamřdno zgrnřti morem : nemogřcse mi je tak z-tebom idti.“

„Jasz pa szodcov nemorem rozpřsřtiti, ar szo nama oni djali řtrásni řen na razszřdjenje najnoga dugovřnya, i szenř sze nemore teccasz dolipelati, dokecs nezvřva, steroga je trávník.“

Na tř je, po malom premislřvanyi, etak erkaó Gřspřr : „znřs, szószed, ka? idi tí vřetro vu cantonszko hi'zo, pripovř szodcom tak tvoje, kak moje zroke, grřntř, i mogřcsa szvedszta; etak nede potrebno i meni tam bidti.“

„Csí mřs vřpazen vu meni, szószed — velí Velten — nemřram; od toga te napře ogvřsim, ka bom kre tebe rřvno tak gřcsao, kak kre szebe.“

Po etom zgovřrjanyi je Velten pred sztolec cantona sř, i pred szodce je dao tak szvoje, kak szřszeda szvojega dugvřnye i podperajřcse zroke, nakeliko je od nyega mogřcse bilo. Na vřcsar je pa k-szvojemi szřszedi sř, i etak je govorio : „trávník je tvoj; szodci szo ga tebi oszřdili : szřcso tí řzelřm k-nyemi, i rad szem, ka szva sze ednřk ocsisztila od dugovřnya etoga.“

31. Kakda delí szunce leto na stiri tale!

Csí bi radi znali, zakř je v-leti tak toplo, i vzřmi tak mrzlo, povedati vam mam. Tř jedino hřd szunca csiní. Znřmo, ka szunce cseresz leta po celo drřgoj přti hodi, kak cseresz zřme, ka nyega trřki ednřk visřřcs, drřgřcs nřsven kaplejo

na zemlô, i zato gde vecs, gde menye szegreva. Cseresz zíme keszno zhája ono, i rano zahája: gdate li ob 8 vóri zacsna szvetiti, i ob 4. vóri 'ze doliide. Taksega hípa tak li vecs menye 8. vör szegreva zemlô, i 16. vör trpécse nôcs po'zré i eto malo toplôcso. Prôtomi cseresz leta rano zacsne ono be'záj szvoj, i keszno ga dokoncsa. Zda tak dugo i dobro szegreva zemlô, i krátka nôcs neoszlabi nateliko nyega toplôcse.

Ktomi szunce na zimô nehodi tak viziko, kak v-leti. Vem ono v-leti dobro notri szíja na nase obloke, v-zími pa niti prék szôszedove sztrehe nemore k-nam viditi. Pa kém vise sztojí szunce na nébi, tém bole vizécs szegrevajo nyega tráki, tém bole szegreje zemlô. V-zacsetki jeszeni i szprotolétja je nôcs vecs menye rávno tak duga, kak dén, i szunce ni tak nisziko nesztójí, kak v-zími, niti tak viziko, kak v-leti; zato je ne ni tak mrzlo, kak v-zími, niti tak toplo, kak v-leti.

Pôleg hoda szunca môdri mo'zje popolno vözvrzejo, gda sze zacsne vsaksi tal leta, i gda sze dokoncsa. Szprotolétje sze 21-a máloga trávna zacsne vszigdar; teda szunce ob 6 vóri zíde, i ob 6. zaide: tak szta dén i nôcs ednakiva. Od toga dneva mao szunce vsze vise i vise hodi, toplôcsa vedno raszté, i dnevi sze tekôcs vtegujejo. Iváncseka 21-a sze leto zacsne; zda je dén najdugsi; ti naszledújôcsi dnevi do pá kratsisi, ah toplôcsa escse li trpí. Mihálcseka 23-a dneva szta dén i nôcs pá ednakiva. Zda sze zacsne jeszen; dnevi do vsze kratsisi, tráki szuuca vszebole násven káplejo na zemlô, i meszto toplôcse mraz obscútimo. Prozinca 21-a sze zíma zacsne, dén je najkratsisi,

mraz sze pozdigava. Od temao szunce rané zácsa gorihoditi, dnévi sze podu'zavajo, dokecs ta vu zacsetki szprotoletja (máloga trávná) den i nócs pá ednákiva.

I vsze tó sze v-ednom leti tak godí, kak v-drúgom, "Ze sz. píszmo právi : „poetomtoga, dokecs zemla bidti má, szejádev i 'zétva, mraz i toplócsa, leto i zíma, den i nócs nemajo henyati.“

32. Z í m a.

Lübléni moj prijátel!

Vu szlednyem líszti tvojem szem z-velikim nále'zom csteo, ká ti zvóna sóle tebi dáno vrémen szlobodscsine kak vugodno trosis. Csi szo kaksí nále'zen prígod pripovedávali vucsitel, ali szi szam csteo od nyega vu knigaj estenyá, vardevas tó po szpomenki doliszpíszati. Meo szem i jasz ete dní etakse nále'zno goridánye. Dober vucsitel nas szo nam z-edni lúdszki kníg szpísz zíme precsteli, i veleli szo nam, ká bi i mí doliszpíszali tó, ká szmo csúli, poleg nase premócsi. No, eti tebi poslem, lübléni prijátel, moje delo. Ka más k-nyemi praviti?

Gdare je drevje vsze tá szpúsztílo szvoje lísztje, cvétje lehnolo z-polá, i meszto nyega na obloké hí'z nasi ledeno cvétje raszté; prisla je i goszpá zíma.

Trdi szever fúcska po púsztom határi; naimre nész i vúha nam obsútijo nyega osztro mócs, oko nam pa komaj okóli poglédnoti szmé po tak béloj krajíni; ár kak dalecs li viditi moremo, vsze, vsze

szneg pokriva. Szamo li golo drevje dr'zi vó od sznega bele korone szvoje. Kak tú'zen more bidti ete tal leta nevolnim sztvaram pol i logov! kak puszta szo pola i logovje! Zanémile szo peszmi ftíc, nyí gnézda sze dobro viditi dajo, ár je zvón borovja vszako drugo drevó zgubilo lísztje szvoje. Csrstva v e v e r i c a z-veke na veko szkácse, da de ji toplése, z borojcsnim zrnyem i popovjom drevja sze hrani, i csi med vekami mrzel veter fucska, za kuszto szteblovje drevja sze sztíszne. Szrne i závci je túdi vkrávozela zíma v-szneg zakopani 'zívís; nyidva szí z-szkorjov mládoga drevja- ali z'nyega mladjom moreta glád potisati. Szirmaski lüdje z-drevja szpokapane prhlave veke beréjo po loge, ár je doszta te'zkésa potrebócsa zíme, csi sto v-mrzloj hi'zi more szedeti.

Po vodáj velko falatovje ledá plava, i csi de mraz du'ze trpo, vkúp sze szpüsztíjo i vodé sze v-ledeno opravo oblecsejo. Zda ledeni mosztovje szklenejo vkúp nyí bregé, po steri i kola z-bremenami májo prékhoditi. Veszéli sereg brodarov sze tíszka vkúp na ledi z-hakli. 'Z-nyí erdécsi líc sze previditi dá, kak zdravo je, na hladnom zraki bidti.

Ali i na cesztáj je csrstvi 'zítek. Edne i druge szaní sze viditi dajo, stere z-málimi zvoncsekmi oklajeni konyi gori, doli vlecesejo. Etam szprevédni poejbe na máli szaná j vozíjo szvoje mále szesztrice, na velki trataj pa z-sole ídócsa deca vála vkúp szneg, i törme zída 'z-nyega ali endrúgo lúcsa 'z-nyim: cela bojna sztojí med nyôv; i kak sze radúje, stero je pajdása szvojega dobro znalo 'znyim lúcsiti! Medtém szo ti najveszelnesi dnévi cele zíme

za málo decsico — kolede i novo leto, gda ona od ljubleni roditelov i rodbine szvoje tak dráge dari vdábla. *)

Etak ljubleni prijatel moj, szem jasz doliszpiszao poleg lasztivne premócsi moje zimó. Razmiti sze dá, ká je eti edna i druga lépa míszel z-napredanya dobroga vucsitela nasega szplezila prek med moje: ka je stímam niksa falinga ne. — — Bog z-tebom!

isztingszki prijatel tvoj

Pali.

33. V - z í m i.

(Sztrtk.)

— Zvona mrzel veter;
gósztó, drobno inye mi k-obloki plúszka:
znótra dreveni cvét, kak nemíle zíme
sztrtina i lúszka.

Kak trda je zíma!
dvore i püngrade grozen szneg pokriva;
po orszácskoj ceszti li on hodi, nad kim
bo'zi szrd pocsíva.

Orszácska pót! . . gde je? . .
na polaj vu neprevidnom morji sznega? . . .
tam sze li nistera rétka sztopnya pozna
szemta blódecsega! —

*) Vu varasé i na drugi mesztaj je návada, na koleadne szvétke i mládo leto vsze vécsice máli borícsov z-cukranim pecsenyom, píszaními papírmi i nisterim grosom pénezí, i zméne dugoványamilepó goriopravíti i máloj deci na senk poszlati. Kaksi nágib je tó za gingavo szrdce na gedrno vseenyé i vrlo oponásanye! Velka skoda, ká eta znamenita návada eti pri nasz nemore gotove zemlé naidti! Kelko dobroga vretina bi bíla ona!

34. Kodiski pojbićs.

Mrzla zima je bila. Veter je pometao sněg, gda je eden, 13—14. lět sztar pojbićs, v-cotasztom gvanti, szkoro bosz sztópo v-dela v-nico (vestat) Kerekes Stevan sztolara, i almostvo je proszo. Sztolar je miło glėdao na nevolno dēte.

„Vis, moj prijatelj, — velí Kerekes pri nyemi delajócsemi deticsi — tak mékoga szrdca szem jasz, da bi i jókati znao nad etaksimi nehasznoviti-mi ludmí, kí sze dela ogiblejo ; pa szo ne vředni, ka bi je cslovek miluvao.“ — Potom je csamúrno glėdao na nevolnoga pojbićsa, da je nebo'ze trespetao pred nyim. „Zaká neiszcsesz tí dela, mešzto toga, ka eti vandras v-tak rú'znom vřemeni, gda cslovek escse psza nebi rad vösztirao? Bole je delati, kak sze etak potepati!“

— „Toti bi rad delao jasz — odgovorí pojbarec, — ali niscse me nevzeme k-szebi. . .“

„Etaksi tatjė vřemena vszigdar, kak tí, guscíjo — velí Kerekes trdno — zgreni vcsaszi vkúp eto szkálje! . .“

Pojbićs je z-vřelov gedrnosztjov príjao za delo, i po malom csaszi je celi velki vrsáj szkálja szpravo vkúp od oblicsni sztolíc.

Kerekes je kebzúvao na nyegovo delo, i tomi ednomi inasi je nika sósnyao ; potom je vösô, i preci je pa z-ednim porednim falatom krúha i szlanine, pa z-edním parom ponosėni csizmic prisao naza. Pojbarec je rávno dokoncsao szvoje delo.

„Potėgni gori ete csizme i szrani tá ete falat krúha i szlanine!“ — velí nyemi.

Dēte je tú'zno na tla glėdalo, ne je pregóvo-

rilo i za dar sztolara neszegnolo, nego je britko jokalo.

„Lehko ti je bogme zamalo ete dar?“ — pita sztolar csamurno.

— „Ne, goszpod moj! Bog ji blagoszlovi i za to! ali jasz bi nyí nika drugo rad proszo.

„Naj csujem!“ — velí sztolar.

— „Naj me vzemejo k-szebi za ínasa, — velí pojbarec, — nigdar nemajo ob'zalüvati nyihovoga dobrocsinénya.“

„Kak sze zovés? — pita Kerekes.

— „Moje imé je Szabo János : roditelje szo mi mrli, nemam nikoga na etom szveti.“

„No, nemaram, osztani tu — odgovorí sztolar — vido szem toeskar, ka szi mi povôli hodo : na edno recs szi me bogao i za delo szegno ; vardenem, ka má z-tebe bidti.“

Té recsí je jako ômurno razmiti dao pojbarci, potom ga je preoblecsti dao. On je pa gedrno delao, i od dna do dna sze je vu mestrii i navuki napreidti ze-vsze môcsi paszeso. Csi je kam poszlan bio, hitro i prilicsno je dokoncsao szvoj poszel ; nigdar je nebio nepokoren, i nigdar sze je nesetüvao dela zbranyüvati. „Vem szem jasz du'zen — mészli on vu szebi — takso dobrotivnoszt goszpodi mojemi z-vernim oponásanyem zahvaliti!“

Kerekes je mücsao, ali z-veszelov pazkov je kebzüvao na ôpravice pojbara. Po dve leti je to najlepse delo slo po roki pojbara z-delavnice sztolara : on je bio nyegov najimenitesi detics, kí je nyegovo vértisztvo na veliko prémocnoszt i postenyé pozdigno.

Deszet lét je preteklo po gorivzétji pojbara.

„No, lahko je te sztári Kerekes na níká prisao? — pítajo vszi z-esúdom, kí szo pri nyem delati dali — zaka pod nyegovim kazácsom (cimerom) drugoga imé sztojí?“

Né je bogme prisao on na níká : nego nyegov zet, te tvrli Szabó János, je dobo prék od nyega celo vértisztvo i mestrio nyegovo.

Sto bi mogao miszliti, ka bi sze te szirmaski kodiski pojbiés na tak vugoden sztan znao po hválevrednom oponásanyi szvojem pozdignoti!

35. Zimszki 'zítek ftícsov.

Lehko ni edna sztívar nema tak vugodni i veszeli dnevov, kak fticsi v-leti. Tího, lépo vrémen, cvetécsa i 'zirovna polá, hladni logóvje, püngradje i csíszti potoci — vsza, vsza nyim presztrete sztole kredi dr'zíjo. Ali csi je ednok csamurna zíma prisla, csi vodé led oblejé, i do kolin globoki szneg pokríje polé; kak sze teda vsze preobrné, i pohúsa!

Nisteri fticsi sze, toti, znájo vsze nevole ognoti : strki, lasztvice, prepelice, szlavícski i vecsnyí pajdasov próti jeszeni odletíjo odetec i vu top-plese dr'zele sze zoszeliyo, gde sze za volo mraza i gláda nemajo ceknoti. Ali eden veliki sereg ftícsov nemore naszledüvati vandrajócsi pajdasov szvoji. Eti i v-zími pri nasz esztánejo i dosztakrát velko potreboeso szkúsziti morejo. Ar gde bi vzeo nevolen ftícsek 'zívis, gdare je celi határ z-sznegom pokriti?

Najvise stero zrno borojce i szemén travín,

stere z-sznegá vösztojjo, i stere osztre ocsi repis-
esie i skvorjancov hitro várajo : na té je vidímo
szedeti i löse falatövjé szvoje zobati. Vu prevecs
trdoj zími sze pri potáj zdr'zavajo, i z-szemenom
krepótea ali gnojom sztvári sze hranijo.

Nyi najveksi tal pa pri hi'zaj, dvore, ali na
szmetaj pobéra vkup vbogi 'zivis szvoj. Eti cesztó
cele serege vran, kávk, kóvranov i drúgi velki i
máli ftícev vídimo samreti. Takaj i po ledi potó-
kóv sze gori, doli sétajo i mrtve sztvare i drugo
mláino, stera od hí'z tá odplava, goriberejo. Escse
jerébi, stere redovno z-szetvov 'zivejo, gdare
pod trdim ledenim sznegom do té príditi nemorejo,
velki glád k-hi'zam notri'zené.

Vu ógradaj szenice szkrbno vöpoíszcsejo
szkorjo drevja i poknye hramöv, gde sze goszance,
esrvje i nyí belice nahájajo. Kralics szkrbno pre-
brodi ploté i paszike. Csрни kósz z-'zutim klu-
nom szvojím z-grmöv vözrova zmrznyeno zrnje
travín i samrik; escse i szojka tapovr'ze logé i
v-ógrade letí za szeményem i málimi sztvaricsica-
mi, od gláda gnana.

Neszramni vrábli, sztrnábi, repiscsi-
ce, i drúge drobne ftíce, nasz cseresz leta na nyí-
vaj okrádnejo, cseresz zíme nam pa v-skegnye kúpe
robijo; ali i nyí pregancsarje: já sztrbjé i já sz-
trbéci na sztopnyi za nyimi sütajo, i ednoga
drugoga 'zsnyí szí naszredi na ceszti k-zaüttriki
szprávijo. Eti szlednyi szo ti najszrecsnési, ár v-leti
v-zími z-pecsényami 'zivejo. Kelko ji nyim na po-
rob szpadne!

Medtem i od gláda i mraza doszta lepi ftícisic
preide; i dobre düse znamenve je, csi cslovek

v-trdoj zimi, gdare hí'zne sztvare szvoje krmi, eti
nevolni szrvariesic od zaütrika vkranezbíje!

36. Püsztína, v-zími.

Hej! zda je püsztína uprav li püsztína;
ar je jeszen li vert, pun vnógoga bína:
ka szprotolet szpravi
i leto pripraví,
lehkoskoj jeszeni 'z-nyega malo vuíde,
i zíma nyemi li mrzlo meszto naide.

Nega voné esrede z-miloglasznim zvoncom,
nega nye pasztera z-'zveglé placsnim glaszom;
takaj ftice míle
szo vsze zanémile:
ni h r s z t a v k a s z e v e c s n e d a v - m ü z g a j c s ü t i ,
niti eden p r ü c s e k z - c i n k o r n o v l o d i t i .

Céli vesz hatar je, kak ledeno mörje;
szunçe je medlovno opódne, kak v-zörje,
ali je sztaro 'ze,
ino tak kém du ze
sze scsé prigíbatí, da vszebole vídí,
zaman! nyega pogled je 'ze szlab i húdi.

Pražna je ríbicsa i p o l a r a h ü t a ;
tíhota je v - s z t a n y a j , m a r h a v - s t a l e z b í t a :
gda jo na kopanye
beszijo poganye,
edno, drúgo gyüne trobi po dvoriscesi, —
raj bi pilo z - m u ' z d ' z i n v o n é n a s z t r n y i s c s i .

Dohana lísztek szí gulás z-trama v-zeme,
na prag szí z'nyim széde i doli ga dene,
zré'ze ga kak i tak,
potom etak, ovak

naprēvlecse pipo, nakladé i kadí,
gdate vōpogládne, ka sze v-stali godi.

Tíhota je v-csardi: niseše sze neszkiá,
csaplar, csaplarica lehko dugo szpíta,
lehko klücs piovnice
vr'ze na grablice ;
neobrne zda tá ruda páver, goszpód,
ar je viher z-sznegom zapíhao k-csardi pót.

Zda sze pa zderejo szlapi vu viheri :
eden kumesz v-zraki tróbi vu cseméri,
drúgi szpodi 'zarí,
gda, kak plamen gorí,
iszkre púsztsa pod nyim szneg, kak od oceli :
trétji sze pepelí v-zíme béloj meli.

Csi próti vécsarom viherje szedejo,
vszo ravnico béle meglé oble'zejo,
i liki mraesara
ka'zejo b e t y a r a,
z-kim kíhajöcs gezdi zda jahauec na sztan :
za nyim pa vuk prászka, kumesz nyega kövran! —

Liki z-dr'zel szvoji pregnan kral z-tühíne,
nazavr'ze poglád szunce z-globocsine ;
zglédne sze ono zda
na szvojo pót naza,
i da je 'ze celo prebé'zana ona,
z-gláve nyemi szpadne krváva koróna.

37. Lüknyasztí lesnyek!

Koledni vecser je bio: pojbarje szo sze kártali,
i vu velikom je tekla zmena, puna prgícsesa lesnye-
kov je k-ednomi hípi notridjana bíla. — Ne je
csüdo, ka je nále'znoszt ti zmenyajöesi na konci

vszake zmene vu poredno hrabuko vovdrila, i radoszt ti dobecsi sze vu glasznom juvkanyi szka'zuvála; ali csüdavredno je, ka szo sze ti zgübecsi nad hudov szrecsov szvojov ravno tak szladko szmejáli, kak oni, kim je szreca slu'zila. To je tak právo razveszeljavanye biló! Najvecs szo sze szmejáli nad ednim luknyasztim lesnyekom, steroga ji je ni eden nesteo obdr'zati; kelkokolikrát szo szi dobícsek rázno jemáli, vszigdar szo nyemi vszi protipravili, i dönok esi je on steromi v tal prisao, té ga je hito kak najprvle dalepotísznotti. Bogme je nyega nikomi netrbelo! — Celi vecser je teklo med nyimi stükanye za nyega volo, kí ga je v-szmehi, kí pa v-esemeré setüvao na drugoga potísznotti.

„Né je za nte! nemore sze pojeszti!“ — právijo vszi.

Ali naszlednye sze nyemi je dönok naisao vért; ednomi máłomi, zafirkoesenoga nōsza, jáłnoga pogléda pojbari je vola prisla k-nyemi, vō ga je méno, v-'zebko djao, i erkao: ká je on bogme rad tomi máłomi luknyasztomi lesnyeki, ár je taksi, kak da bi oko meo, i nyemi sze tak vídi, kak da bi ká vōnasztregalo na nye. Ti drugi szo sze szmejáli nad nyim za té mízli volo, ali hitro szo nyemi pá mír dali, i niscse nyemi je nébio nevoseséni za nyega. Pojbarec ga je potom naprejemaó z-'zebke, i ze-vszém dopádnenyem ga je obraesao i oglejüvao vszeokóli, i z-velkov 'zelnosztjov je brodo nyega málo luknyo, kak da bi tam uprav ká govi mogao naidti. Gdare je szpát sō, escse i vu posztelo ga je z-szebom neszao, i da ga je v-kmici vecs némogao viditi, k-vuham szi ga je podr'zao ino ga sztepaó, kak da bi ká csüdavrednoga biló, ká je

szuho jedro tak rogatalo vu nyem. Tecsasz sze je zmenyao 'z-nyim, dokecs szo sze nyemi ocsi nezaprele od szna, i csi je zaszpao, lesnyeka je z-rök nepusztó. Ali i lesnyek je teda neosztavo nyega, ne je na tla szpadno, da bi sze szkrio, kak bi drugi lesnyeci csinili — oh ne! on nyemi je lepó na blazini osztáo, k-vúham sze nyemi szkobacao, bluzi, celo bluzi k-nyemi, tam sze je vküpsztiszno, i liki je pojbarec csinio z'nyim, dokecs je nezaszpao, rávno tak je i on, gda je ov szpao, vu trdnom jedinsztvi sztáo 'z-dirinyim, i vu taksem prijatelsztvi, da nyemi je celi tekaj 'zítka szvojega pripovedaváo.

Toti, ka je pojbar tak stímao, ka sze nyemi je tak li szenyalo, i drugi den je naszkók prisáo k-meni, da bi mi szvojo stímáno szenyo pripovedaváo; ali jasz szem precí vgono, ka je to toga nevolnoga zavr'zenoga lesnyeka isztinszko pripetjé, i ka je on po nyega pripoveszti li zahvalnoszt k-szvojemi malomi prijateli steo vónazvesztiti, kí je nyega neopostaváo, nego ga je z-dobre vole gorivzée, szráno i zmenyao sze 'z-nyim; pa je luknyasztí bio i ne dober jeszti.

Jeli bi radi znali szenyo etoga pojbara, prígod luknyasztoga lesnyeka i eto malo frliko? — No, pazte!

„Rodjen szem v-ednom malom lo'zícsi, na gosztoga grma lisztnatoj vekí, szkriti pod lisztje vlage puno. Vu prvoj vrszti 'zítka szem tak notri bio zaszu'kan, da szem niti od mraza nôcsi, niti od 'zgajócsi trákov podnésnyega szunca nemogáo doszégnyen bidti. Kak szem sze malo krepiti i osznávlati zácsao, po vszój szili bi sze rad vóoszló-

bodo z-oděvk, stere szo mi 'ze na manro bilé. Vu netrplivoszti szem morjüvati zacsao pred mojimi bratmi, — ar nasz je pět ali seszt biló v-ednoj grumbli, — ka bi jasz 'ze vó rad prisao na szlobodno meszto, kã bi zrak rad v'zívao, pa trãk szunca ino hlãd vetra. „Oh né, né! — szo sze mi molili moji bratje, — escse szmo jáko gingavi, escse jáko nezreli, i vsze tó bi nam naskodilo; posakajmo ono vremen, gda mo véksi, krepsi, te po csaszoma naprepidemo, vó sze oszlobodímo z-nase odevke, i szlobodno nasz doszegne zrak, i dobrotivna de nam toplóesa szunca! Na tó szo sze escse globse szkrili pod szvoje zakrive, i mirovno szo csakali, dokecs bi prislo nyihovo vremen. Jasz szem sze z-mrzíov obrno od nyi; i etak je prva vrszt mojga 'zítka v-netrplivoszti i szrdi pretekla.

Teklo je vremen, teklo! naszlednye szo me trãki szunca vóosznóvali i dozorili. Z-paróvnov 'zelnosztjov szem sze naprepotegno, da bi vsze naszladnoszti ete, nateliko lübléne vrszti v'zívati mogao. Ali ka szem szí zhaszno? ka mi je valãlo to? Gda szo me zda 'ze szlobodno doszegüvali 'zga-jócsi trãki szunca, i v-zórje szlobodno kapale na mène otãvlajóese kaple roszé; vsze je tak vszakdenésnye, tak nenãle'zno grãtalo pred menom.

Tak sze je godílo z-menom vu vszem, ka je okoli mène biló: li za tó szem szkumneo, ka je dalecs biló od mène, ka szem nepoznao. Csi je ftics szpevao kumesz mène, né szem poszlúsao nyega veszeli peszem, nego szem sze csemerio; gda je od hlãda gíbano lísztje okoli mène plészalo, jasz szem la- goje vole bio; csi je tíhí hlãd zíbao vécsice drevja,

jasz szem na mojoj trdno i negenyeno setüvao sztati. Vsze tó me je li z-csemermi i britkosztjov napunilo. Tó je bilo podné 'zítka mojega.

Gdare szo nasz dolibráli, rad i brezi tuge szem sze dao dolivtrgnoti z-rodicsne veke; ár szem gorécs 'zelo szkúsziti nóva pripetjá ona, stera bi vu nóvoj sztávi mojoj meni v-tál pridti mela. Ni tú szem nébio zadovolen. Z-'zakla v-'zakel szo nasz szipávali; rúmíli, rogátali szmo: ali vsze tó je lí zaman bilo, zanderécsa 'zelnoszt mi je nádála pocívati, dokecs je naszlednye vekivecsne nezadovolnoszti csrv, steri je nesztanoma vrtao vu meni, néprejeo obloka na meni, na steroga szem zdá 'ze poleg moje dobre vóle szlobodno gledao vó po szveti i brodo dugoványa. Zaprva szem sze jáko radüvao nad tem, ali hitro szem na pamet mogao vzéti, ká szem sze po zadovoljenoj 'zelnoszti niesesztnoga, nehasznovitoga vesíno. Komikoli szem v-róke prisao, né me nyemi je trbelo, dale me je potocso; ár szem csrvívi bio, — jeszti nikak né dober!"

38. Palia peszem.

Tri színi májo ocsa moj,
verne domovini szvojoj:
eden je pop, drúgi orács, —
oba szedécsiva domács.

Jasz pa — haj, vré krv vu meni! —
csi bom v-dvajszti lét vřemeni,
ka mam bidti? — no, vópovém:
huszár bom, tó 'ze dobro vém.

Vogrin gorécs lúbi szvoj dom,
i veren je szvojim kralom ;
i jasz za teva dva kinceša
krv dam, esi de potrebócsa.

Ocsa moj ! na eto pazte :
za méne sze ví neplacste ;
vem huszar, esi v-ognyi szpadne,
na meszti zvézda posztane.

39. V ú k.

Lubléni moj prijátel !

Na moj prvi líszt píszani lúbeznívi odgovor
tvoj me je jáko zadrobísao ; ár je hitré prisao on,
kak bi jasz csakao, i ktomi escse i tak vugodno do-
lispisúvanye zíme. Z-velikov radosztjov szem ga
csteo. Nika nevesiní, lubléni prijátel moj, esi mí
deca od esúti ali esteti dugovány ká písemo. Etak
sze zesaszoma navádimo, esiszté píszati. — Vis, za
volo zajema i jasz tebi edno i drúgo vtalati scsem
od vuká, ka szem esúo ali esteo od nyega.

— Vuk je z-vönesnye sztráni jáko priglíhni
k-pszovi. Cslovek bi tak stímao, ká je on nyegov
sztríc, ali jáko bl'zisi rod nasi ovesárszki pszôv.
Nyega trup je malo bole scsapináti, z-'zúto brnász-
tim kozmínyem obrasení, na konci z-dúgim, kosa-
vim, doliviszécsim repom. Ali pri szvoj priglíhi sze
donok nenaideta etaksi dve rázloesnívi sztvare.
Pesz je krotek, pajdástvi podáni ; vu dobrom pri-
játelsztvi 'vivé z-szvojimi tivárismi, i z-hí'znimi
sztvármí ; vérti szvojemi zahválen, veren, prijaznívi

i pokoren. Vúk je pa próttomi divji. esamuren, já-
len, i krvi'zelen; posebno žive v-gosztseraj, bere-
csínaj; protivén vszemi pajdasivanyi. Vcsászi ji
toti celi sereg príde vküp, aliné za pajdástva, nego
za poroba volo, nad steroga ze-vszo v mocsjöv
seséjo vdreti, naimre esi je on tak velika sztvár,
da sze posebno neszmejo k-nyé bl'zati.

Vúk je zvonredno mocsén, za medvedom naj-
mocsnésa zgrablíva sztvár; naimre vu krepkom si-
nyeki szvojem má on velko môcs, pa v-csontnom
góbeci szvojem. Bujtoga ágneca, escse i ovcó v-gó-
bec popadne, i bisztro be'zí 'z-nyöv po trnyi i gló-
'zdji. On je pólng bívoszti toti neprilicsén i bojaz-
lívi, ali esi ga glád 'zené, zvonredovno szrdcsén i
beszen de, i taksega hípa sze nikoga nezasztópi,
nika nemiluje. Z-velkov mestriöv szí vösztáne na
kraje logöv, i z-vísisi meszt okóli poglédne po cé-
loj krajíni, pridüháva i poszlüsa. Porob ozdalecs
na pamet vzeme, k-csrédi blüzi prisüta i v-megne-
nyi nad nyo vderé. Paszter ga za volo okajene
bunde nevzeme zlehka na pamet, gda v-grmé po-
tuljen porob nasztréga. Gdare kak blísk med
csrédi vdári, esi zádeve nenaide, z-groznov besz-
nócsov robi i vmárja, tak da dosztakrát celo csrédi
na nika szprávi.

Vu trdoj zími, od gláda mantráni, escse i vu
vesznice pred obloke pricamlá, i taksega hípa escse
i nad lüdi vdári, redovno z-vecs pajdasmi szvojimi.
V-etakse m pripetje tróbijó za pregányanim pótni-
kom, i escse i na kolaj ali szaná j nad nyega vde-
réjo. — Sto bi mogao etaksega hípa miszliti od
nyi, ká i bedászti znájo bidti, tak da sze i z-ednim
perinom, z-ednim sósnyajócsim lísztom, z-ednim

nenavadnim glászom dajo pregnati. K-igrajôcsemi cigani i tulécsemi pasztéri sze za vesz szvet nebí szmeli bli'zati. Vemda sze nyím povszed pri etaksi skeraj i glászi od pogübeli rozja szenia i zdí?! —

Vucsíca pod gosztim grmôvjom ali v-lúknyaj gôr i pecsín 4—9. scencov koti. Eti do 14-a dnéva nevídijo, ali preci, kak sze nyim ocsí odprejo, szkumnejo za krv i grizejo sze med szebom, gda rázno trgajo mále zavesícse, stere nyim mati no-szi. Vucké sze, zvon Anglie, po celoj Europi nahá-jajo, naimre vu ruszkom, polszkom, svekuskom országi, i vu gosztsáj nase domovine; alí od leta do leta de ji menye, geto sze mogocs prepravlajo, lovine dr'zijo proti nyim, v-jame je napelávajo, gde je potom szpokolejo, mre'ze nyim mecsejo i mláde vökopajo, stere potom od vészi do vészi no-szécs, belice, szlanino i peneze vdablajo za trúde. Z-celô lasznim talom je rusznyáci lovíjo. Eti szí navécsar vecs vlovcov na szaní széde, za sterimi sze edno k-nyim privezano puno vrecse vlecsé, na szaná j je edno bravé, stero scsíplejo, bodajo, i ta na sztrasen cvíl primárjajo. Na sztrá'zi bodôcsi vucké to zacsújejo, nad szaní vdárijo, i tak stímajôcs, ka je bravé vu vrecsi, na nyé sze szúnejo i trgati je zácsajo; ali meszto túcsní pecsény szuhe grúske puks dobíjo na gosztsenye. Pripeti sze medtem, ka, csi ji je doszta, escse i konye z-pét zmecsejo pred szanámi.

Eta szem 'zelo tebi, lubléni prijatel moj, vu denésnyem líszti mojem píszati. Vzemí je prijaz-nívo, i obészeli i tí mené kak najprvlez-'zelnimi píszkmi tvojimi. Blagoszlovi te dober Bog!

veren prijatel tvoj

Janos.

40. Peszem vukôv.

Fűcska, tróbi viher
vu obláčsnom zraki,
szneg i de'zd'z sze vléva
v-zíme kmicsnom mraki.

Vu grozno pűsztsávo
szo nasz voszűnoli,
nega ni grmicsa,
gde bi szi sztanolí.

Eti na vedrom mraz,
'zej ino glád povszéd!
te tróji protivník,
te sztrasi nas pogled.

Etam pa z-olovom
naklácseno ro'zje,
steroga planén krv,
szrdce i plűcsa 'zge.

Na mraz 'zej ino glád
vr'zeni, cagamo;
groze pun je sors nas,
ali — szlobodni szmo!...

41. 'Zitek náraszi.

Na szprotolétje i eseresz leta zemla z-jezero
jezer nídnoaga cvéticsa szetkani zeléni pláscs noszi.
'Zitek náraszov sze vu kríli zemlé zacsne; eti sze
osznové z-klácsic zesresanoga ali poszejanoga szeménya.
Eden konec klácsic sze globse vu zemlé dolipűsztí,
kak korén, te drugi konec kumesz z-zemlé vópotíszne málo glavicsico szvojo, i tesasz
sze pozdigáva, dokecs navelko nezraszté.

Na goridr'zánye 'zitka i vugoden odraszek náraszov
je naimre tróje potrebno, kakti: toplócsa, vlagá i szvetloszt.
Gde je to tróje vkúp i nazôcsi, tam niti edna krpica zemlé
neosztáne brezi nárasza, esese i pecsíne sze kamcsi z-mehórom
i bradinyem prevlecséjo.

Brezi toplócseni eden nárasz nemore meti

odraszka. 'Ze klici je pri nye osznávlanyi toplócsa mogla na pomócs bidti; ni potom nemore náraszi topel trak szunca faliti. Té vesiní bello i nászitno melo szilja, szladko pa 'zupo grozdeka. Ali né vszákomi náraszi je potreben ednáki mertük toplócsé. Szád pódnesnyi dr'zel (citrom, narancs) doszta toplócsé potrebuje, 'zito vecs, kak psenica, gyecsmen, ovesz. Odtec zhája, ka sze v-szeaverni dr'zelaj i na visziki mrzli goráj vszigdar li malo, v-topli pa sztrasno doszta náraszov nahája.

Medtem je szama toplócsa escse né zadoszta; vlaga more k-nye prihájati. Vídimo pri klicanyi szeménya, kelko vlage je potreбно k-nyemi. Csi je szejacs poszejao nyivo, 'zelno csáka de'zd'z, da sze szemén szklicati more. Vlaga vu zrnyi bodócsó melo na mocsnik szprávi, z-sterim vu nóvom szeméni bodócsi nárasz tecsasz 'zivé, dokecs szí nyega korenyé nemore z-zemle 'zívisa príszkati. I k-tekócsémi odraszki ino osznávlanyi nárasza je potrebná vlaga. Csi dugo píse szúho zhodno vettróvje, náraszi tú'zno poviszne lísztje i cvétje; i csi de'zd'z príde, lísztje i korenyé paróvno pijé nyega otavljócsé kaple, i te povehnyeni nárasz sze pá na nóvi, csrsztvi 'zítek obudí. Csi vlaga falí, toplócsa szunca nemore zmocsti prá'zenomi náraszi. Na po'zarni mésztaj i prigorni púsztínaj nega nárasza, ár nega 'zirovnoga de'zd'za, li pri poszebni vretinaj i kre mórja sze nahája edna i druga palma i li na vla'znesi krajínaj púsztín sze gájijo grozni logóvje z-précimbno koronátim drevjem.

Zvón toplócsé i vlage je potrebná k-odraszki náraszov escse szvetloszt. Med klicanyem je toti kmici rad nárasz, i nyega korenyé doli vu

krílo zemlé híti; vedrni zrak i szunca oszter trák je nyemi szmrten. Ali mládo szteblo nyegovo sze tembole z-kmicsnoga kríla zemlé na nyé szvetlo lice tere. Csi bi, dpl. grahovo zrno taki naôpak djali v-zemlo, nyega klica bi sze tecsasz szlôcsila na právo, lévo v-zemli, dokecs 'z-nyé ednáko nebi na videnye míloga tráka szunca prásla; li prevecs velka, trda grúda, ali kaksa druga neodrinjena zádeva jo zná v-zemli zadaviti, da prebledi, szprhne i preide. Na oblóki dr'záno cvetje sze próti szunci obrné; szuncsevni ca za szuncem obrácsa szvojo glavó. Vu kmicsnoj piovnici klicani krumpiske bléde klice májo, stere na szvetlom meszti hitro pá zeleno lícojno dobíjo. Nisteri nárasz pa na szen nagne glavó, stera sze navécsar zapré, zaútra odpré, kak da bi zászpao v-kmíci, i pá sze prebúdo na szvetloszti.

42. Haszki nárasza.

Známo z-sz. písma, ka je Bog vu hípi sztvorjenja z-drevjem i travínami oszna'zo zemlo. — I bogme, csi eden tú'zen den vszeszvéscseka i edno glavnyeno krajíno andréscseka z-riszálcsekom i nyega cvetécsim zelenim bársonom priglíhávamo vkúp, previditi moremo, ka je nárasz zemlé uprav nyé najszna'znésa oprava. Sztvoritel je neli veliki i dober vu szvojem deli, nego i lépi (szvéti). Z-tém nasz kakti opomína, da i mí opravice nase neli dobro, redovno, nego i mogócs esízsto i lepó szkoncsávamo.

Neszamo, ka nárasz zemlé nyô v-szna'zno opravo

preoblecsé, néli, ká on razveszelí szrdce csloveka, nego nyemi i v-jezero jezér dóbi na obdr'zavanye 'zítka szlú'zi.

Najpotrebnesi 'zívis, nas vszakdenesnyi krüh, nam nárasz zemlé podeljava vu rázlocsnom szilji. i zvonoga ka vsze za jesztvino nam dáva z-szilja zgotovlena mela vu tak vnógoj dobi!

Po krúhi i drugom 'zívisi z-mele hodi rázlocsna szkúha i drugo zelenyé ógradov, kakti: zelje, repa rázlocsnoga szpóla, salata, ugorke, retkev, itv. stera nam ztála na zácsimbo szlú'zijo, i tak hráno 'zmaleso i zdraveso vesiníjo.

Ali i meszó po náraszí zemlé mámo; ár sze one sztvaré, steri meszó jemo, znóvics onda z-náraszom zemlé hránijo i krmijo; da niti recsi neesinímo od oni, stere nam odetel dávajo, i ka je najvecs, zemlo delajo, bremen vozijo, hrambe i márho csuvajo itv. itv.

Ka pa telikase dobi szád drevja — kak nászladno nasz otávla on v-leti, zími, gda drugoga szladcseca nezmoremo ali vu beté'znoj poszteli gesímo! i 'z-nyega zgotovlena ino trézno v'zívana pítvina — nakeliko nasz pokrepí, ponóvi, razveszelí ona! — kelkokrát nam k-lepim penezom pripomore!

Nisteri nam hráno 'zmahneso i zdraveso vesiní, kakti: prper, paprika, lombér, koper, gyenas, klinci, szládke, szkôrice, oréscsics, safran itv.

Pá drugi nam prineszé oli — v jesztvino, na 'zganye, poszvet, farbo, mazanye, vlekov, vrasztvo, dis itv.

Ogen, z-sterim hrambe kúrimo, hráno kúhamo i pecsémo, vnóge skéri vértosztva zgotávlamo itv.

ity. onda náraszi zemlé (leszi, kamenomi vogelji, szlami itv.) hvaliti mámo.

Odked jemlémo lesz cimpra, oprav hí'z, i onoga, z-steroga teliko mesterszki lúdi dela i po sterom tr'ztvo i teliko drugi opravie tecsé? Odked oblecsala nasega najveksi tal, naimre pa, steri k-csisztócsi tela szlísi? — Kaksi bi bio 'zítek nas brezi eti veliki i znameniti dugovány?

Naszlédnye, csi nasz ronoszt doide, na nyé odvrnénye nam nárasz zemlé jezero jezér vrásztva, podelí. 'Z-nyega dobleno vrásztvo je 'ze záto velike vrednoszti, ka ga véksi tal szlobodno brezi skode, pogubeli i bojazni, kak hí'zno vrásztvo nucamo, i tak szí naimre gde vrácsa nega, tecsasz, dokecs od drúgec k-nam nepríde, nakeliko teliko szamí pomoremo, i vékso pogubel od szebe odvrnémo.

43. Szadoveno drevje.

Úsresí szeméncsece i sznég je pokríva ;
preszpí ono zimo
i te je pá z-milím trahom
zbudí szunce ze-szna, vu sterom pocsíva.

Hitro v-krílo zemle písztí kornicsice,
ino próti szunci
kumesz zdígne glavicsico,
kumesz zido 'z-nyega gingave kliesice.

Szteblo bode z-eti, z-kém sze veter szmánya ;
hlád goni mladike,
vídi popovje, macice,
ino kúsuvati nyí vécsie nehánya.

Raszte malo drevo, nesztanoma raszte,
korono vek szpüsztü,
hladno szenco razsürjava,
i tak naszladen szad naszlednye prinesze.

Ka vsze za blagoszlov nam dava mili Bog!
ne szamo 'zivisa,
nego i radoszti zdenec
cüri na naso pot z'nyegvi szmileni rok.

44. L o g.

Vu edne veszi kotari szo neli ôgradje, nyíve i travnici, nego i logovje; jeszte i taksa vesz, gde veksi tal kotara z-loga sztojí. Log je toti vu vno-gom priglihni k-szadovenomi ogradi; ár oba z-drevja sztojíta; ali dönok sze veliki rázlocsek nahája med nyima, Vu ogradi je drevje lepó porédi poszajeno, vu logi pa neredovno sztojí, kak je z-csresanoga szemena, ali z-korenya podretoga drevja zraszlo. Vu ogradi je naretcí poszajeno drevje, da sze nyega véke tém lepse morejo vö osznöviti i toplöcsa szanca celo drevo ze-vsze krajöv doszegúje i na vekaj bodöcsi szad sze vsze lepse dozori; vu loge pa drevje nagoszti sztojí pri endrugom, ár sze eto negaji za szada, nego za leszä i drv volo. Zäto sze vu loge najra takse drevje gaji, stero dober ogen i dober lesz na cimper dáva, kakti: rászt, cer, bú-kev, gaber, breza, i drugo etaksega szpöla. Toti zalod rasztovoga i cerovoga drevja dobro krmo dáva szvinyam; ali tö je li prisztranno dugovanye. Z-búkevce sze pa i tecsni oli dá zgotávlati; alí zäto je búkev dönok ne vredna takse szkrbi, kak szadoveno drevo.

Geto szo logôvje gdete prevecs gôshti (za stero-
roga volo sze i gôstse zovejo), prílicsen logar i
vért je na etaksi mésztaj prerétsiti, szlokobásztó
drevje i nehasznovito grmôvje vózoszékati, i nakríz
po nyi poti (kolníke (preszekati dá. Csedén cslovek
li te dá dolivszecsti drevó v-logi, gdare je ono za-
doszta velko zraszlo. Toti sze je toga docsakati
malo te'zko, ár lo'zko drevje zcsaszoma raszté, tak
da nistero i szto lét potrebuje k-tomi; ali kém
du'ze sztojí ono, tém vecs haszka prinesze potrpé-
csemi vérti szvojemi. Tak právijo, ka jeszte vise
jezero lét sztaro cerovje i rasztje. Razmiti sze dá,
ka etakse sztaro drevje nema vecs lepe korone; ár
nyega veke poszehnejo, doliszkáplejo i szprhnejo,
sztebla do pa vótla i prhláva, tak da je krepsi ve-
ter i brezi szekere dolipoderé.

Gdare log poderati csésejo, vózeberéjo to na
doliszékanye oszojeno drevje, ali po lódi, ali vu
celom poszekálji, i znamónye vr'zejo na nye,
ali kre poszekálja mehe potégnejo. Teda prído-
drvarje z-szekerami, 'zagami zaglozdami, i kalnica-
mi, kí to vózravnano drevje dolipoderéjo, na falate
(rile) zo'zagajo, razkálajo i prekóli v-klaftre
szkladejo. Ali takse ga drevja, stero sze na cimper
podéra, nedrobijo, nego je na brvna i tramé vóz-
tesejo. Tramôvje szo csetvero-kúkláti, i poleg nász-
tajov vecs klaftrov dugi. Kuszto borovjé na ríle
zo'zagajo, i na mlinszki 'zagaj na 'zagdile, ali
late dájo zrezati; z-nisteroga pa tam na meszti
v-logi sindline csesejo na pokrív hramôv. Z-lépoga
raszto voga szteblôvja pa kádárje (pintarje) doge,
kolarje pa szpice i peszta kalajo.

Najbôgsi ogen má cerovo, búkovo i gabrovo

drevje; medtem sže to szirmaskese lüdsztvo i z-drugimi kaksimikoli drvami zadovoliti more; ár je lesz jáko drági, naimre na taksi mesztaj, gde logov nega povoli. Na etaksi mesztaj i z-szlá-mov, lajnovjom i trátnicov kurijo. Komi je Bog lesz dao, naj ga varje i cesedno vértiva 'znyim! Loge pa napúsztati, je edna prva szkrb szpamet-noga véta.

Med velkim drevjem raszte i grmovje ino vszake dobi semeterje; zvon-toga jagode, maline, lesnyeci, kopinscsice itv. naimre vu bre'zni mrzlesi loge, z-steri doszta szirmákov 'zive, kí je vu varase za dobre peneze odávajo. Eden znameniti pov logov je lo'zki szád, kakti jáboka, grúske, trnine, borojcsno szemen, glog itv. z-steroga sže jeszi presa, ali 'zganica (palinka) 'zge i doszta szirmákom k-'zí-visi i penezom pripomore. Ali najznamenitesi na vértisztvo i tr'ztvo gledocs je 'zalod, gubacske i szinola, — od steri de vu szvojem vrémeni i na szvojem meszti vecs právleno.

Raszté i doszta lepoga cvétja vu loge. Kak nászladen je te lépi d'zúnd'zni cvét z-disécsimi zvon-cseemi i osztro-zelenim lísztiesem szvojim! kak prijazníva ta mála, szrame'zlíva viola z-obrázom i opravov gucsése nedú'znosztí! — Ali naide sže eti med doszta lépim ino vugodnim navkupe i doszta pegúbelnoga i esemernoga nárasza, vu sterom vszáki, kí ga nepozna i kostáva, zlehka naglo i mantrepuno szmrt poje!

Zvön vnogoga lepoga nárasza 'zive i doszta rázlocsni sztvári vu loge. Eti dpl. lépi píszani met-lei i 'zúzevke lécséjo po nyi; etam nam pred no-gami eden neszkodlívi biszter kúcsar be'zí tá po

travi; gdete sze na csisztíni píszana kacsá pece
na szunci. Ali odevsze té szo lepsi ftiesi, kak rod-
jeni sztancsarje logov. Eti szí na grmē i vekaj
drevja szkladajo gnězda i obsinszko domovino
szvojo po razloesni lepi peszmaj setujejo naszladno
vesiniti. Tam fűcska esrni i 'zuti kosz, tam esicse-
reeska repiscsica i sztrnab, gdate sze i búganye
divjega goloba, csrepetanye szrake, i placsna to-
zba grlice esűti dá. Kak veszeli i vugoden sztánek
de log po glászi eti ftie!

Jasz jáko rad hodim po zelenom logi med le-
pim cvetjem i mílim glászom ftie, i rad sze zme-
nyam z-píszaními metulkmi i 'zu'zevkami.

Jeszte vu loge i doszta stiri nogē majōesi
sztvári; ali té szo jáko bojazlive i divje. Závci
szrne, jelenye i leszice sze záto tak bojíjo, ár sze
nesztanoma pregányajo; té sztvare sze na naj-
mensi vűm presztrasíjo, i brezi dűske v-gosztsere
be'zíjo.

Vu nasi loge prebivajo i zgrablive divjacsine,
kakti z-pernati: orli, jasztrbje, i jasztrbeci. Té
doszta kvára delajo v-'zivazni i mládi závcscei; ali
doszta pogűbelnesi od té szo vucke i medvedje, steri
neli sztvare opűsztsávajo, nego, csi je glád 'zene,
escse i nad esloveka vderejo i raztrgajo ga.

45. Ló'zna peszem.

Vu zelenom logi bi jasz
v-leti prerad sztao;
zeleni log bi mi v-szenci
dobro volo dao.

Kak, da bi mi líszt na drevi,
v-trávi cvet pravo :
„poj, sze, vandrar, pocsíni szí,
hlád szem ti szpravo !

Na véscici lépi ftícsek
szpevajôcs szedí,
kre grmícsov sze szrnícska,
závcsec vrsení.

Peszem ftícska, szenca véscic —
ah, kak szladka je !
zato bi jasz v-lóg rad predjao
sztaliscse moje.

46. Striglaca

Striglaca je vszem zadoszta poznana 'zu-
'zevka. Nyé, pod kratkim ledernim pokrivom bo-
docse zgrbane szpôdnye perôti szo nazavugnyene ;
kosztanove dlake trup pa nakonci dvoje trnave
kléscse má. Nyô dobro pozna ogradesar, komi dosz-
takrát cvétje pokvari ; pozna jo deca, stera gda
edno i drugo lepo zrelo grúsko z-radosztjov po-
padne gori, pa jo tá more lúcsiti, ar je puna
striglac. Gdate sze escse i vtom najlepsem gósztom
grózdeki naide edna i drúga, i kak ga v-roke vze-
memo, edna za drúgov plézi vó z'-nyega. Kak sze
more csemeriti vertinya, gda v-ti najlépsi zel-
jevni glaváj, gda je razprávi, ete nepozváne goszte
naide !

Da sze ji ogradesar resiti more, med cvétje
gdete edno i drúgo csrepnyô dene z-pa zlom ali
kopitom i drugim dugoványem, vu stero sze one,

kak v-szkrivno luknyo, notripotégnejo, z-stere je potom vösztépé i szpomorí. One szvetloszti nelühijo, redovno v-kmici lázijo, i esi sze vudné li k-ednoj blízamo, preci v-luknyo híti. Ludje tak stímajo od nyi, ka sze najra vu vüha potégnejo, tam mreno prejejo, v-glavo lázijo i tam szignezdó napravijo i mláde le'zejo, ka je potom zrok velike bolezni. Ali to je gríva frlika. Zná sze toti pripetiti, ka vu trávi szpajocsemi gdate edna i drüga vu vühó zlázi, ali to li zato csiní, geto szkrivne luknye iszese, né pa, ka bi ravno li vühó rada méla i na to sztvorjena bila. Vem i drüge sztvaricsice csloveki z-pripetjá vu vühó, ali oko zlázijo i zletijo, i to vecskrát, kak strigláce. Niti nyí szlab góbesece nebi mogao tam doszta skó-diti. Medtem sze je nyí, kak drügi skodlívi i nepri-hiesni sztvaricsice etaksi dobro varvati.

Strigláce zimó vu poknyaj sztén, vótlom drevji, ali pod kaményem i podretim leszom rade preszpíjo, odked li v-toplom szprotoletji prilázijo nepre. Velkoga trávná mater pod kaményem náidemo, gde naküp szklájene dróbné belé belice szvoje szkrbno sztra'zi, i esi ji je sto raztori, pá je naküp znoszi i pazko varje. — Strigláce redovná krána vu dugoványaj náraszta zemlé sztojí, ali 'zi-vejo i z-mláinov sztvári. Mrzíi szo najra.

47. Lübézen blízayega.

Ednók je eden sztotnik konyenikov na vesz-nice posz'an, da bi 'zívís szpravo konyom. Vö je tak só on z-vojniki szvojimi, vö v-eden poszebnó

le'zėcsi, z-vėkse sztrani z-drevjem obrasen dól, kama je poszlan bio. Na pamet vzėvsi tam edno szirmasko kucso, trůple po nyė dveraj, na stero vősztopi 'z-nyė eden szėri postůvan sztarec. „Ocsa, — oberesė ga cesesztńik vojnikszki — poká'zte mi edno nyivo, gde mo konyom 'zivis kozılı.“ — „Preci“ — odgovorí sztarec, i pela je doli po doli. Po strttali vőre vārajo edno lėpo nyivo gyecmena. — „Tā bi nam rāvno pőleg 'zelėnya bıla“ — velí sztotnik. — „Csākajte malo — odgovorí sztarec — drůgo vam poká'zem; tak stímam, ka te zadovolni 'z-nyov.“ — Dale tak ido, dokecs k-ednoj drůgoj neprídejo. Sztānejo. Vojnici preci doliobszedejo z-konyėv, kozíjo szėtvo, na konye jo zvėzejo i naza sze vrnejo. Sztotnik sze k-sztareci obrně i szlobod vzėvsi od nyega, etak govorí: „sztāri ocsa! skoda sze nam je bilō tak dalecs trūditi, ār je ta prva nyiva poredno vecs vredna od ete.“ — „Prav mājō, goszpodne — odgovorí sztarec. — li tō je skoda, kā je tiszta drůga bogme nē moja!“

48. S c s u k a.

Sto nebi kā csūo od nase 'zmaħne scsuke ribe, stera sze v-potoke i mlakaj nasi plodi? Nyė scsapināti, na dvā kraja malo vkůppritėzeni trůp je na hrbti zelenaszti, na 'zuto i esrno marvānyani, na csrvė pa belnati. Nyė kōze ni kozminyė, ni pėrje, nego tenke, okrōgle szpice (lůszke) rāvno tak pokrívajo, kak pokrívāti cigel sztreho hrambe.

Nye gláva je odzgora pogacsaszta, napre pôkro'zna; jako velki gobec z-zgornye i szpòdnye laloke sztojí, sterivi szta z-ospícseuimi zobini napuni obrasenivi; jezik v-gòbci zaman iszesemo; na glavi sze dve lepivi oké viditi dáta, za sterima szta dve luknyi, z-ro'zene dobi pokrivaloma. Tevi bi za vüha dr'zao, kí nebi znao, kcsemi szo ete luknye. Známo, ka je esloveki li krátek híp mogòcse pod vodòv bidti, potom szí odühávati more, naesi bi sze zaszapo. Sesuka rávno tak zrak potrebuje na odühávanye, ali ona k-tomi po drúgoj pòti, rávno z-pomocsjòv eti lukeny príde. Pod pokrívoma lukeny eti szo tak zváne klapance, ali one crno'zute mesznáte ikre, po steri scsuke z-notri i vòtekòcse vodé zrak vdablajo; one szí tak neodühávajo na gobec i z-plúcsami, nego po klapancáj, kak drúge ribe.

Sesuka na trupi plavanice (peròti na plavanje), ali med lúszke potrdjeno mreno má; ona z-dòbov szvojga trúpa i z-pomocsjòv eti peròt zlehka plava vu vodi, kak sájka, — peròti prsz i csrvá szo jí plavanice, peròt repá, pa ravnács, i edna jedina peròt hrbta veternica. Da sze vu vodi gori i doli pogràzd'zati more, kak vszàka drúga riba, na tò jí je plavni mehér dani, vu stero-ga je zrak zaprèti, i steri jí vdílek po hrbti ide. Csi 'ze ona na líce vodé plavati scsé, napne szvoj mehér, na stero sze jí trup zlehkòti; csi sze pa na dno scsé púsztiti, mehér vküppotégne í szprázni.

Sesuka je ta najparovnésa i najbole zgrablíva med ribami, vszàko vodeno sztvár po'zré, stero ovládati more; ona po esüдавrednoj bisztròcsi i jálnoszti szvojój neli vsze ribe preganya, nego i

'zabe, misi, podgani, recsice, escse i, od gláda gna-
na, szamoga kópajócsega csloveka po'zreti setuje.
Vu ribnyeki edna jedina scsuka sztrasno opüsztá-
vanye zna doprineszti med ribami.

Scsuke redovno vu poszebni ribnyeki dr'zijo,
z-drügimi menye vrednimi ribami navküp, da 'zí-
vis povoli majo. I one, kak druge ribe, sze po beli-
caj plodijo, z-steri vozle'zene, do cele gotove ribe,
li escse mále; ali za volo velke parovnoszti hitro
rasztejo: 'ze v-prvom leti do 8—10, v-tom tre-
tjem pa vise 18—20 pálcov dúge i v-tom sésztom
stiri sztopaje. Gdate do 8—9 sztopájov dúge i 100
fúntov 'zmetne. Najbogse jeszti szo te 3—4 leta
sztare, stere 4—5 fúntov vagajo; ali za nyí 'zmah-
noga meszá volo sze nateliko pregányajo od ribi-
csov, da ji etakse 'zmécsave vu nasi vodaj 'ze
malo jeszte.

49. Mali zidar.

Jeszte eden mali zidar,
pozna nyega cslovek i sztvár
laszna je nyega oprava,
csüdavrédna cěla szpráva :
hóbica, kak glavnya csrna,
dolamica k-nye priglíhna,
i, da sze kak nezamá ze,
pred szebe beli sórc vé'ze.

V-szprotoletje lépo, toplo
je nyegvo najprvo delo,
da szí hi'zícsko zozída,
i te nemilóje trúda,
vršení sze, lécese, drecese,

celo krajino premece,
cerkev jezerkrat prekrô'zi,
'viszika je!' tak sze tô'zi,
i komaj je bê'zao kre nye,
'ze zída i na nye sztené.

Szunce escse prav nezíde
gda on 'ze na delo príde,
sztokrat glászi zvon 'ze pódne,
ali ka mára on za nye?
sztokrat szunce dávno zaide,
cslovek, sztvar na pokoj ide,
a' on noszi i pobéra,
kak da ne' bilo vecséra.

Nema skéri; — teszacs, zidar
nedela 'z-nyim, — li nyegov par;
szama noszita, zídاتا
z-szená, szlame, szteri, blata :
zída fücskajôcs, vészeli
i neobtrüdjén na deli.

Zato, gda nebi ni miszlo,
ká bi nyemi tak hitro slo,
'ze je pod zasotr'zom gotov
mali, okrôgli grad nyegov,
szamo li vráta falíjo,
ali ka tá 'ze vesiníjo?
zacsne notri — vóhoditi
z-párom, i sztelo nosziti
z-perja, meovjá, lepo méhko
(i tô nyima je 'ze lehko)
etak mali zidar z-párom
má szvojo hi'zíesko, szvoj dom!

50. Hod vrèmena.

Nesziya vszigdar szuncea; gdate szuho, gdate mokro vrèmen hodi, gdate szne'zi, gdate za volo goszte megle komaj vidimo. Vrèmen premenyava, tak, kak sors. Zrok etoga premenyavanya je navakse veter, steri zrak poszebni krajin vozmeni z-endrugim. Jug redovno toplo i mokro, szever mrzlo i szuho vrèmen prinesze. Csi szparne letesne dni tih veter (hlad) vlecese, jako dobro szpadne csloveki; prottomi gda vderjajocs zacsa pihati i szlap de, cslovek i sztvar hiti pred nyim na batrivno meszto. Szlap je vcsaszi kak mocsen, da drevje vöobracsza, i pokriv hramov dolisztrga.

Velki razlocsek jeszte med ednim letesnim toplim dnevom, i med ednov zimszkov mrzlov nocjov. Na csloveka gledocs je velka vrocšina ravno tak neprenosena i pogubelna, tak velki mraz. Najnaszladnese je vrèmen v-letesni vecseré ino utraj, liki i v-jeszenszki i szprotolesni tih dnevi, gdare je ne niti velki mraz, niti velka vrocšina.

De'zd'z je sztvaram i naraszom jako potreben; ali csi de'zd'zevno vrèmen prevecs dugo trpi, nisteri naraszsi sze ga navolijo, premedlejo, ali zegnilijo, i preidejo. Naimre vu vrèmeni ocvetka vnögi i velki de'zd'z skodi pövi ino szadi. (Zaka?). Cseresz leta dosztakrat dugi csasz nega de'zd'za; taksega hipa bi naraszsi poszehnoli, da meszto nye-ga nebi rosza kápala. Kí letesno ütö rano vöide na pole, na vszakoju travi i vszakom lizsteki cveta lesesecse kaple vídi, stere sze od traka szunca kak gemant kamen szvetijo. To je rosza. Csi je nöcs nateliko mrzla, da rosza zmrzne, szlana de,

stera je kak sneg bela, i gingave narasze popari i vmori.

Meglo redovno na mokri travnikaj vidimo, kak belo capo, naimre po vecsere. Gdate je ona na goraj; te sze nam tak vidi, kak da bi gore gorele. Najvecs meglenoga vremena v-jeszeni hodi, stero sze gdate ni do podneva nemore goriszcsisztiti, tak ka bi szunce szijalo.

De'zd'zevni oblaci szo szivi, plohe i zvirá oblaci pa csrni. Kmicsni zvirni oblakov sze cslovek i sztvar boji; i vredno sze ji je bojati, ar navekse to csa ide 'z-nyí, stera dosztakrat celi hatarov lepi pov na nika szprávi. Zvirni oblak i doli zna szpadnoti; teda de'zd'z tak ide, kak da bi sze z-lagva vlevao, tekócse vode sze pozdignejo, i cele krajine povoden obleje.

Z-vihernimi oblakmi ne szamo de'zd'z, nego i bliszkanca i grumlaca hodi. Bliszkanca je, naimre vnocsi, sztrahote puna, geto sze kak plamen szipava po zraki; ali ona je i vudne sztrasna. Nyé mocs je vise mere velka, csloveka i sztvar v-megnenyi oszrti, najkrepse drevje na szkalje razcsese, i hrame vu'zge, ali razlucsa. Ne je csudo, ka sze ludje bojijo zvirnoga vremena; ali dober cslovek sze ga nema sztraciti, naimre ne pred nyim szkrivati, ar ga ono naide gdekoli, zvontoga grum retkogda vdári i csloveka buje. Najra kaple grum na vizike plamine, hrame i drevje; zato je v-etaksem vremena ne dobro pod vizikim drevom sztánoti.

Zvirno vremena naimre cseresz leta hodi, sneg pa redovno li v-zimi ide. Sneg tudi z-oblakov v-dablamo, szamo li, ka sze eti szpári vod ne

vu kaplaj, nego vu meovje puztsajo na zemlo, szemta gonyeni od vetra po zraki. Kem gosztesi do szpari, vu tem kusem perji kaplejo na zemlo. — Gdare na szprotoletje vremen toplese grativati zacsne, szneg i led sze zesaszoma raztopi, t. j. na vodo obrne. Taksega hipa sze na vodaj bodoci led na falate szpotere, steri poredom na lici zemle doliplavajo, i dosztakrat celo krajino oblezejo. Ali nocsi szo escse i te tak mrzle, da blato do zorje zmrzne, i csi nocni mraz i keszne napre pride, gingavo mladje drevja i popovje cvetja, gdate i celi ranesi narasz nyiv popari i na nika szpravi.

Vszaki eslovek szu taksi hod vremena zele, kaksi se nyemi najbogsi i najcilnesi vidi. Potnik lepo vremen zele, oracs de'zd'z proszi na poszejano szemen; ki z-koszidvov ali zetvov ma delo, rad bi bio, da bi toplo bilo. Ali Bog vremena hod tak ravna, kak za najbogse previdi.

Hod vremena niki napre nazvesttijo; eden i drugi pizacs dnevnika escse i na poszebne dni napre pove, kakse vremen de. Ali na etaksa prorokuvanya nikak netrbe cimprati. Toti sze z-nisteri znamenya napre da povedati, kakse vremen de, i vu tom nam szkusenye i zevcsenoszt dati zna i nikakse opoteny; ali ni edno te je ne celo gvusno. Znamenya prorokuvanya dosztakrat lepo vremen kazejo, i donok de'zd'z ide. Ar bo'zi poti mrtelen eslovek nemore prebroditi.

51. Vremen odíde.

Beri díšne ro'zice,
gda leto pride!
nūcaj male vōrice :
vremen odíde!

Zda escse szi pri mōcsi, —
znas, ka te doíde? —
nezapravljaj bodōcsi :
vremen odíde!

Híp vszakoga megnenya
ti zlehka vuide ;
'zítek tvoj je nē szenya :
vremen odíde!

52. Prígod ro'zjá.

Lūdje szo rano obcsūtíli potrebcso níksega ro'zjá : ali szo sze brániti mogli proti protivínsztvi lagoji lūdi i krvi'zelni sztvári, ali nyim je na szvoj 'zívis edno i drugo divjácsino bujti potrebno bílo. To najprvo ro'zje (sztrélbe) je tak zvána sztréla bíla, i escse i zda doszta lūdi li sztrélo nūca. Na tetive spic szo v-zacsétki ospícseno csonto djáli, ali szo ji z-trdoga kamna zgotovili spic; li szledi szo ga z-'zeleza kováli. Sztrélo szo z-edne, na vugibki szlocsec (locén) potrdjene 'zile (sztrūne) vrgli proti polo'zenomi cíli. Doszta divjega lūd-sztva, i naimre esrnkavci szo tak prílicsni vu zgotávlanyi sztréli nyí metanyi, da i velke sztváre znájo 'z-nyimi klati; z-csemérnoga nárasza pa tak mocsen csemér szprávlajo, da csi 'z-nyim spic sztréle namá'zejo, sztvári de escse i ta najmēnsa rana szmrtna.

Púkse szo li pred etim okóli 400 lét zácsali nūcati, gdare je púkseni práh naideni gori.

Te prve pükse szo z-ognyom mrsávali : vu cíl szo vzéli sztvar, potom szo na mrsalo privezano 'zarjavo plámnico vú'zgali vu luknyo ponvice. Szledi szo ocel i kamen nŭcali, i tak szo zgotovili szprávo pükse, da gdare szo mrsalo potégnoŭi, na kokoteci bodocsa ocel je po kamni vdáрила, i perino púsztila, stero je na práсно ponvico szpadnolo, i vu cévi bodócsi práh vú'zgalo. Né dávno szo escse z-etaksimi püksami sztrélali. — Zdá 'ze vdárne pükse zgotávlajo. Na vósztojécsi sztrmcsec práсне luknye vu 'zko (kápszulo) denejo, na stero kokót po genenyi mrsala vdári, vu'zka sze od vdárca razpócsi i vu nyé bodócse perinye práh vu püksi vu'zge. Ni tó je nébilô zadoszta! Vu nasi dnevi 'ze tak bisztre pükse zgotávlajo, stere odzaja nabíjajo, i z-najvéksov bisztrócsov sztrélajo 'z-nyimi. Jeszo i písztóle tak se dóbi, vu steri obracsne céví k-ednomi hípi vecs súszov púsztiljo, i zandrúgim je z-groznov bisztrócsov vósztrélíjo.

Doszta szo szi mogli lŭdjé premislávati, vardevati, dokecs szo naszlednye etakse prípravno ro'zje gorinaisli. Bár ji nigdar nebi trbelo nŭcati!

53. G r ŭ s k a.

Grúske med to najlepse i najvékse szadoveno drevje szlísíjo. Nyí kuszto korenyé globoko ide doli v-zemlo, i z-vnogim prísztrannim korenyom i 'zilicami sze dale po nyé razpúsztil; szteblo v-dobroj zemle lepó ednáko raszté, vizziko i krepko de, i szvoje véke dalecs okoli szébe razsurí.

Szkorja grúsek je navékse szpokana i brasz-

klava. Prvo szprotoletje na vécsicaj popovjé zacsne narasuvati, prevedno vekse gratuvati, dokecs sze naszlednye popolno cvetje osznové 'z-nyega; z-ménséga i ospícsenoga popovjá pa lísztje pride vó. Vszáka grumblica cvétja z-vecs poszební, na odlocsní sztolcseci bodócsi, csízto-beli cvetkov sztojí. Drevó eden esasz vu précimbi cvétja sztojí, ali na mali esasz doszta zeléni lísznati bomblekov dobí steri cvetje premorejo. Lísztje je gladko, les-csécse, na dúgi szpicaj temno-zeléne lícojne. Pocsaszi cvetje povehne, i nyega lépo belo lísztjicse veter doliszpíse; ali na sztolcseci cvétja sze szád-grúske osznovéjo vó.

Teda sze véke z-dróbnim, grahc sícska obrazko majócsim obilnim szádom okladéjo; ali etoga, gdare raszté, doszta povehne, i escse vu vrémeni ócvetka doliszkáple; medtém vu vugodnom vrémeni donok telko osztáne gori, keliko drevó li zdájatí more, tak da sze pod blagoszlovom száda i véke vugíblejo, i ali sze podlo'ziti, ali k-tim krep-sim privezati morejo, da sze dolinezlamlejo.

Grúske ztála szírove jémo, ztála poszusímo, ali szkuhamo. Na doszta mesztaj, gde víno neraszté, z-grúsek, liki i z-jábok, most presajo.

Velike i rodne grúske szo jáko drági kincs za csednoga vértá, komi one na nyé obrnyeni mali trúd obilno povrnéjo.

V-késznoj jeszeni nyí lísztje povehne, i vihér je z-vek dolizdráple; one do prázne i gole. Donok prílicsen vért 'ze v-késznoj jeszeni szpozna na vó-kaj popovjé (ocsí) cvétja, i napré prevídi, jeli sze na prísesztno leto má száda vupati, ali né.

Escse i v-tekáji zíme sze osztra ópravica

szka'zúje vu drevji; nyega sztebla i veke do krepse, i novo môcs vdablajo na gonítev szprotoletja.

Li poglednite edno velko gruskovo drevo.

Kak esüdavredno môcs je polo'zo Bóg vu rod-
nícó! Muliesko szemen grúske sze v-zemló poszeja,
i gingav narasz zide 'z-nyega, z-steroga de po
nisterom leti gingavo drevo. Teda eslovek pod
verno szkrb vzeme eto gingavo drevce, vcepí
nyega szteblo, cepleno mladiko ali oko djavsi
v-nyé, i cepiko k-koleki privezavsi, mlado drevce
ednaki odraszek dobí. Deszét, pa drugi deszét let
mine, dokecs eto drevce szamo li szrednyo viszi-
koszt dobí; i 20 pa escse drugi 20 let je potrebno
k-tomi, da grúska, priglihno k-raszte, kak zname-
nye ho'ze zmo'znoszt i dobrote, vu szvojoj popol-
nosztí posztáne pred nami!

Csi sze grúska neorani, i csi je v-dobroj zemle,
velko sztaroszt dobí : szto, escse i vecs let rodí.

I gda nyé veke sztaroszt pokvarí, ali szteblo
je escse zdravo, drevo sze pá pomladiti dá, csi
nyemi veke z-sztebla dolizoszékamo; teda szok-
lo v je znóvies vöpo'zené i mlade, krepke veke ete
escse vnogo let obilen szad prinásajo.

54. Malo drevo.

(Frlika).

Sztojí v-lógi malo drevo,
scsapinato, ravno, lépo ;
meszto lisztja szna'zijo nye
dúge, kuszte, osztre igle :
zato sze britko szu'zí
ino etak govori :

»Hej! drugi pajdaske moji
szo vu etom celom gaji
z-lepim lisztjem oszna'zeni,
li szam jasz szem pozableni :
ah, da bi prosziti szmeo,
ka bi zlato lisztje meo!«

Vecser de, i drevce zaszpi,
v-zorje 'ze na petaj sztoji ;
szvetlo lisztje oblacsna nye,
komaj pozna szamo szebe :
»sto szem? — tak sze nelescsi
ni e'n bor, kak jasz,« — veli.

Príde vradrar tá navécsar,
na pükli má velki plecsar,
escse véksa nyegva bráda
dolitecsé do podjásza :
jaj tebi, mali bor, jaj!
vész bos tí opüsztšen zda.

Z-britkim szrdcom veli borics :
»jaj, tota je moj zlati liscs!
vmori me tuga, szramota,
vmori pajdasov lepota :
ah, da bi prosziti szmeo,
ka bi z-gla'za lisztje meo!«

Pa nyemi szen ocsi zapre ;
sztane v-zorje, krv vu nyem vre-
od radoszti, ka je celi
vu gla'z preoblecsen v-teli.
»Ka szte vi proti meni!«
veli ovim, zviseni.

Zdere sze zda z-groznim sumom
v-goraj zvir, i tere z-rumom ;
borics celi vesz trepecse,
kak szter na vodi, drgecse :
vsze gla'zene vecsice
do nyemi gríve szpice.

Jôcsics velí borícs v-doli :
>jaj meni, pá szem vesz goli !
vszi pajdaske szo zeléni,
li jasz né, szin pogübleni :
ah, da bi prosziti szmeo,
ká bi i jasz lísztje meo !<

Szlúsan borícs, znóvics zaszpí,
v-zorje pá na petáj sztojí
ino z-lísztjem vesz nabiti,
etak kriési od radoszti :
>jasz túdi, ka drúgi, mam, —
Bóg, hvalo ti za nye dam !<

Lacsna koza zda prigezdi
i na nyega goriszplézi,
dolizgrizé nyega veke,
lépo lísztje i mladike,
tak da pá szirmacsek bór
tam sztojí, kak goli stór.

Tam sztojí on, caga dvojí
i pri szebi tak govóri :
>kaksté drágo, lépo szí je,
nebaja me túho lísztje ;
li to edno me vlecse,
da pá mam — moje iglé.<

Z-placsom je on zda pá zaszpao,
ali v-zorje na petáj sztao ;
okóli sze zglédne, i pá
na tróst szvoje szpíclinye má :
vesz lóg sze 'z-nyega szmeje : —
hm ! ka mára on za nye !

Necifraj sze z-lüdszkim nigdar,
da nebos lüdem na spot,
i netrapis szrdca z-brigov,
kak klacsárov máren plod :
globse szmekne té bodel,
od borojce vszé igel.

55. Navolim sze.

Gyürko. Ka szi delao vesera, Miska pajdás?

Miska. Ka? jasz szem sze bogme naszmrt navolo.

Gyürko? Navolo szi sze? — za bo'zo volo, kakda sze more cslovek navoliti?

Miska. Tak, ka szem szam jedini bio doma.

Gyürko. Tak tí zamalo mores prestímati pajdásivanye, esi sze preci navolis, gdare szi szam z-szebom vu lúbeznívom pajdásivanyi.

Miska. Ka morem, gda szem celo na szebe zanihani, da vrémen zaman trosim?

Gyürko. Hah! sto bi steo zaman trositi vrémen, to tak drago vrémen. Vém z-vremenom i 'zítek odíde. Vrémén za kecsko moremo popádnóti, mocsno je dr'zati, i szkrbno núcati. Zvóntoga je 'zítek tak krátki.

Miska. Toti, toti; ali donok gdate nescse idti vrémen!

Gyürko. Uprav, esi ga neznamo núcati.

Miska. Ali pove mi, ka znam csiniti, esi doma szam jedini szedim, i gledam stiri sztene hi'ze i knicsemi nemam vole?

Gyürko vzemi szi nikse delo napre.

Miska. Toti, ali da nemam nikse vole k-nyemi.

Gyűeko. Li zacsní je szrdcsno, kak da bi tomi rávno tak trbelo bidti. Zaprva de, toti, te'zko slo; ali hajda, li hajda, li hajda! Kém du'ze bos delao, tém bole de tí slo. Po malom esaszí de tí vugodno, escse i 'zelno delo; ár nega plemenitese radoszti od dobro dokoncsanoga dela. Dúsa sze tí razveszelí, i volo dobí; po verno szpunyenoj ópravici de tí

szladki pocsinek; pocsinek ti novo mocs podeli k-novomi deli.

Miska. Zahvalim ti, moj prijatelj, tvoj dober tanacs; vardenoti mam.

Gyurko. Navolenye je pravi hudi duh, steri sze li po deli i fliszi da pregnati; i csi sze ti delo v-zacsetki taki trudavno bidti vidi, li boj sztalen, i naszlednye ti lahko bidti ma.

56. Priglihe, prilicsne recsi.

Ne je vsze zlato, ka sze lesesi.

Kem menye slo szpi, tem du'ze 'zive.

Csi ogen rad mas, din rad trpi.

Edna lasztvica nevesini szprotoletja.

I puna kámara de prazna po drobisi.

Zakucsen je zakucsen, csi bi taki na sztrmci sztao.

Lepo je tam dati, gde niscse neproszi.

Szklácsene poti za neszklácseno nedaj.

Lepa recs i protivnike zmiri.

Dobro dr'zincse vszigdar naide delo.

Szam szebi je vszaki mili szodec.

I vlasz má tenyo.

Lehko je oraniti, ali 'zmetno zvrácsiti.

Szam je szmetlav, druge véja.

Pomali hodi, dale prídes.

Bole je dvakrat pítati, kak ednök zmenkati.

57. Cslovek i sztvár.

Sztvár 'zive i obszebi sze gible; nateliko je tak i cslovek sztvár. Medtem je med cslovekom i

sztvárov dönok veliki rázlocsek. Cslovek sze dpl. neli obszebi gible, nego i obszebi csiní poleg szlobodne vôle szvoje. Clovek obsuti bolezén, bojazen, 'zaloszt i radoszt; sztvar tüdi. Nistera sztvar i szka- 'züvati zná, ka obsuti, kakti pesz, steri sze raduje, esi szvojega véta vára, i cmüncka, esi ga drugi pesz vje. Toti, ali cslovek obsüténye szvoje nazvesztiti zná, ár zná g ü c s a t i.

Cslovsk ravno hodi, glavó kumesz zná prizdignoti i na vsze kraje obracsati; sztvaré pa próti zemli glédajo i nemorejo próti nébi szlobodno glédati. Cslovek zná glédati, slusati, kostávati, i slátati; vsze tó znájo i sztvaré; escse nistera szvar bole vídi, kak cslovek, edne drüge je pa i szlüh osztresi. kak csloveka. Navékse i sztvaré pét csütény májo, kak lüdje.

Medtém cslovek zná, ká szo nyemi ocsí záto dáne, da 'z-nyimi gléda, vüha, da szlusa, nósz, da 'z-nyim pridüháva, i z-jezikom kostáva. Cslovek dobro zná, ká vszaki talnyegovogatela obsuti; ali sztvaré tó-neznajo.

Jasz 'ze kak déte znam miszlití, vó znam zmiszlití, kcsemi je kaménye pa 'zelezo, szilje pa szád, znam premiszlití, zaká sze mi trbé gedrno vesiti i pobo'zno oponásati. Jasz razmim, zaká trbé vszemi tak bidti, kakjeszte, razmim, zaká má hi'za obloke, zaká rasztejo sztvaré i náraszi, zaká delajo lüdje, i zaká de szirmák te nemáren i zapravlács. Jasz razmim, zaká nega v-zími teliko lepoga cvetja v-ogradi i szilja na nyívaj, kak v-leti i jeszeni.

Jasz prevídím, zaká nemorem vszigdar tak csiniti, kak bi sze mi vidilo; prevídím, ka pokoren morem bidti mojim roditelom i vucsitelom, kakti i

vszem od mene sztaresim; prevídim, ka pécš ne-
more z-leszá bidti.

Jasz na pamet v zemem, ka med sztol-
com i sztolom jeszte niksá prígliha, i znam razszó-
diti, vu kom szta eden k-drúgomi priglíhniva, ali
ka za razlocsek jeszte med nyima.

Jasz sze jako radujem, ka mi je Bóg telko
lépi szpodobnoszt dao, stere i dobro scsem
núcati vu celom 'zítki mojem.

58. Trí pítanya.

A' zaka cslovek dvě vühé,
i li edne lampe má? —
„szlúsaj doszta, gücsi malo!“
móder té odgovor dá.

Ka pa, zaka, goszpon móder,
edne lampe, dvě oké?
„cseden doszta vidi, ali
vsze, ka vídi, nepové!“ —

Dvě roké, i edne lampe:
ka pa to má vözneszti? —
dvé roké mámo na delo,
edne lampe na jeszti!“ —

59. Csedna deklícska.

Meo je ednök, gde je nemeo, meo je eden mlí-
nar edno csízsto i csedno csér, tak da je glasz nyé
csednoszti szedemkrat szedem országoöv prehodo.
Zacsüo je to král, i szposzlao ji je, ka on má na

hi'zi sztô let sztaro konopno predivo, naj nyemi je na szvilne konce szpredé.

— Deklícska odgovorí na to, ka oni májo eden sztô let sztár plot, naj dá kral 'znyega zláti kolvrat napraviti, na sterom nyemi je szprészti má. Ar nemre 'zeleti kral, ka bi nyemi ona na zbo'znom leszenom kolvrati szvilno prejô napréla.

Povido sze je králi nyé odgovor. Pa ji szposle, ka má on na hi'zi edno hudo pútro, naj nyemi jo zakrpa. — Odgovorí deklícska, naj kral vó da obrnoti pútro; ar je ni nyé sztári oesa nevido, ka bi ka z-vönésnye sztráni krpali.

Té odgovor sze je escse bole poido králi: Zda ji je pa szposzlao, ka naj k-nyemi príde, ali tak, da dónok neide, naj sze nyemi pokloni, gdare pred nyega príde, ali nika negucsí, naj nyemi dar prinesze, pa né. — Na to je deklícska doma ednoga goloba zgrabila, na oszla ocse szí je szela, i tak je sla pred krala, goloba pod szito podveznivsa. Gda bi pred krala prisla, ni edne recsi je nepregovoríla, nego sze je li nanízila, goloba je pa od szita vópusztíla. Tak je sla, pa né, poklonila sze je, pa né, dar je prineszla, pa né.

60. V g o n í t k a.

Pri ednoj vizikoj lipi je szedela edna mála 'zu'zevka, stera bi rada jela nyé zeléno lísztje. Vzela sze je tak i edno celo nócs je lepó natihoma goriplezila, rávno stiri lahkte, drugi den pa dva lakta, ali nazadoli. Etak je gedrno szemta potü-

vala, dokecs je naszlednye rávno devět nôcsi na vríh lípe prisla, i tam obszela. — Pové mi, máli cstenyár, kak viszika je bíla eta lipa?

61. Trávník v-szprotolétji.

Proti szprotoletji i trávníci dolivr'zejo szvojo ponoseno zimszko opravo, i lepi zeleni plases vze-mejo na szebe, steroga szí odperajôcse píszano cvétje lepô gorioszná'zi.

Prve szprotolesne dní od vszega lepsi ru-kerc nasztréga vö z-otávlene trate; maloszledi príde rogacsee z-trôje-kuklátimi mosnyicami, i potom kásnik; na mokri mésztaj pa krepkoga zrása vretivnik (mocsvarnik), oba vu beloju opravi. — Keszne príde i 'zúto cvétje: na zavítí zreber-jaj sze dalecs szka'zuje od grmovja 'zúti zvoncs-nik; na ravnicaj sze vu velikoj vno'zini szka'ze zlata lakátnica, divji lilíom, berécsni strk-nik, z-szvetlim kusztim lísztjem; potom príde od píszanoga píszanése cvétje, kakti: scsava z-erdécsimi mácicami, na vodeni mésztaj zamázan posz-vétnik, z-razesészaním erdécsím lísztjem; potom pa divja detelca, z-méda puním cvétjem; divji klincei, z-lépoj belov glavicsicov, naszrédi z-'zú-tov gombov; naszlednye koratecsnyek. Odev-sze eti sze vise kumesz vtégne bodél, z-mékim i erdécs-'zútim cvéticsem.

Zeleni pokrôvec zesaszoma oszlepécs rázlocsna lícojna oblejé. Naszlednye i tráva zacsne szvoja bléda sztebla gnati, geto od kolenca do kolenca

pozdigáva kumesz z-razločnim cveticsem oszna-
'zeno korono.

Vu eti gosztsaj travin i cvetja sze povszed
'zítek i csrsztvo gíbanye nahája. Vu zelenoj szenci
peszem kosza i szlavicska rümí; kumesz trávníkov,
pod szívov nebov skvorjanec szpeva, na cvetji
vesele brníjo, grilci cirpijo i metulci plé-sejo, na
járkov brégi sarjávje sztojíjo tu'zno krekajôcs, vu
szencsevni gosztseraj fticsice csicserecsejo. I deca
vô-vöpogledne po nászladni trávníkaj; deklícske
vence pletejo z-najlepsega cvetja, pojbícske pa za
metúlkmi i 'zu'zevkami drcsejo.

Medtem csi je szunce na zahodi doliodislo,
bela meglá sze pozdigne vu mráki. Pocsaszi zane-
mi glasz 'zítka, i trávníci sze vu tíhoto vtoníjo.
Rodníca pocsíva!

62. Szvétek szprotolétja.

Zeleni pokróvec,
píszan i cveteci,
csiszta modra néba,
zrak tíhi, szvetlécsi.
cvetisca kehlii,
puni rosze méda,
szpévajôcsi fticski
míloga pogleda,
ribice 'zú'zevke!
sto vasz je poszlaó dnesz,
da bi sze bo'zi szvét
napuno z-vami vesz? —

„Na szprotolétja den
szmo prisli mí lüdem
novo radoszt delít,
velki szvétek szvetít,
szvétek, steri vszem pa
po szmrí 'zítek dá.“
Oh! — On, na koga glasz,
veszelí dnesz vsze nasz
rodníca nóvi mlad,
cvetja díś, júga hlád —
On boj odvšzé molen,
dícsen ino hválen!

63. V c s e l a .

Veséla nema rada szamnoga 'zitka, kak dpl. kral' fticsov, orl. Ete sze vkrapotegnovski, szam na ti najvisisi plaminaj sztojí, i niti ploda szvojega netrpí pri szebi; ali mála veséla sze z-na jezero jezer naplodjenov dr'zinov szvojov vu ednom plítvom kosari lepo mirovno zbíva. I drúge sztvare 'zivejo vu tiváristvi; ali od ni edne sze neda praviti, ka bi králevszko prebivalisce méla. Ti najzdavnyesi národje szo escese nemiszlili, ka bi szí kralá zébrali, geto szo vcséle 'ze mele csi né kralá, dönok kamcsi kralíco, stera i zda tam szedí vu kosari na sztolei szvojem. I previditi sze dá na nye, ka je kralíca; ar je z-ednov glavov véksa od ti drugi vcsél, nehodi 'z-nyimi vó na delo, i gda vóide z-szvoje palacse vszigdar jo velki sereg szprevája. Eti nyó szprevájajócsi dvornici szo tróti (szamci), malo vékse od ti delajócsi, steri gláva je kúsa, kak ti ovi, 'zalca nemajo, i vu deli tála nejemléjo. — Medtem te delavne-likí sze dobri podložancov dosztája — kralíco szvojo jáko lubíjo i postsújejo. Csi kralíca merjé, celo lúdsztvo sze zacsne plakati, i csi sze nezmöre mláda kralíca, stera bi na meszto te pokojne sztopíla, cela obcsina sze na szmrt cekne.

Brezi právde ni edno králevszstvo nemöre gorisztáti; zato i málo králevszstvo szkrbni vcsél má szvoje právde. Nyí právde szo toti ni v-knige nészpíszane, niti jí nevesí níksi móder vucsitel, i one je dönok dobro znájo. One trí glavne právde májo, kakti: réd, csisztócsó i delavnoszt. Kak csedno bi csiníli lúdjé, da bi-sze ete tróje právde-dr'zali!

Cela obcsina kosárov z-vecs zlôcsov sztojí. Vu najvísisi zlôcs száma kralíca szlísi; potom je zlôcs tróti, v-ednom kosári okoli jezero, naszlednye zlôcs delajôcsi ali pripravljajôcsi vcsél, steri je najvecs. Ete szo toti te najmense, ali dônok i te najszkrbnese. Komaj sze narodíjo, i 'ze za delo szégnejo, i vszaka tak gedrno i prilicsno dela, kak sterakoli sztaresa, kak da bi, bôg zna, kak dugo 'ze po deli hodila. I kojno cimpra szí vszaka száma noszi, stera vu práhseci cvétja sztojí, i k-steroj zlehka prídejo. Getojenyí celi trúp, vö né vzévsi niti ôcsi, z-nídnim koszmínyem obrasen, gdare po kehlii cvétja lázijo, práhsec ete sze nyim na koszmínye zgrábi. — Preci, kak szo sze z-cvêta vöpriklátile, práhsec z-keficami na nyí nogáj bodôcsimi z-szebe szkrbno doli-i vküppometejo, i z-dve-ma prednyima nogama v-ednom megnyeni na mále golombise zvalajo, potom ete hitro med zádnye nogé popádnejo i domô neszejo. Z-eti zgotavljajo szvoje sesztero-kuklate voszesene hi'zicske, tak zváne gyarpe. Medtém z-cvétoga práhseca nigdar nebi vöszk bio, da vcséle nebi szvoji voscseni nápravnic mele, vszaka poszebi vu 'zalódcí. Zato po'zerajo one ete mále golombise, da sze vu 'zalódcí vöszk szprávla 'z-nyí, steri potom med krajmi csrvá (trobüha) vu mulieski kaplicaj naza vöcúri. Ete kaplice pá szkrbno vküppoberéjo, vu mále golombise omészijo, i brezi vsze mere i rovatanya szvoje vorcavne hi'zicske szprávljajo 'z-nyí. Po malom csaszi vecs sztô etaksi hi'zicsk sztojí gotovi; ali i delo od ráne útre do késznoga vecséra nepretrgnyeno i bisztro tecsé; vszakomi delavci je, kak vu kaksoj velkoj nápravnici, vözravnana nyegova ôpravica: ta edna

cvetni práhsec noszi, ta druga voszk raztápła, nistera sztené gládi, vszetecasz, dokecs váras gyarp gotov nesztóji.

Na voszk pocímprani nezracsunani hi'ziesk eden tál kak kamre 'zívisa núcajo, kama szí na zimó med i krúh szranyújejo. Med z-cvetja lízejo z-je'ziesecom i v-m o s u y í c s k o, vu nyi trup polo'zeno vkúpszprávlajo, odnet pa na góbcsec v-gyarpe púsztasajo. Gdare szo gyarpe napunile, zama'zejo je, da práh nepríde notri. Krúh szí pa tak zgotávlajo, ka cvetni práhsec z-medom vkúpzmesajo i vu posebne gyarpe szklácsijo. — Kak drágo je cvetje! ono nasz razveszeljáva z-szvojev précimbnov lícojnov i nászladnim dísom, v-leti, zímí vesele hráni, nam pa zdrav szád prineszé na zreloszt!

Vu váراسí vesél sze nenahájajo szamo hrambe 'zívisa, nego i násztave plodjenja. Porédi sztojíjo one mále sesztéro-kukláte hi'zieske, vu steri sze telko szkrbni vesélic narodí i gorizhráni. I za mláde tróti jeszte tam nistera hi'zieska, stere szo od ti ovi malo vékse. I cserí kralíce májo szvoje palaese, toti malo, ali od ti drúgi doszta prednyese, né kukláte, nego okrogle i vékse. — kak sze kralévszkoga roda prisztája.

Száma kralíca sze rada zdr'záva vu onom táli várasa vesél, vu sterom szo mladíeski nyihovi. Z-plemenitimi sztopájmi sze seta ona tam z-celim dvorom szvojim, szkrbno poglédne hizieske porédi, i esi je stera prázna, preci edno málo belo jáce zneszé v-nyô. Vu tekáji dvě meszecov do 12,000. jájec zna zneszti, i záto je i jedína mati (matíca) cele vu ednom kosári bedóese dr'zine; ár ni tróti, ni delajóese vesele meneszéjo. Po nisterom duévi

eden mali esrvics pride vö z-jaca. Geto je ete ne tak prilicsen, kak gôszanca, ka bi szi po rojsztvi preci znao szvoj 'z'ivis poiszkati; te delavne vesele ga zdajati zacsnejo, i tam na meszti vu hi'zieski ga krmijo. Po ôszmom dnëvi delavne vesele zaprejo hi'ziesko esrvicsa z-voszcsenimi dvercami; ali on je te 'ze celo doraszao, i ne nyim ga je potrebno vecs krmiti. Teda szi esrvics lepi beli gvant szetse z-mrele, i medtem sze nesztanoma kobacavsi ponye, notri sze zaszucse, i tam sze na gôszanco obrné. Po vecs menye 13. dnëvi prederé mrelo, preje voszcsena dverca, i kak mlada vesela pride vu tivaristvo vesel. Rodbina ga z-velkov radosztjov gorivzeme, gladi, obíma, i vorata med píszano cvetje; nistere nyemi hi'ziesko lepö vözsísztijo, on szam pa po deli hodi.

Gdate i gosztjé pride k-veselam, dpl. misi, mol, ali ludzke vesele (roparje); ali z-té ni eden nepride z-dobrim nagibom. Mis bi rada szladki med lizala, mol pa szvoja jaca sesé v-gyarpe neszti, da sze nyemi mlade majo z-kem otavlati, roparje pa celi kosar okradnoti setüjejo. To vsze dobro znajo vesele; zato k-dveram kosara sztra'zo posztavijo. Ali csi protivnik dönok kak notri vderé, sztan-sarje kosara tecsasz nedajo mira, dokecs protivnika ali nepre'zenejo, ali nebujejo, ka sze ceszto pripeti. Mrtvo telo vmorjenoga protivnika z-velkov precimbov obladoszti vlecesejo vö z-kosara. Nyi ro'zjé je 'zalec, steri je v-ednom malom toki, i vkup je szklenyen z-ednim csemernim meherom, za ravno steroga volo je 'zalec i csemeren. Eto ro'zjé one neli proti protivniki, nego gdate i proti endrugoj nücajo; ar nakonci leta racsun dr'zijo

z-szebom, i nepotrebne jedee doliszpomoríjo, i zmed temi najprvle troti, steri mrtva tela doszta-krát vu celi kúpe le'zíjo zvóna kosarov.

Niti szam 'zítek tak szkrbno zdajani králevszki goszpodícsin je ne vu bátrivnoszti, csi szo kralíc vrszt zadobile; ár bi vecs kralíc nateliko naplodilo lüdsztvo, ka sze nebi moglo szprávlati vu maternom várasí, i zíma bi nyemi gláda sz nrt prineszla. Nistera kralíca povr'zti more materni váras, drági sztánek ocsákov, i drúgo domovino szí íszkati.

Eden lépi topel prepodnék sze tak na pot vzemě ta sztára kralíca, k-nye prisztópi, sterójsze vídi i tak odídejo. To je to znamenito vandranje lüdsztva — púszttsanye roja, odletěcsi sereg pa — roj. Ta mláda kralíca z-timi drugimi delajócsimi v-kosári osztáne, i nóvoga roja mati de.

Pred zimov delavne vcséle pocsívat ido, i notri sze zapréjo. Csi je zíma ně prevecs mrzla, dobro jo vöpresztójiyo, ali csi je mraz velki, z a d r e v e n é j o, gdate nateliko, da sze vecs gorineo'zivejo. Zato lüdjé, próti mrazi csuvati morejo kosare. Gda mlácsno szprotoletje z-szvojíím cvétjem pá príde, vcséle znóvics zacsnejo delo; nemárajó, csi nyim je z-'zívisa preminócséga leta nika néosztalo; vem je nyim vugoden cimper; celi nyí 'zítek vu cimpranyi i szprávlanji pretecsé. I nam sze eden pun kosár z-3. funtmi voszka, i 30—40 funtmi méda omiljava leta dní.

64. V c s e l i c a.

Csi sze nŕva zorja, novi den prepŕcsi,
nepozna veselica vecs pŕcsinka nŕcsi;
ide letí ona od cvĕta do cvĕta,
eti sze po goraj, tam po dolĕ szkíta.

Vsze kehlie cvĕta szkrblívo obhodi;
kak rada je, csi v-nyí prahsec mĕda zbrodi!
i nevcaga, csi ga malo naide v-ednom,
„z-maloga de doszta!“ muvi pri poszebuom.

Hej, da lépo pĕldo dáva mala vesĕla!
da bi sze vsza deca od nye vesiti stĕla,
ino vszakden rano z-meke posztele sla!
kelko lépi zlatov bi ona te naisla! —

65. Ka vesí veselica?

Da bi vesĕla znala govoriti,
stímam, ka bi nam mĕla praviti,
pravila bi: kelko je ti manyi,
kí lecajo vu szvojem pozványi!
jasz z-cveticsa na cveticse szedem,
i povr zem, stero prazno naidem.

Húdo je med lúdmí nezbívanye,
húda jalnoszt, krvi prelevanye,
húdo, ka sze taksi nemilúje,
kí za celo obsino aldúje: —
jaj, csi sze mí tak nebí zbívale,
kaksi sors bi na szebe csakale! ? —

66. Z-krajcara de rhanski.

Vu nasoj vészi sztojí eden sztári cslovek, kí je ednok veski szodec (rítar) bio; cela vész ga je edes Sándor bácsi zvala.

Ete Sándor bácsi je na sztaroszt dolipovedao z-szodsške csészti, i celo vrémen szvoje z-tém troso, ka je esze i ta so, i ne sze je moglo goditi takse dugovanye, vu sterom on nebi znao dobroga tanácsa dati.

K-etomi Sándor bácsü je so ednok eden nye-gov bratanec, i pred nyega dávsí szvoje dugovanye, szto rhanski ga je proszo na pószodo. Sándor bácsi je zvéntoga jáko dober cslovek bio, i doli je precsteo vcsaszi te prosene peneze na szto. Nye-gov bratanec je je 'ze vkup zácsao pometati, ali eden krajcar je nikak na tla szpadno. Sándor bácsi sze je doliprigno, ka bi ga gorivzéó, ali bratanec nyemi je pravo, ka sze naj nemantrá za tém nevolnim krajcarom, kare je li nika ne. No, Sándor bácsü je netrbelo vecs; péneze je do ednoga 'zúkavea nazadjao v-lado, i erkao je bratanci, ka nyemi on bogme nedá ni ednoga píszanoga péneza, kak taksemi csloveki, kí krajczara nezna postüvati; ár do-velí — z-krajcarov rhanski, i kakda bi nyemi je on gda mogao nazadati pri taksoj pámeti. I nyegov bratanec je z-najveksov szramotov brezi pénez mogao domó idti.

Tak bogme, tak je vesíno Sándor bácsi; i jasz tudi právím, ka je esedno vesíno : ár szvoji pénez on nigdar nebi nazadobo od taksega csloveka.

67. P á v u k.

Pavuk je povszemvszega odurjavana sztvár, doszta sze ji ga i bojí; pa je on jáko csüdavredno sztvorjénye, niti privszemtom ne'zivé zaman na szvéti. On dpl-né dvě, nego oszem ôcsi má; i zató je né csúdo, ka tak hitro vára mále mühé, stere sze nyemi vu vlák zapletéjo. Toti, ali müba escse vecs ôcsi má, i dönok nevara vlaka, steroga je protivnik rávno próti nye vórazprésztro. Z-toga lehko prevídimo, ka cslovek nepotrebúje szamo ôcsi, nego i rázum i trézno pametüvanye, esi szrecsno scsé napréidti vu 'zítki i esi sze nescse vu nevoló zapleszti. Kak nídno ténke szo niti pavucsine, stere ete prílicsen tkálec od edne sztène do drüge tak hitro potégne! I dönok módri tak stímajo, ka szo ete ténke, z-prôsztim okom komaj videne niti nikak né szamo ednoga, nego vecs, poprav doszta vrihov delo. Eta nídna preja sze z-etak tálom zgotávla: na trúpi pávuka navküp sészt mozolcsecov jeszte, z-steri k-ednomi hípi vlecséjo niti, tak preja rávno sésztjezer vrihov more meti. Z-toga sze i tó zarazmiti dá, ka zaka je preja pri vszój szvojój ténkoszti dönok tak mocsna, da nye mester celó bátrivno drkati more po nye, i vu vihéri mirovno szedeti szmé na deli szvojem. Cslovek neve, ka bi csüdivao bole, jeli prílicsnoszt mirovno delajôcsega mujsztra, ali modrôsztt vszamogôcsega Boga, kí za vsza szkrbí, i kí je vu telo edne sztvaricsice telko csüdavrednoga znao polo'ziti.

„Vsze tó je lépo dugoványe — stíma nisteri cslovek — szamo da té pávuk nebi cseméren bio!“

Zato i gde ga vāra, ogne sze ga, ali esi tō nemore, zaklācsi i buje ga. Ali kakda sze more praviti, kā je nas pāvuk esemerēn? jeli je 'ze sto vido, ka bi gda sto mro od nyega? Escse i tak pravijo, ka ga v-A'zii i drūgi tāli szvėta lūdje na krūh māzejo, kak zmocsaj, i tėsno ga pojejo. Na zdrāvje nyemi bojdi, kī ga rad je.

Zvōntoga sze vsza szkrb i ōpravica pāvukov li nateliko vōrazpresztera, da szi 'zítek obarjejo, vszigdar li za szėbe szkrbījo, i nikoga neobsalijo. — Ka pa te nedū'zne muhé zaka lovijo i kolejo? Toti! ali cslovek kelko nedū'zni sztvāri, kelko lepoga nārasza neopūszti, li szamo zato, da szi telo krmiti more! Pa pāvuk privszemtom z-szvojom vmārjanyem velko szlū'zbo prika'zūje i nam, geto zvōn nepriliko delajōcsi teliko jezēr komarov i drūgi pogubelni 'zū'zevk szpolovī i szpokole: i tak doszta taksi 'zū'zevk veszne, stere bi escse gingave szetvė nase celō fundale.

Ednok je eden rob nateliko vkroto ednoga pāvuka, da szta szi nyidva celō prijatela grātala: esi je cslovek glāsz dao od szėbe, pāvuk je preci k-nyemi prisao, i tak je szirmāk rob vu britkoj sztvāvi szvojoj nistero veszėlo vōro v'zīvao vu tivāristvi pāvuka; ali eden nemilosztiven sztra'zar temnice je tō na pamet vzeo i nebō'ze pāvuka je bujo.

Eden drūgi rob je pa tō szkūszo, kā pāvuci popolno znājo naprē na znānye dati premenyāvanye vrēmēna; vido je lepra, kā szo ednok vszi pāvuci naprēprisli i delali, drūgi hīp sze je pa ni eden nedao viditi; gde szo nemārno, gde pa gedrno tkali; gdate szo krātke, gdate pa dūge niti preli;

ednók szo niti blúzi k-endrúgoj vlekli, drugócs pa dalevkra, tak da je naszlednye gvüsno znao povedati, ka za vremen de, — veterno, ali de'zd'zevno, toplo ali mrzlo, sztalno ali premenyavajóese.

Neli szam pávuk, nego i nyegov vlák je hasznoviti. Csi na novo rano essizto pavucsino denemo, krv sztáne i bolezen hénja. Medtem paziti moremo, da pavucsina nede práhsnata i grda; ar teda práh i ru'znia escse i povéksa bolezen rane.

'Ze z-rázloesne obrázke pavucsin sze vgoniti dá, ka vnógi dob pávuci morejo bidti. Jeszte i taksa dob, stera szí netcsé vláka, nego z-szkakájom zgrábi porob. Na szprotoletje, i escse bole nakonci leta vu szúhom vremení vidimo, ka nezracúnano doszta pavucsine viszí vu zráki, drevji i hrame; na jeszen szo pa nyíve cele 'z-nyóv prevlesene. Zdávnja szo neznali, odked je ta vnóga pavucsina; dnesz 'ze známo, ka jó niksi máli esrni pávuci predéjo. Kak doszta ji more bidti, ka teliko prészti znájo!

Ali jeszo med pávukmi i csemérni, dpl. tak zváni ter antel, steroga vjedec je tak pogúbelen, da cslovek od nyega i mreti zná.

Vu toplési táli podnésnye Amerike sze zdr'záva eden veliki pávuk, steri sze 'ze nezadovoli z-mühami i komármí, nego dróbné ftícse loví, i esi je zgrabiti more, vesaszi je zadaví i krv nyim vópcéca.

Steri je bole csudavreden, jeli te velki pávuk, ali pa te máli ftícsek?

68. Szrsen.

Szmekne konya szrsen, zalec nyemi püszti,
kony pa szrsnye z-brszom zmo'zno odgavorí;
na tó etak velí konyi spotlivo ov:
„pomale, odícsen jahanc vitezov!
prídi ti na pamet, ka jasz peróti mam,
i od niksi konyev sze zbrszati nedam;
moli sze mi lepó!“ Konya je ne onó,
i moli sze nyemi, naj csemeren nebó:
„vis, — velí szrsen zda — za tó te pohvalim,
da szí sze ponízo, vecs te neobsalim.“

69. Ro'zec.

Vu letesnyem de'zd'zevnom vremeni, zaütra
ali proti vécsarom, csi szunce na zócsi sztojécsi
de'zd'zeven oblak szíja, jáko lepi píszeni kolobar
vidimo na nébi. Tó je ro'zec. Zgornyi tal kolobara
je erdec i; potom narancsen i szvetlo-zúti; nadale
zeléni, móder, i szpodi lila lícojne.

Vle v-edno kupico vodó, deni jo na eden vlom-
nik beloga papíra, posztavi ga na szunce i pogledni
ga: ka vidis odzaja za kupicov? Ali pogledni
z-mlinszki kól strkajócsó vodó, gda szunce tamta
szíja: kak lépe tráke meese na deszke zátrnye i
kraje mlína! Ro'zec vszigdar tam nasztáne, gde
sze tráhi szunca od kaplic vodé nazavlomijo i na
lícojne razprávijo; i tak je te lepi ro'zec na nébi
níka drúgo ne, kak na oblaka vodeni kaplaj vlom-
leni tráhi szunca.

Sto bi tak mogao vervati, ka bi tam, gde ko-
nec ro'zca zemló doszégne, zláte szklece bílé, ali

ka bi tam bodôcse cvetje lepse dísalo, ali pa, ka bi ro'zec vodo mlák i potokôv vu obláke goripotégno?

I tó sálo scséjo norsekóm v-glavô zmlátiti, ka csi sto pod ro'zcom prekide, z-pojeba de dekla, z-deklé poheb. Ali kaksté dalecs de só sto pod ro'zca, nigdar ga nedoide; ar je on li príkazen, i csi na drúgom meszti sztanemo, indri ga vídimo. Gdare szunce vise sztojí, kolobár ro'zca je ménsi, gdare pa szunce k-obrôcsi nébe bli'ze szpádne, ro'zec de vsze véksi i redovno dvojni, te zgornyi súrsi, ali bole blédi, i lícojne sze vu nyem v-zaobryenóm rédi szka'zújejo.

Gdare vu szvéti prípovesztaj tak cstemo, ka je Bog po potopi ro'zec na zálog míra dao; pod tem tó razmimo, ka je z-razhajajócsi oblákov szíjajóese szunce ro'zec prineszlo napré, steroga je Noe za znamenye prehényajócséga trpécsega dezd'za dr'zao, i Bogi hválo dao.

70. Plemenita szrdcsnoszt.

Gda bi velki Lajos král vu nápolzskoj bojni prílicsen bród iszkao na ednom potoki, szam je gezdo na nyega brég, i tam je naisao ednoga mládoga Szeredai Ferenc imenúvanoga vojnika szvojega, kí je rávno szvojega konya napájao. Král ga je oberkao: „szinek, pra — szedi na konya i plavaj vu vodo, da viditi morem nye globocsíno!“ Goszpodne, moj král — odgovorí Szeredai — jeli me nevneszé z-szebom eta prevecs bisztra voda? — „Neboj sze, szkocsi szrdcsno v-nyó!“ — velí král. Mladénec je v-tom megnenyi 'ze v-nyé bio; ali ona

ga je vesaszi z-konya vneszla, i on je toti gdate na nyé líce prisao, ali pa sze je vu válovje progrózo. Na oszlobodjenje mládenca kral zda zosztrógva szvojega konya i vu vodó sze vrze; ali komaj je escse med válovje prisao, i doli je vnesen i on z-konya. Szpozabivsi sze plemeniti poglavník z-lasztivnoga 'zítka, popádne toga pogro'zenoga, i szrecsno vöpriplava 'z-nyim na brég vodé.

71. N é b a.

Nébo povszéd kumesz szebe vídimo; kak ne-premerjena glob sze podvezne ona na nász, i tak sze nam vídi, kak da bi vu velkoj dalecsíni zemlô doszégnota. Ali da bi ta sli, gde sze nam néba na dálesni goráj pocsívati vídi, i tam bi jo tak viziko naisli, kak vu doli, i tak szívo, kak da odetec kumesz na nyô glédamo. Dosztakrát jo obláci prevzemejo ocsam nasim, gdate pa vu táli. Retkogda sze pripeti, ka je oblák nebi pokrívao, ka bi celo csízta bíla. — Vudné zvön oblákov szamo szunce, gdate i meszec vídimo, vnocsi pa meszec i zvezde. Szunce nam z-szvetlostjov szvojov oszlepúje ocsi, csi v-nyé glédamo, meszeca i zvezd szlab medel poszvet pa kaksté dugo brezi skode glédati moremo.

Szunce sze nam takse vídi, kak okrógli zláti tanyer, i tak veliko, kak meszec; pa gvúsno známo, ka je ono obrázke gombnika, i doszta, doszta vékse, kak meszec. Mense sze li zato vídi, ar je sztókrát dale od nász, kak meszec. Od szunca szvetli i topli tráhi káplejo na zemlô, i 'zítek ino blagoszlov vlevajo vu vez sz nárasz zemlé. Kama eti tráhi

káplejo, tam je szun i závitje, kama pa oni pridti nemorejo, tam je szenca i hlád. Szenca je k-onomi teli priglíhna, stero tráhe szunca zasz-távla; ali né vszigdar tak velika, kak ono telo, od steroga zhája. Toti je szenca g o m b n i k a vszigdar okrogla; ali szenca koleka ino törma gde dugsa, gde kratsisa, kratsisa od szamoga koleka, ali törma.

Szunce nesztóji celi dén na ednom meszti. Tak sze vidí, ka zaútra na ednom kraji nébe gori-zíde, potom sze vise, vise pozdigáva, i gdare nam je szkoro kumesz gláve prislo, doli sze zácsa nagí-bati; ali né tamta, odked sze je pozdignolo, nego próti zôcsi bodôcsemi kraji; navécsar pa celo lehne. On kraj nébe, gde ono zaútra zíde, sze zhod, gde zaide, záhod, gde pa najvise sztóji, pódne zové. Zhod i záhod szta rávno zôcsi z-endrugim, i csi cslovek právo rokó próti záhodi, levo próti zhodi vtégne vö, obraz nyemi nad pódne szpádne, za hrbtom nyemi je pa pônôcs. Zaútra na zhodi zíde gori szunce, navécsar na záhodi ide doli, opódne na pódnevi sztóji, ali na pônôcsi sze nigdar nedá viditi na nébi.

Gdare szunce goripríde, nasa tenya na záhod szpádne, gda pa doliide, tenya na zhod sztóji, opódne pa rávno nad nôcs. Ali to nigdar nevidimo, ka bi nam tenya nad pódne szpádnola. Kem ni'ze sztóji szunce, tem dugsa je tenya, i kem vise je ono, tem kratsisa je eta. — Jeli bi mi znao pove-dati, gda je najkratsisa tvoja tenya? Próti vécsar-rom je tenya máloga deteta dugsa od törma.

Gdare szunce zahája, na záhodi néba erdecso, gdate zelenaszto-'zúto licojno dobí. Tó je vecser-nya. Zaútra je túdi rávno taksa néba, gda szunce

zidti scse. To je zorja. Med dnévom i nocsjov je mrák. V-mráki nevidimo dobro, zato nam je neslobodno teda ocsam szile delati. Kí v-mráki este, píse, rovata, ali síva, ocsí oszlabi, dosztakrát na celi 'zítek gledocs. Nistere sztvare li v-mráki idejo z-meszta, kamesi te szo najcsrsztvесе, kakti : pirozlek, szova, roscs i ivánsesica.

Usi je szunce zaislo i nocs prisla, na nebi sze zvезде szká'zejo, najprvle te najbliszsese, potom te szlabesega lisca, v-nezraesunanoj vnozinoszti. Dosztakrát szveti i tíhi meszec, i teda pravimo, ka je szvetla nocs. Tíhoga poszveta meszec leze gledamo dugo, kak szunce. Kí li eden i drugi den pazko kebzuje na meszec, na pamet vzeme, ka on meszto i obrázko nesztanoma premenyava : gdate sze tak szká'ze na zhodi, kak okrogli szrebrni tanyer, gdate kak pó tanyera, gdate na zahodi kak tenki szrebrni szrp, gdate ga pa celo nevidimo. — Prebrodmo 'ze eto premenyavanye nyegova poszveta malo bole nabluzi ; zacsnimo sze tam, gde sze neda viditi. Eto premenyavanye sze mlad meszeca, szam on pa mladancis zove. Malo szledi sze on po zahodi szunca vu obrázki szrpa na zahodi szká'ze, i na levo zaobrnyene roge má. Teda pravimo : mladancis je goriprisao. Potom nyega szrp nesztanoma raszte, vsze vise sze bidti vídi na nebi, dkecs ga po szedem dnevi, od mlada racsunavsi, navcsar nad podne nevidimo ; nyega pravi kraj je celo preszvetsen. To je nyega prvi strttál. Odtemao pa vszákden véksi gratuje, i na tjeden dní ga na zhodi vidimo ; gdare szunce zahája, on goride, celi preszvetsen, celo nocs szveti, i zaútra na zahodi doliide. To je p un. Odtemao oddna dodna

keszné pride gori, i nyega okrogla obrázka de vsze mēnsa, tak da de ga ze e'n tjeden li edna polojna preszvetsena, ali zda 'ze ne, kak pri prvom strttali, ta prava, nego ta leva polojna, t. j. z-na levo obrnyenimi spicmi. Etaksega hīpa okoli pōnōcsi pride gori, i vu rāni ūtraj szveti, i med zhājanyem szunca de blēdi. To je szlēdnvi strttal (sztarics). I tē de nesztanoma mēnsi, dokecs po szēdmom dnēvi. pred zhājanyem szunca, kak tenki szrp, pā gorine-pride i pā de mlādī mēszec. On je toti i te na nēbi, szkoro vcsaszi gori-i doliide z-szuncem, ali da je z-kmicsnim krajom obrnyen k-nam, nemoremo ga viditi. Eto csetvero preobrazivanye szvetloszti szvoje mēszec vu vcs menyē 29¹/₂. dnēvi dokoncsa, tak rāvno vu tekāji ednoga mēszeca.

K-punovomi sze gvūsne temnese ali szvetlēse krpe szka'zujējo vu mēszeci, v-steri dremarje gde cslovecsi obráz, gde na szvoj bot naszlonyenoga pasztera, gde pā edno lepo predēso deklīcsko stīmajo viditi. Ali vsze tē krpe szo li grozne plamine, dolovje i globocsīne, z-sterimi je zgorānye līce mēszeca okladjeno.

Te neprebrojeno vnōge zvezde sze kak mēnsē vėkse iszkre bidti vīdijo, i eti ino tam, razlocsno obrázko mājō. Gdete szo tak goszte, da nyī poszvet vu beli līcs raztecsē, takāj i eden celi etaksi beli līcs, kak e'n vōszki dugi po djász, vīdimo prēk po nēbi protēgnyen, steroga mlēcsno ceszto zovējo. Nistero zvezdo i dēte pozna. Kī znā, v-steri kraj szpādne pōnōcs, on je vemda 'ze vido oni szedem zvezd, stere sze navkūp velka kōlnica, ali pōnōcsnica zovējo. Z-ete zādnyimi potācsmi vu ednākom tēgi sze viditi dā na

konci ruda te mále ponocsnice tak zvana krajna zvezda. Vesznicsarje pa dobro poznajo to lepo kokojscsico, kakti i te escse lepse koszce, zorjanszko i vecserasno zvezdo. Zvezde redovno zdr'zijo szvoj sztan k-endrugoj. Te sze sztoje escse zvezde zovejô. Ali poznamo i takse stere szvoje szôszedede povr'zejo, k-drugim blôdijo ali vandrajô prek. Etaksa je ta lepa szvetla vecserasnica, stera precu po zahodi szunca goripride, zvôntoga pa, kak zorjenica, v-zôrje szveti. Te takse sze blôdecse ali vandrajô escse zvezde zovejô. — Kak drágo je, ká dober Bog nas kmicsne noci gde po tíhom mészeci, gde po vnogo jezer lepi zvezdaj preszveti! — Moli, szrecsen vandrar, nyegvo modrôszt i lûbézen, stera sze i tú vu taksoj velikoszti szka'zujé!

72. Mészec, kak ovcsár.

Usida je ta lépa csreda
etam? — sto je paszter nye? —
sto drugi, kak tíhi mészec,
kí jo na nébi paszé.

V-temnom mraki tam vu zraki
sze dá on 'z-nyôv viditi,
na paszterszki bot szvoj szlonyen
krotko pred nyôv hoditi.

Ar vsze kare szo kre nyega
tam povszed raztorjene, —
vnogo jezer szvetli zvezdic
vsze szo ovce nyegove.

Mile, krotke, i podane
szo one vsze, vsze nyemi,
kak pokorna lepa deca
rediteli szvojemi.

73. Z v è z d e.

Szvetli szun je poleg reda
potüvao tam po zraki. —
„Oh zlati szun! mí mo z-tebom
potüvale v-oblaki —“
govoríjo nyemi zvezde;
on pa odgovorí: „nedte!
ogen szem jasz, vö bi vam szpokale
ocsi od 'zarjave moje hale.

Idejo k-mészeci zvezde
vu tího temnoj nöcsi: —
„míli goszpon — govoríjo
sztanovse 'z-nyim zöcsi —
dopüsztí nam tí pri szebi
pôt szkoncsavati po nébi,
tvoj pogled nam neszpra'zi vö öcsi“ . . .
I 'z-nyim hodijo po kmicsnoj nöcsi. —

Oh zvezde! oh mészeca míli trák!
vecsne szvecse nöcsi!
kak lepó preszvetite ví mrák,
gledécs z-nami zöcsi!
szvette na cíli be'zája
v-szlednyoj nöcsi lét tekaja,
gda vandrarom placna vóra príde
i lépi szun vecs gorinezíde.

74. Paszterics.

Ednök je eden paszterics med z-drevjem obrasenimi gorami na lepom cvetecsem poli ovce paszao. Eti ga je naszladna okroglina i lepi szprotelesni den nateliko obajao, da je vu dobroj voli plaszao, i od nyegovi hvalek celi log cinkao. Poglavnik orszaga je z-pripetja vu onoj krajini ravno lovino dr'zao, i vidivsi pojbara vu tak dobroj voli, k-szebi ga je dao prizvati, i etak ga je oberkao: „zaka szi tak dobre vole, szinek?“ — Pojbarec je ne poznao poglavnika, i etak nyemi odgovo: „zaka nebi bio dobre vole, geto mi je tak dobro, da je, ni szvetli poglavnik nas ne bogatesi od mene.“

„Uprav? — veli poglavnik — rad bi csuo ka vsze mas.“

Pojbarec je etak odgovo: „szunee na lepoj szivoj nebi ravno tak mlo szija meni, kak nasemi poglavniki, breg i dol sze ravno tak lepo zeleni i cete meni, kak nyemi. Moji dve rok nebi dao ta za sztojezer hranski, i mojivi dve oke ni nebi zmogao vesz nyegov kincs dolikupiti. Zvontoga vsze mam, ka 'zelem; ar ne'zelem vecs, kak ka potrebujem. Vszakden sze naszitim, mam posteno oblecsalo, i za mojo verno szlu'zbo vszako leto telko penez dobim, kelko mi je ravno zadoszta. Jeli tak morecs praviti, ka bi poglavnik vecs meo?“

Milosztiven poglavnik sze je zaszmejao, szpoznati sze dao pojbareci, i etak erkao: „prav mas, dobro dete moje! zda 'ze i to szmes praviti, ka je poglavnik szam na meszti nihao recsi tvoje. Boj vszigdar dobre vole, i nigdar te naj nika nemesa vu niksoj zadovolnoszti!“

75. Glízta (csrv.)

Glízta, zvôn dugoga tela, nema jáko, z-kém bi sze hváľiti mogľa; ár nema niti nôg, ni vüh, ni ôcsi, góbec ji je pa tak szľab, da ji je li dobro rájo zemľo i gingavo korenícse mogócse jeszti, i nacsi bi pri tom najtécsnésem 'zívisi glád mogľa trpeti. Medtem szí pri etoj najnevolnésoj sztávi li dónok pomocsti zná. Gdare sze zemľo jeszti navoli, vu lepi tíhi nocsáj sze vópotégne z-szvoje ľuknye, vrbovo prľavo ľisztje íszese, i notri je szpotégne vu szvojo ľuknyo, ali szamo li nyega szpice, geto celoga ľisztja nemore na vószki trnác szvoj zvlácsiti. Gdare szpice ľisztja prhneti zácsajo, te prľavi tál lepó dohizgrize, i med grízenyem céle púsle dale, dale notrivlecsé; da szí vecs i vecs nóvoga 'zívisa szprávi.

Csí glízto prav prebrodimo, tak naidemo, ka vu nyé k-vretenci priglíhnom teli nega níkse csonte, kak vu teli zdájajócsi sztvári, i fícsov, nego zcela z-szami rínkov stojí. Edna odrasena glízta po 150.—160. etaksi rínkov má. Zato sze celi on zlócs sztvári. k-steromi glízte szľisíjo, ríncsni sztvári zlócs zové. Csí taki glízta ni nôg, ni peróti nema, dónok sze zná níkakó gíbatí, stero vu tom sztojí, da sze z-pomocsjôv rínkov dobro vkúppotégne, potom rávno tak i naprépotízne i vóvtégne. Zato právimo, ka glízta ľazi. Na onom konci tela, gde szo rínki trdsi, má eta sztvár glavó. Csí sze glízta na dvóje vszecsé, on tál, gde je gláva, 'zívé, te ov pa veszne.

Glízta sze v-de'zd'zevnom vrémeni i cserez nócsi séta vó z-kmicsne kámre szvoje. Csí bi tak sto ete rovájócsé csrvé z-ograda szvojega vó steo

sztrébiti, pred szuncom bi mogao tó csiníti; ar csi taki ni nevídijo, ni necsújejo, vszako trósenye donok hitro na pamet vzemejo, i preci se vu luknye potégnejo.

One niti velike szúhocse, niti velkoga mraza nemajo rade. Zató sze vu vroesem leti na trí stiri, v-trdoj zími pa escse i na deszét sztopny vu zemlo zakopajo.

Glíszta je jáko rodna sztvár : pó hr'zenoga zrna velka vnóga jáca szvoja na kúpsec szkladé i z-laszniimi nitami notrizapleté. Mála glísztica, gdare sze zle'zé, szamo 92 rinka má.

76. Bogato sztáne, szirmasko lé'ze.

Dávno, dávno, escse v-1535-om leti sze je go-dilo, ka szta dvá varaskiva meszterszkiva csloveka na vesznico k-ednomi bogatomi pávri sla psenico kú-púvat. Vu tisztom vrémeni je velika drágocsa bíla, i onedva szta znala, ka on páver vsze naszipárnice pune má szilja. Proszila szta ga tak gvúsnó mero; ali on jo je tak drágo dr'zao, da szta szirmáka tiva meszterszkiva csloveka telko némogla za nyô dati.

Premiszlite, dober zemlák, — velíta oviva kak lepo je szilje na poli! po stíraj tjédni de povszéd obilna 'zetva, psenica de doszta tonyesa, zaka seséte vase blágo escse du'ze v-naszipárnici dr'zati. Prav máta — odgavori páver — na nyívaj je jáko lepo szilje; ali prídi szamo edna tocsa, konec je vszoz díki. Jasz zadr'zim moje szilje v-naszi-párnici, tani je na gvúsnom meszti. Na tó szta tiva szirmáka 'zalosztuo domó sla.

Ali gda bi domá pripovedávala, kakda szta hodila z-pávrom, ká szta nedobila psenice niti za gotove peneze, — zvirno vremen sze je vleklo prek kumesz one vészi, i v-edno viziko hrambo je grum vdaro. Naszipárnica i hi za je v-ednom hípi gorela, i pred nyov je eden jávkajöcsi eslovek sztao : to je te bogat páver bio. V-ednoj krátkoj vöri je celo szirmák pôsztao !

Na nyívaj bodöese szilje je pa Bog z-'zirovnim de'zd'zom ponövo.

77. Dobro ütro !

Zbriste szí vö 'ze z-vasi öcsi szen !
lasztvica popéva szvojo peszem,
i skvorjánec hvaléese na póli ;
v-roszi plava szvet na brégi v-döli.
Dobro ütro deca !

Dávno szíja, szveti sztaro szunce,
'zítek vléva vu vsza nyegvo líce ;
'ze i sereg golöbov völetí
i veszelecs endrügomi velí :
Dobro ütro, brátei !

Rümi határ od pasztérov hvalék,
i od zvoncov csrede döi ino brégi ;
brní z-törma glasz zvoná, i velí,
pozdravlajöcs vsze pobo'zne lüdi :
Dobro ütro ti, vész !

Kí je escse zdrav, i dvé roké má,
szkrbi dnéva i deli sze podá ;
szöszedje pozdravlajo na deli
szöszede, kí szo sze 'z-nyimi szreli :
Dobro ütro vszemprék !

78. 'Z a b a.

Vu veliki mlakaj celo seregovje 'zab 'zive vkup. Cseresz zime drevene le'zijo vu globokom mocsvari, nejejo, ne oduhavajo, dokecs sze kumesz nyi po gladkom ledi szprevedni pojebje skalijo. Ednok li trupati zacsne szprotoletje po gla'zi oblokov nyi hi'z, steri sze na mocsne falate szpotere. Na to sze i 'zabe prebudijo z-zimszkoga szna szvojega, i vö-vöpotísznejo glavé z-globocsíne. Fticsi teda 'ze szkladajo szvoja gnezda, ovcsárje na paso 'zenejo agnece, i 'zabe z-regetanyem, brécsanyem pozdravljajo szprotoletje.

Preci vu ti prvi topli dnevi neszti zacsnejo. Nelüscsináta jáca szvoja na küpce, ali na niti potégnyena na vodene nárasze devajo doli. Ze-vsza-koga 'zuto-csrnoga jácseca po ednoj 'zabici príde vö, stere zibel je voda, tihi riszalszki zrak pa zibar i vodeno cvetje ino travína pokrovec. Od szunca topli trakov do ta drobna jácsica vsze véksa i véksa; naszlednyie sze te 'zucsni meher razcota, i 'zabica sze vöpotégne 'z-nyega. Kak csüdna bívoszt! ménsa od lesnyeka, okroglo csrno telce, z-dügim, surkim repom, — to je cela sztvaricsica. Nyé gláva, sinyek, trup sze escse nemore razlóciti, li nyé ocsi i göbesec sze dá viditi, i na dva kraja dve náscsipknivi mézdri. To szo tak zváne klapance, na stere oduháva. Mláda 'zabica z-svojim plavnim repicsom na vsze sztráni zná plavati. Naszkori ji dve zádnyivi noge zacsnetá rászti; najprvle sze li dva máлива háklicsa dáta viditi, ali zcsaszoma ji gólnice, prszti i plavanica zraszte jo.

Zda 'ze ji plavanye bole ide. Klapance sze zcsaszoma notripotégnejo, i z-dolipo'zrete vodé zrák poprímajo. Z-pomocsjôv répa i zadnyi nog escse eden csasz dobro plava, dúge plavne prszte razpresztré, dobro potíszne 'z-nyimi nazá za szébe, na líci vodé i bizztro plava. Naszlednye ji i prédnye nogé i drugi táli tela rászti zácsajo; gláva, prszí, trúp sze dobro dá razlôcsiti. Kak sze ji nogé pokrepíjo, rép de ji ysze kratsisi, i gdare szo popolno doraszle, rép celo lehne : z-mláde de gotova 'zaba.

Dotéc 'zaba li vu vodi zná 'ziveti, i tam sze z-rázlôcsnimi esrvímí hráni. Z-véksega tála eti szo 'ze mûhé, komárje grátali, i vu zráki veszélo léesejo, nemajo vole k-'zabam vu vodó nazáidti. Szkumnéc gléda za nyimi z'aba, kak za tak técsnov jesztvinov, i vó sze tere na szúho. Dotéc je z-klapancami li taksi zrák potogúvala notri, steri je vu vodi bio; ali odsterec szo ji nogé na szkákanye príficsne grátale, plúcsa ji vózapréjo klapance : zda 'ze z-plúcsami taksi zrák odúháva, kak mí. Naszlednye sze 'zaba nateliko szkákati navcsi, da z-vodeni náraszov szkocsécs loví mûhé. Na etaksoj lovini ji je jezik jáko na pomôcs. Té je súrki, i napré k-gôbci prirasen, odzaja pa szloboden. Csi ji mûba ali komár nablúzi príde, na nyega lóscsi z-szlinavim jezikom i po'zré ga.

'Zaba je jáko esrsztva, bizztra sztvar. Vu lepom szprotoletíji i cseresz leta sze ji vnogo sztó vkúpszprávi na túlenye i regetanye. Najprvie sze glászi zeléna 'zaba, ali regecsica, stera je mednyé szpolom toti ta najménsa, ali i ta najlepša. Nyé hrbet je szvetlo-zeléni, esrvô pa bélo-'zúto, na

rěbraj z-csrnimi piknyami. Rada szedí na drevji med zelėnim lísztjem, i esi száma nenazveszti szedala szvojega z - k r e , k r e , k r e glászom, 'zmetno sze je na nyô navaditi, tak sze zná szkriti med lísztje. Ona je i nazvesztitel vremena : gdare veter ali de'zd'z prihaja, csesztekrat sze da csuti. Ali nazvesztsavanye regecsice je rávno tak negvusno, kak prorokúvanye dněvnicarov.

Keszne, kak ta ova, zacsne regetati ogra d - csna 'zaba. Eta je doszta veksa, 'zutobrnászta, z-belimi krpami, i na hrbti z-csrnimi piknyami. Nye najvugodnesi sztális szo travnata meszta i ogradje; tam csaka 'zú'zevke, natíhoma je sztra'zi, i esi sze ji blízajo, bisztro, kak blísk sze na nyé szúne, z-szlinavim jezikom szvojim je popádne i dolipo'zré.

Vodena 'zaba, ali korát najkieszne zacsne breketati, ali i najvékso hrabuko 'zené, tak da cela krajina rúmí od nyega glásza. On je z-eti tré ta najvékxa 'zaba; na hrbti kak tráva zelėni, z-csrnimi krpami i trėmi 'zutimi piknyami. Kak parovnyák, mŭhé, 'zú'zevke, 'pu'zé po'zera; jáko zná szkocsiti, tak da z-brėga na eden klafter dalecs szkocsi vu vodo. Ogradcsne 'zabe i korátje szo i jeszti dobri, naimre nyí zádnye bedré sze med szladcsec racsunajo, i k-piscsetini priglíhni 'zmah májo.

'Ni eden szpol 'záb je né skodlív, tēbole hasznoviti, geto vnogo jezér mŭh i komárov prepravijo. Ali i 'zabe májo szvoje protivníke, kakszi szo : strk, 'zarjáv, csapla, kacse itv.

79. Kukorica.

Zmed onim zemlě nãraszom, steroga je dober Bog z-melnatim zrnyem blagoszlovo, da bi ľudjě vszãkdenesnyi kruh meli, szo najznamenitese te tak zvãne plevnate travine. Med etimi i tim drugim nãraszom je velki razlocsek; pröttomi szo szite vu vnohom prighihne. Vszaka zmed nyimi 'zilnato korenyě ma; ali szteblo je brezi vek, tenko gle'znãto (kolencsnato), i pri najvekssem tãli prãzno, kak szlama. Z-kolene voidocse lĩsztje je vřszko i dũgo, nakonci ospĩeseno, i pri nisteri tak osztro, da sze cslovek zlehka vrě'ze 'z-nyim na roki. Plevnate travine nemajo lĩcnatoga cvetja, kak ti drugi nãraszĩ, nego li nistera zelena pleva pokrĩva prãhsnico i melnato zrnye; nyĩ cvětje z-ednoga ali vecs cvětĩ vencsecov sztojĩ.

K-etim plevnatim travinam szlĩsijo nasa szilja, kakti : psenica, 'zito, gyecsmen, ovesz, ri'z, cukrena trszť, kukorica. — Mĩ zdã od ete szlednye gucsali bodemo.

Kukorica, ali kak sze v-nisteri krajinaj nãcsi zově, třrszka psenica, mřrsesica, mãlě je eden znamenĩtesi i plemenĩtesi přv vertszťva. Tř mĩ toti nevzememo jako na pamet, ãr geto je okoli nãsz tak poredno přva, navadili szmo k-nye, i li vnemar jo přvamo; ali vu přnocsni dr'zelaj je ona na vnoģi mesztaj korona ogrãdov i gla'zenikov. Nyě szteblo je ne vřtlo, kak psenicno betvo, i nyě přv neraszťe, na vrĩhi betva, kak vlatovjě drugoga szilja, nego szpodi pod lĩszťjem.

Prva domovina i kakti zĩbel kukorice je Ame-

rika, odked je prek morja k-nam prisla (zato mor-
scsica); pred gorinaidenyem etoga tala szveta je
ona v-Europi ne bila poznana. Tam je ona i zda
najprijetnesi krusni pov, gde na nisteri mesztaj 18.
sztopny visziko szteblo dobi, i edno zrno do 800
zrn prinesze, i te nasztaj jo tak vugodno vesini;
ar csi je taki ne tak naszitna, kak psenica, li do-
nok doszta vecs prinesze. Najprvle je v-16-toj
sztotini prinesena v-spanyolszki orszag; vu zhodni
tal nase domovine i v-erdelyszko zemlo je pa
v-17-toj sztotini prisla, vemda po torci, ki szo
teda i z-vogrszkim orszagom ladali, i odtec je nye
erdelyszko ime (torszka psenica).

Liki povszed, kama je obrvim prisla, tak i
pri nasz je kukorica szvoje prijatele, ali i protiv-
nike naisla V-1686-om leti je erdelyszko orszacszo
szpraviscse 6. rhanski bersaga (kastige) szodilo
na onoga verta, ki bi vu psenicno nyivo kukorico
szmeo szaditi (i to je v-tisztom vremeni jako ve-
lika kastiga). Ali szledi szo redovnici orszaga nye
veliko vrednoszt previdili, i nye povanye szo trdno
poracsali. Premocsnese varasance i vesznicsare je
szram bilo kukorico povati i mlecsno pulicsko
(polevko) jeszti, kak da bi ona Bog zna kaksza
gnuszna hrana bila. (Ravno te sors szo meli krum-
piske, dokecs szo ne i eti obesinszkoga doma szvo-
jega naisli). Zda 'ze je nasa blagoszlovna kukorica
vu vsze tali zemle i vsze oni dr'zelaj gde je za
volo nasztajov vremena mogocse pravice szvojega
porgarsztva dobila, i povszed obilno vgaja, gde
vino raszte i ozreliti more, naimre vu dvema
'zlahtnima kravecsinoma, vu talianszkom i fran-
cu'zkom orszagi. Vu escse gingavoj (mlecsnoj, me-

koj) sztávi szvojoj je kukorica tak kúhana, kak pecsena znameniti szladcsec. Z-nyé mele sze polévka (mocsnik), kasa, málenye i 'zgánici szprávlajo, steri lúdsztvi na vszakdenésnyo ószitno jésztvino szlú'zijo; i na krmo je vszakoj sztvári jáko dobra, nyé szlama pa (kukorisecse) escse i rónomi 'zivincseti técsno jésztvino podeli; escse i túsiki dobro poszúseni, na dróbnó szkucseni i z-kakkolí zbo'znm sziljem zmészno szemleti, szladki nászip obszlú'závajo na szeesko, ali drúgi obrok. Ka sze 'z-nyé nacsí ponúcati nemore, dobro je meszto drv na ogen.

80. Hvaléka 'znyccóv.

Tú je zorja, kaple rosza,
v-rokaj naj bó szrp i kosza,
da nam kaplejo prgíscse :
v-zími nema 'zeti niscse.

Decskom, pucam boj dnesz vrocse,
praszesi pod szrpm sztrnyiscse ;
nagnyeno je pod rez betvo,
zrelo v-nyem zrno na 'zetvo.

Sümí kre nász mörje szilja :
kaksa vretina veszelja!
ár kaksi blagoszlov tecse,
kaksi 'zitek delavci z-nyé!

Szrecsna grúda je nas orszag,
bla'zen vu nyem bogat, szirmak :
vsze, ka szrdce zadovolí,
vgája nam na brégi, v-dóli.

81. Znamenitoszt náprav (skéri).

Koga je në vtrága, li edno megnenye szi od toga premislávati, previditi má, kak potrebne, kak znamenite szo i nase vsákdenésnye skéri, nase oprave vértsztva na celo dob 'zítka nasega gledocs. Da dpl. vlovec sztreliiti more, k-tomi je púksa potrebná; k-nyé zgotávlanyi szo pa púksári potrebné skéri; i k-té reji pa vnôge drúge skéri. Te najznamenitese skéri z-'zeleza ali oceli zgotávlajo mesterszki lüdje. Ali na 'zeleza kopanye z-zemlé, na nyega raztáplanye i gorizdelanye szo pa skéri potrebné; ár z-prósztov rokóv bi nemogócse bílo etakse delo cílno zgotoviti.

Te najprve skéri szo lüdje z-kamna, csont, ali trdoga leszá zgotávlali. Csonto i kamen szo tezasz ribali, brúszili, dokecs szo në takse skéri napravili kakso szo 'zeleli vu potrebcsini; lesz szo pa z-kammom ali mórszki csíg korícem sztrúgali, i z-groznov 'zmécsavov szo sze mogli trápiti pri mantre punom deli szvojem: dosztakrát szo letadni delali z-ednov jedínov nápravov. Tim prvím lüdem je sztrasno te'zko bílo ka taksega napraviti, ka mí 'ze nalehci zgotovimo, csi li prav sesémo.

Eden tál potrební skéri dnesz 'ze krédi naidemo, i za peneze dobímo. Toti nemoremo to povszéd, gdete ni za peneze né... Kí 'ziveti scsé, on szi szam more te najpotrebnése skéri zgotoviti znati, da szi vu potrebi 'z-nyimi zmocsti zná.

Robinson nigdar nebi mogao na szvojem púsztnom zátoni obsztáti, kama ga je mórszki szláp vóvrgao, da szi vu detinsztvi szvojem velike

prilicsnoszti nebi oszvojo. On je tam szam jedini bio; vsze szi jo szam mogao pripraviti, csi je nesteo od gladi vesznoti. Szreca za nyega, ka je vu vnogom prilicsen bio! Drugi neprilicsen cslovek bi po nisterom dnevi preidti mogao.

I tomi najszirmaskesemi pavri je doszta mestrie potrebno znati, csi ziveti scse, i veksi tal ji jo uprav i zna: vnogi szi znajo kola, pluge, brane, csi sze pokvarijo, preci popraviti, nisteri je i znovics napraviti; znajo hrame cimprati, z-blata biti, pokrivate, brusziti, plote, kose pleszti itv. Na vnogi mesztaj nase domovine znajo z-rogoza i szlame posztele, sztolce, krscsake, z-sibja lepe kosare, korble i korblacse pleszti, z-lesza korita, krnice, grable, raszoje, szklece, 'zlice, spule, skafe, lagve, kolovrate, escse i lepe sztvaré zgotavlati; i vsze to ti najprosztesi ludje. Kelko vecs bi mogli ti zevcesenesi znati!

82. Priglihe, prilicsne recsi.

Isztine govorenye je ne cslovecse zdenye.

Mucsi jezik, nebolí glava.

Csevketanye doszta plev má.

Bogsi je eden mir od szto bojn.

V-dugoj pravdi szodec dobi.

Doszta vidi, csuj, malo gucsi.

Medszeben kony z-kiszilaka má hrbet.

Bogse je malo lasznoga, kak pa doszta ludszkoga.

Z-'zuka vcom sze prisparajo zlati.

Vszaki z-szebom noszi szodca.

Vone pompa, doma lumpa.

Veksi je din, kak pecsenya.

Verta oko podkrmi konya.

Kí v-leti neszprávla, v-zími nezaprávla.

*V-bocskori íszkati, i v-esízmaj trositi zná
postenyé szpraviti.*

I vu cvětnoj poszteli sze je bojati trnya.

Po peszkem szprávleno i po peszkem veszne.

Nezvánomi goszti je za dverami klop.

83. Gnězdenye ftíc.

Ftice szi gnezda szkládajo i vu te le'zejo vö mláde, ino szi je hránijo gori. Li szama kukuca vu lüdszka gnezda szkríva szvoja jáca i z-drügimi fticsmi je dá volé zti i gorihrániti. Ali vu cimpranyi gnezd i nyí mesztami sze veliki rázlocsek i premenyavanye nahája. Bre'zna lasztvica (klasz-tur), veselar i ledenar szi globoke lüknye kopajo pod bregé vod, na steri dno nistero vecsico drmo-zjá vr'zejo i tam le'zejo. Fticsi detelnoga szpöla i szové v-lüknyaj drevja májo gnezda; lasztvice szi je pa z-blata pod zasztr'z má'zejo; vodeni fticsi je z-sarjá, szmüdja i travín, drobni szpevajócsi fticski z-mehöra (bradinya) i korenyá v-paszike, grmövje, ali na zemlô, szinice i 'zuti koszövje z-meovjá ná-rasza zgotavlajo z-esüdavrednov mestriov. Vune je na konce vek viszikoga drevja obesávajo; szrake, vrane, kôvranye i zgrablívi fticsi szi je z-veja i korenyá, redovno med veke viszikoga drevja nano-szijo vküp, gde sze li zmetno dá do nyi pridti. Nisteri fticsi szi je pa v-poknye szten ali pecsin i na sztreho hramov szkládajo.

Gdare je gnezdo gotovo, veksi tal fticsov szi je znotra z-nikim podmecse, da de lepo gladko i meko. Koszôvje szi je z-prhlâznov podmetavajo, stero vemda z-szlinami prikelijo doli, szrake je z-blatom omâ'zejo, repiscsice pa z-koszminyem podmecsejo. Vodeni fticsi, naimre ti plavajôcsi szi je z-lasznim perjem podmetavajo; vrâbli cote, prejo, papíre, perje, i vsze, ka je meko, nanoszijo vkup, ali vkrí'z, brezi vszega réda rédijo gnezda szvoja. Lehko ji parovnyâci za volo íszkanya vnôgoga 'zívisa nemorejo v-bôgsi red posztaviti.

Reje gnezda sze ni eden ftics nevesí od drûgoga; toga mestria je vszakomi prirodjena. Nyega najprvo gnezdo je rávno tak z-mesztriov szpravlano, kak to najszlednye, i vu vszem csüdâvrédno. Ali ono je rávno tak i dobro, — né je ni prevecs velko, ni málo, zadoszta krepko na szvoj cíl gledôcs, zadoszta meko i toplo malim mladam. — Escse sze je né prav ôdprelo szprotoletje, i 'ze kôvrán i orl szkladati zacsné szvoje gnezdo. Z-oni ftic, stere szo preminôcso jeszen v-toplese dr'zele odletele, najprvle (ze vu zacsetki máloga trávna) nazáprídejo bébieke, skvorci i nisteri vodeni fticsi; potom prídejo koszôvje, csaple, szloke; keszné pa strki, 'zarjávje, divje goszí, rece, 'zune, szlavícski. Máloga trávna 'ze doszta fticsov gnezda má; kôvranye i muvárje 'ze i mlâde májo. Velkoga trávna prídejo brgleszke, kukúce, grlice, lasztvice, prepelice idv. Szamo li 'zuti koszôvje, ríbieske, veselárje i trsztni szpévajôcsi fticsi sze do riszâlscseka múdíjo nazáprídti. Vu tom meszeci 'ze vszâki ftics má szvoje gnezdo.

Preci, kak je gnezdo gotovo, mati neszti

zacsne. Racsün, velkoszt, lícojna jájec je pri ráz-
 locsni rázlocsna. Jáca szo z-trdim vápnatim lüscsi-
 nom obvzéta, brezi dver i obloköv. Znótra vu nyi
 je bela i 'zúta kojna; ta ova sze belojna, eta pa
 'zucsák jáca zove. Na ednom kraji 'zucsáka sze
 viditi dá edna mála béla krpica, kak lécsa. To je
 tak zvána kliesica, z-stere sze mladícesek oszná-
 vla. Eta je z-belojnov i 'zucsákom obvzéta, da mla-
 dícek szvoj 'zívís má, dokecs ga mati vónezle'zé.
 Kliesica sze po szedenyi i szegrevanyi materé
 osznávla i vózle'zé. Gdare sze je mláda popolno
 osznovála, razpócsi lüscsino jáca, i pivkajöcs na-
 prépríde 'z-nyega. Nyé szkrbniva roditela jo po
 ednoga hípa v-gnezde krmita i zdájata, i gdare je
 zadoszta krepka zrászla, na peróti jo pusztíta, da
 szí száma íszese szvoj potreben 'zívís.

84. Repiscsica z-mládami.

V-nasem ogradi je eden ftics létao,
 i tam na ednoj jablani je neszao,
 i esi je vóleto, naza je prisao,
 ali vszigdar li na tiszto jablan sao.

Dugo szem sze jasz nad tem csüdivao,
 gori szem plezo, i gnezdo szem naisao;
 pét mládi je meo v-nyem ftícesek, od steri
 szem jasz preci glász dao mojoj materi.

I pravo szem, ká bom csakao eden csasz,
 i gdare perje dobíjo, teda jasz
 ednok nevedocs v-mraki nad nyé vderém,
 i z-materjov vřed je vsze vöpoberém.

Skoda mi je tó biló povedati ;
ar kak szo me zda pokarali mati,
nyí tíhi sztalis zaká, prá, razbíjam ;
szlobodscsino kak nyim povrnoti mam ? —

Kesaszi je pokrio nébo mrak opódné ;
groza obíde csloveka, sztvár vudné,
trésesi ednok, zvir zacsne zda trobiti,
ino tocsa med szlapom, rumom idti.

Nebó ze ftícsek, kak szem ga milüvao !
ócsi szem 'z-nyega vzeti vecs némogao :
doli sze sztízszne vu gnezdo z-mladámi ; —
ka je vsze tó med telkimi grozami ? !

Nagíble sze szun vu mílom poszveti ;
ali mojemi ftícski vecs neszveti :
pogúbo ga je, pogúbo grozen zvir,
naveke vuszpao szirmacseka viher.

Gdare je mláde szili podneszti steo,
i pod peróti szvoje nye szkrite meo,
né, né je mogao vuidti ni szam szmrta,
od tocsé je vesz grozno vküpesztrti.

Mláde szo vemda za té vdárec znale,
ar szo prot' meni klünce odperéle. —
„Mama — velim — ka de z-szirotíc eti ?“ —
„Szinek ! domó je mores tí priñeszti ;

Midva va je domá gorihránila,
midva je próti vszój szili branila :
na najno szrdce je Bóg nye polo'zo ;
szpunva nad nyimi szvéto volo bo'zo !“

Privabile szo sze k-nama v-krotkoszti,
i próti szo mi bé'zale v-radoszti,
gdasté szem v-hi'zo prisao vbógim dvorit,
naimre konopno szemen lacsnim torit.

Ednók, gda bi 'ze prav znale letati,
naisao szem oblok odpreti nihati;
idejo z bogom lepe moje ftice: —
kakse radoszi den za moje szrdce!

85. Pôt vu goré.

1. Vapnatica.

Eden varaski goszpôd je ednók z-tremi szinmi szvojimi vôsô vu blúzi bodôcsô bre'zno i z-drevjem obraseno krajino. Varaski pojbiéске szo z-velikov radosztjov potúvali po sztrmni goráj i dolé; né szo sze mogli zadoszta csúdivati nad púsztinimi pecsínami z-edne, i nad grozno velikimi gôsztsami, esísztimi potokmi ino lepimi vretínami z-drúge sztráni. Po hodi edne i drúge vôre, kak szo sze po drúgom kraji goré dolipúsztili, sze je drúga bre'zina vlekla pred nyimi z-pretrganimi pecsínami i gdete obrasenimi vríhmi szvojimi. Pod goróv je lépa vész la'zála, vu sterój sze je ozdalecs edna cerkev belíla. Po malom caszi szo k-ednoj hame-noj bajci prisli. Gedmi te'záci szo eti kaménye trgali, stero szo potom na fálate trli, i v-taligaj dale vozili. Nasi potnici szo pri ednoj poszebnoj hrambi sztanoli. — „Tô je vapnatica, ali taksa pécs, vu sterój vápno 'zgejo — velí ocsa — eti doliszkládajo kaménye, i vu eto pécs je zdévajo. Nega povszed etakse pécsi, záto tam kamen v-grabe ali na kúpe szkládajo, pri obojem szpodi prázne presztore nihájo, med kaményem pa vôszke lúknye. Vu lúknyaj ogen nalágajo, steri vecs dní

gori. Visziko kumesz idöcsi plamen vövdere med kaményem, i kaménye de 'zarjavo. Na to voda i vögelnä kvasa, stera sze vu vszäkom väpnom kamni nahäja, du'ze nemore v-nyem osztäti, vö sze pre'zené. Plamen sze kak lehki szpäz z-csrnim dínom zmesa i kumesz v-obláke pozdigne. Gdare je 'ze vsza voda i kvasa völehnola 'zganyar väpna vgásznöti dá ognyi. Medtém mrzlo razhladjeno kaménye escse du'ze szkumné za vodö. Csi bi ví 'ze'zgäno väpno du'ze steli vu rokäj dr'zati, ali bi szi je celo k-lampam pritekvoli, hitro bi pecsécsö bolezén obsütüti.“ Teda je ocsa eden faläcsek 'ze'zganoga väpna djao na eden kamen, po kapli je vodö püsztSao na nyé, i kaditi sze je zácsalo, z-velkov vrocsínov vrelo i na nídni práh razislo. — „Z-etaksega prahä sztolar jáko keljé szprávla — veli nadale ocsa — zmesa ga z-krävjim kizeläkom, i z-tém zmeszom krepse zakeli vküp deszké, kak z-prävim keljom. Vidite etam eden kup väpna; kaménye sze je razpüsztülo: jeli zuäte, za kak zroka volo?“ Pojbícske szo zavadili, i ocsa je etak dokoncsao szvoje recsi: „polodelec etaksi väpni práh na nyivo zvozi, i 'z-nyim, kak z-najbogsim gnojom, nyé rodécsö lícojno vsze rodnésö vesiní. Zidar pa 'ze'zgäno väpno vu k-tomi zgotovleno lado ali grabo zdeva, i k-ednomi hípi zadoszta vodé vlejé na nyé, stero väpno med cvrenyem i vrenyem v-szébe vzeme. Voda sze tak päri i vré, kak da bi pri ognyi bíla, väpno sze pa kakti szküha. To je gasenye väpna. Po gasenyi sze vecs vodé nanoszi na nyé, i tak de, kak mléko, väpna 'zupa 'z-nyega, stera sze zcsaszoma széde. To je pogaseno väpno, stero zidar ztála na belje-

nye, ztála z-pészkom zmesano, na mort pri zida danyi i gladjenyi hramov nūca.

2. 'Zganyé vogelja.

Nasi pótnici szo med rázloesnim omurnim zgovárjanyem globse, globse sli v-edno jáko lepo búkonyo, ozdalecs szo esúli trup szeker i hitro szo prisli na edno meszto, gde szo niksi drvárje rávno gosztso podérali.

Né dalecs szo vidili, ka je esrni din só kumesz. Z-péske póti szo na eden sūrki kolník prisli, steri je z-drmo'zjom bio pometani i od vogelnoga prahá, celo esrni. Proti nyim szo z-vogeljom naklajena kóla sla, za sterimi szo konyarje 4—6 konyév gnali, steri szo po dvé kosari z-vogeljom napunyenivi neszli. Dosztakrát szo esúli 'ze pojbícske od zamázani vógelcsarov; kak szo sze zdá radúvali, ka szo je z-lica na líce vidili! — I, vidi, 'ze szo na meszti 'zganyá, pred nyimi je ta kadécsa, obrázko vríhnika majócsa grmada (mile), okoli nye szahavi vogelcsarje, na nistero sztopnyo nyí karam (húta). „Vídite, deca moja, — velí ocsa — vogelcsarje szo dnesz v-zórje szklali vkup eto grmado z-lepó ednáko szkálani búkovi prekól, dvá redá na spíc posztavivsi kumesz na endrúgoga, i z-tréťjim szo ji nagnyeno temen dáli; eti i tam pa lúknye (jeszki) niháli, da bi din vó mogao. Potom szo pa celo grmado vszeokóli z-zemlov i trátnicov okali, i teda szo naszredi vu jami ogen nalo'zili pod nyó. Ali ogen nemore plamá pusztiti, ár trátni pokrív odvrné zrák, po máli lúknyaj pokriva pa tak malo zráka ide notri, da sze ogen li namali pusztiti more. Etak de z-drv zesaszoma vó-

gelje v-znotresnyem tali grmade, i csi je 'zganye dokoncsano, i ogen je vgaszno, gdare, sze vogelje rashladi, liki szte vidili, na kola je szkladejo i k-'zeleznim klepacsom (hamrom) zvozijo, v-kovacs-nice kovacsov, sporarov, ali drugi z-ognyom dela-jöcsi mesterszki lüdi.

Pojbicske szö z-radosztjov poszlusali razklá-danye ocsé; dobrovolni vogelesarje szo nyim pa vsze pokazali: szvoje skeri, hüto, lepe kosare i korble, z-sterimi vogelje na kola noszijo, pa kose, stere szo med gorenyem grmade pleli. Naszlednye szo nase trüdne pötnike doliposzadili i z-szvojev lublenov palinkov, z-pajanim krühom i písza-nimi pecsényami je gosztili. Ete píszane pe-csénye sztojijo z-edne gubé meszá, z-edne gubé szlanine i z-edne gubé luka, ali gob, steri oszek vküpzmesajo i tak na rá'znyi szpecséjo.

86. V - l e t i.

(Sztrtkka).

Puna ocsé blagoszlova —
 puna vlatovjá je nyiva;
 rümiti má peszem 'znyecöv
 naszkori veszelo nad nyöv.

Csakajte, naj du'ze varje
 zemla koröno szvojo:
 vem jo tak tebi obarje,
 oh cslovek, za szkrb tvojo.

Gora, sztrmec sze zelení
 z-trszticssem za prába sziní,
 nadühva sze grözd od mosta,
 z-kém sze szrdce rado trösta.

Dobro bratvo vüpati da,
 presa dugo skripati ma ;
 brög i dol de od radoszti
 cinkao v-hvalekaj mladoszti.

Ka ti je dol, brög prineszao,
 da bi je obarvati znao :
 sznopje pod dober pokriv szklao,
 most v-csíszto poszôdo zlejao !

Norcsek je, kí tú vecs 'zele,
 kak nyemi i nyegvim trbè,
 da v-míri híva z-dr'zinôv
 i zadovolno 'zive 'z-nyôv.

87. G o b e.

Gobe naimre cseresz letadní i v-szénecsni goszt-sáj rasztejo. Sznocskar sze je na mehorni, mokri mésztaj escse edna nédala viditi, i dnesz ji 'ze posztô sztojí tam. Te najvékse szo na dva, trí pednyé vizike, ali bogsi tál ji je ménsi, doszta pa komaj telisi, kak eden csonkél prszta. Szpodi vszaka goba kocén má, kak szaro, zgora pa okrogli krscsák; kornè, sztebli, vékam, lísztji, cvetji ni glásza nega. Krscsák rávno na szári szedí. Znotra vu krscsáki nezracsúnano doszta gúb (grb) má, stere szo napuní pri endrugoj, i od szredíne krscsáka do kraja povitja tecsejo. Na eti nezracsúnane ocsí ali szemenca vídimo. Na szpôdnyem tali nisteroga krscsáka sze meszto grb luknyice nahájajo. Z-grb i luknyic vu szvojem vrémeni drobno szeménce csrcsí, z-steroga do nove gobe. Doszta gob precímbno lícojno má : nisteri krscsáci szo erdecí, 'zúti, szívi ali csrni, kakti i nyí kocenyé.

Nistere gobe szo jáko ószitne, técsne, zdrave; ali 'zmetne cere, kaktí szo : mlécsi, pe-
csárke, grbányi, szívke, borôvke, i pod
zemlôv rasztécsse leszice. Ali nyí véksi tál sze
nedá jeszti, i escse i csemérne ino pogúbelne szo,
kakti takse stere szo erdecse z-belimi piknyami,
gdate 'zúte, kakti rěscs, sôstar, gdate skar-
latno-'zúte, gdate szívo-zelene, búcsnatoga po-
vitjá itv.

Dobre gobe je 'zmetno razpoznati od csemér-
ni; medtém szo pogúbelne vsze one, stere 1) po
lomlenyi ali rézi li hitro csrne ali zeléne grátajo;
2) obílno mlécsne, i 3) vu sztaroszti csrno-'zup-
nate. Poprěk : csemérne, ali kamcsi menesne gobe
najra v-mokri loge i na taksi szénesni mesztaj
rasztéjo, kama szunce nemore szíjati i zdrav zrak
príditi; geto próttomi te zdrave naimre visisa,
veterna i esízta meszta lubijo. Csemérni gob
szaga je nevugodna, kóst krepek, szúhoni, na stere
múhé rade szédajo i rade je jejo; próttomi te do-
bre lepi díš i nászladen 'zmah majo. Csemérni gob
lícojna je redovno ósztra, bela, 'zúta, módra, ze-
léna, ali ôcsrna, kocenyé i grbe zamazané, ali
szíve; ti dobri meszó je pa poprěk bélo. — Kí bi
sze z-gobami ócsémero, precí more vrácsa pri-
zvati; teccasz pa z-'zajfov dobro zmesano vodo,
ali ká taksega piti, po kom vó more metati; jeszia
pa i ószolene vodé sze trdno má varvati. Rávno
zato i ono szolino ali jeszi, vu sterom szo gobe
práne, vó trbé vlejati.

Gobe szo redovno mészne, prhke; ali jeszo i
'zilave, kak leder, kaktí szo : na drevji ali prhlá-
vom penyovjé — naimre na rasztovom, búkovom

i drugom kusztom, sztárom storovje — rasztécse.
Ete szo nē za jelo, nego za kresz dāne lūdēm.

88. Mali huszár.

Najlepse ro'zjé je szábla ;
vis, vojnik sze 'z-nyôv oprávla,
csi sze nyemi bliczesi v-róki,
plamén gori v-nyega ôki.

Jasz szi bogme szablo zvé'zem,
csi bom véksi, huszár bodem :
konyi kúpim lépo vúzdo,
i na nyega lépo szedlo.

K-szedli 'zamatni pokrôvec
i szrebrne 'zvale v gôbec,
da sze mi kak szunce szvéti :
poká zem tó vszemi szvéti.

Kony mi cuker dobí gdati,
csi de lépo znao plészati ;
csi de mi pa nemarno so,
osztrogev má vzeti za tó.

Csi bojna príde od koga,
gori sze vr'zem na nyega,
i voprászesim k-pogübeli,
kak vrocsa iszkra z-oceli.

Osztrôgvi do mi cinkale
i jahanca pod'zigale,
na osztro zbrüsena szábla
sze pa kak zvézda blícscsala.

Jahanec, kak divji sarkan,
de mi szrdcsno varvao szvoj sztan,
i, kak da bi peróti meo,
nad protivníka leto treo, —

Tecasz treo i tecasz prászkao,
dokecs vért tam nede szekao,
gde kralá i domovino
vzeti májo pod lovino.

Gde etakse bítje váram,
tá vdárim, kak grum : ka máram
za moj 'zítek, za mojo krv ? —
drobiti mam, kak. szmrten csrv.

Csi bom i jasz szmrtni porob.
píszati májo na moj grob :
>Vrli vojnik je bio ete mali huszar,
niscse ga zvön szmrtni nëobladao nigdar.<

89. Vretine mléka.

Voda z-vretin cūrí, oli z-repiscsice, lená i drūgi priszpodobni náraszov razdrúzganoga szemena, mléko pa z-vūmena kráv, koz itv. Krava dobro 'zupnato trávo jē, stera sze v-nyé 'zalodci na szladko mléko obrné, i tō sze v-nyé vūmeni vkūpszprávi. Málo tele preci kak sze szkoti, zná sztáti, hoditi, ali trávo jeszti né; tem prílicsné céca szladko mléko z-vūmena (cecköv) materé. Szledi csi de malo vékse, kosta i edno, drūgo betvo tráve, ali szená. Medtem gdate pá céca, dokecs sze zcsaszoma tráve, szená, detelce i drūge krme dobro jeszti nenavcsi; vertinya nyemi tūdi vsze menyé mléka nihá, gda dojí, da tem vecs dobí za dr'zino, ali na odajo. Z-ednoga tála mléka i szmetano, zmócsaj, kiszilák i szir szprávla. Zvön krávjega sze nūca i vnogi drūgi vūmenni sztvári mléko. Koza, birka, i kumila tūdi szladko, maszno mléko má. Oszelnic mléko vrács dosztakrát vu prszaj be-

té'znim kak vrasztvo zrendeluje. Escse i konyszko mleko nūcajo : Kalmuk zvāni nārod z-etoga nikso k-palinki priglihno pítvino zgotāvla i pijé.

Dalecs prek mōrja, v-Ameriki, jeszte edno drevō, tak zvāno krāvje drevō, steromi csi sze prevrta szteblo, lépo belo mleko tecsé 'z-nyega, stero je jāko técsnō i zdravo (kak pri nasz mēzga breze). Induske po vecserē k-etomi drēvi pridejo z-dinyenov poszōdov szvojov, i puno jo napūsztíjo z-otāvlanjōcsov pítvinov. Ono je práva obsinszka poszoda, 'ziva i nigdar nē prázna, ár kak sze vōszpijé, preci sze pá szāma odszēbe naza napuni. Jeszte zvōntoga escse doszta vecs nārasznoga mlēka; ali kakstē lépo belo szí je nistero, nē je dobro jeszti. Z-mlēcsēca tekōcse mleko je nevugodnoga 'zmāha, mēzga mākā je pa onda csemērna; i pēsške mlēko tak preje kō'zo, kak da bi jo pesz zgrízao, li na nyem 'zivōcsi mlādi mētūlei je cēcajo brezi skode, nam bi sze jēzik i lampe szpīcsile od nyega, v-'zalōdci bi pa pecsécsō bolezen obsūtīli. Rēd rodníce je, kā je nē vsze dobro vszākōj sztvāri, nego nyí velikomi seregi je po csrēdaj, nisterim escse i po ednoj drūgi, drūgi nāraszov drūgi, drūgi 'zīvis vōzravnan.

90. Vcsēla i golōb.

Po cvētji je ednōk vesēla mēd íszkala,
ino nedovēdno vu potok szpādnola;
vāra z-veke golōb nyē pogūbel, moko,
i vr'ze ji hitro v-potok edno veko,
vcsēla na nyō szplēzi, i vō po nyē pride,
ino tak na dobro szrecso szmrti vuide.

Ravno ete golób je po malom esazi
 pa na tiszto veko vöprileto eszi ;
 pride sztrelec, z-püksov 'ze na nyega meri,
 i dolisztreliti szirmaka nameni :
 ali tiszta vcséla nyemi v-obráz zletí
 i na noszi nyemi oszter 'zalec püszi,
 on pa z-právov rokóv hitro tá popádne,
 medtem pôcsi púksa, a' süsz inam szpadne,
 i golób taletí... Tak je dobro delo
 z-obe sztrani 'zelen dober konec melo.

Nedajte neszrečnim v-nevoli vesznóti ;
 drugim prikázan dár i vam má hasznóti :
 dnesz szí tí podpora szirmaka v-caganyi,
 vütro de lehko on tvojt tróšt vu plakanyi ;
 dao je Bóg taksi kincs i tomi vbógomi,
 z-kém on szlú'ziti zná tomi bogatomi.

91. Potôcsnica (riba).

Deca sze rada müdí pri kristál-esisztom po-
 toki, i gléda, gléda vu vodi plavajóese bisztre ribe.
 Vise na brégi potoka szedí ribics, v-rokaj szvoj
 hákel dr'zí, pogléd je na vodó vrgao. Zda potégne
 za 'znyóro hákla, vövlecsé hákel, i vidi, riba scsuka
 na nyem ! Deca tábe'zí, da vídi, ka je zgrabo.

Kak lépa riba ! nyé luszke sze leszcsíjo, kak
 esiszto szrebro, zgora nyé hrbet je malo brnászti,
 z-esrnimi krpami ; rébra szo 'zúta, esrvô bélo, z-lé-
 pimi erdecsimi, vu módre rincsicé szklenyenimi
 piknyami.

„Gledajte esze, deca ! — veli z-radosztjov
 ribics — eta lépa riba je potôcsnica. Viste,
 escse i zda odühava z-klapancami na dvá
 kraja gláve. Na ete klapance vlecsé z-notri i vö-

tekocse vodě zrak, kak vsze drúge ribe. Precstimo, kelko plavanic má. Navkúp sészt : dvě pod podvezom klapanic, dvě na csrve, tó szo nyé lopatice, edno na hrbti, tó je nyé veternica, i edno k-rasoskam priglíhno perôt na répi, z-sterov sze ravna. Ali glédajte, kak osztre zobé má na kraji obě lállok, escse i cselúsztí i jezik ji je z-drôbnimi zobmí oklajen. Zobjé potócsnice szo krepki, ár ona neli muhé i csrve, nego i mále ribe je. Ali denmo jo 'ze v-eto csíszte vodé puno skafico; ár riba li vu vodi more 'zivetí, vu zraki za mali csasz veszne.

Potócsnica sze li vu frískoj, csísztoj vodi bre'zni potokov, járkov i mlák zdr'áva, mocsvarne i grde vodé nema rada, bisztro kak sztréla plava vu csísztí i kameni vodáj, nídni szlúh, pogléd i pridúháv má. Kak na bregi vodé koga na pamet vzeme, preci sze pod kamenye szkríje. Gdare muhé i 'zú'zevke sztra'zi, polaktá viziko szkocsi kumesz z-vodé. Nyé meszó je jáko nídno i técsno, záto je drágo kúpújejo od méne. Skoda, ká ona od edne sztopnye nezraszte jáko na vekse. Vu mlakaj Helvécie i kárpátszki plamin sze i deszét funtov 'zmetne nahájajo.

92. Vogrszkiország.

Vogrszko vladársztvo vu pódné-zhodnom táli Europe, v-mlácsnom zemlopászi 6082. csetvérokúkláti míl presztor obvzeme. Ete lépi falat zemlé je nasa domovina, i pod korônov sz. Stevan kralá je z-eti naszledújôcsi dr'zél grüntan, kakti : z-Vogrszkoga — i Erdélyszkoga — országa, z-Horvacskoga

— Slavonszkoga — i Dalmatinszkoga — záveznoga országa i z-vojnickszke krajine.

Najszednyi kraj domovine nase nad pôncs (szever) je Polica gora v-Arva varmegyevi, nad podné (jug) koncni határ Dalmacie, zahodni kre Fiume môrszki breg quarneroszkoga kríla, nad zhod podné-zhodna krajína Erdélya. Ete velki falat zemlé csi je taki nevorcaven, dônok edno celo vesiní, tak da niti vogrszko vladársztvo neide dalecs notri vu szôszedne dr'zele, ni tiszte v-eto. To odnet zhája, ka szo nyega határje, zvôn máloga rázlocska, rodnícsni : vu tegi bre'zin ali tekaji vod sztojécsi.

Kak nevorcavna je nase domovine obrázka, rávno tak premenlívo je nyé líce. Z-edne sztráni jáko vizike, szkoro z-sztálnim sznegom oklajene plemine, z-drúge sztráni dalecs trpécse ravnice sze naidejo vu nyé, stere komaj na edno i drúgo sztotno sztopnyô le'zíjo vise líca morja. Kak z-mestríov zgotovlene sztené sze vlecesejo ete bre'zine okoli po határi országa, na steri sze eti i tam, kak krepke mocsíne, pozdigávajo vizike sztrmne pecsíne. Medtem nemoremo praviti, ka bi ete sztené tekôcse i nepretrgnyene bilé, one szo próttomi, naimre kre záhodne sztráni domovine, jáko sztrgane. Tam szí je vtrgnola pôť velika voda Dunaja, Lajte, kamcsi Múre, Dráve i Száve, da bi v-ete ország prektekle. Na podné-zhodnom vogle országa szo pa edna vráta odpreta, po steri veliki Dunaj vszo vodó nase domovine vóneszé z-szebom vu zhodne dr'zele.

Tal ete mocsne sztene od pôncs-záhoda, pôncsi i zhoda je Kárpát bre'zína, na stere vékaj

toti najvísisi vríhi jeszo, ali nyé nad podné i záhod nagnyena zréberja sze namali níze i níze púsztšajo doli na 'z-nyóv szôszedno ravnicó. Domovino naso nad podné, i escse bole nad záhod opasúvájócse goré szo konesne veke z-szôszedni dr'zel k-nam prihájajócsi Alpesov. Med etimi púsztšnimi pecsi-nami, i med 'z-nyí notri do Dúnaja tekôcsimi ní-zno-zrébernimi okroglimi gorami Bakonya, stere obilen nárasz i naimre lépo drevje pokríva, sze oszter rázlocsek nahája.

Ete z-povedanov bre'zinov okólvzétí falat zemlé, vóvzévsi bre'zno ravnicó Erdélya, meszto edne grozno velike krnice mámo preszámnatí, stero na lévom bregi Dúnaja Cserhát, na právom pa Vértés i Bakony goré na dvá tála szekajo : te z'hodni tál je ona velika vogrszka ravnicá, stera sze Dolína zové, te záhodni ménsi tál je pa vu lépi dolé z-ravnicami szôszedni dr'zel vjedínan.

Nase goré sze toti nemorejo z-kaksov groznov viszikosztjov hvaliti, ár na ponocsnom i podnésnyem glavnom lanci Kárpátov je li nyí nisteri sztrméc (gerlachfalvszki, lomnicszki, jégvölgyszki, i erdélyszki Neboj) vísisi od 8,000 sztopny; ali vu nyí znotrésnyem táli i zréberjaj je jáko doszta bo-zega blagoszlova. Nase zláte i szrebrne bajce szo te najkogátése v-Europi; vu dugoványi 'zvepla, meda, 'zeleza, olóva, belojne, salitra itv. nam je népotrebno inam idti; mramora, kamenoga vogelja povóli mámo, mármaroske i erdélyszke bajce szo nepreszehnyene; zréberja gor nasi, naimre vu pô-nocsni, z'hodni, podnésnyi, vojnikszki krajínaj, i prek Dúnaja na Bakonyi szo z-groznimi gosztsami oklajena.

Nepreszehnyene vretine tekócsi vod országa szo goré Kárpata; ali, kak szmo vidili, od záhoda i z-tühinszke zemlé idejo esze one. (Stere?). Vsza tekócsa voda országa próti pódnevi i zhodi ide, liki i dolovje, po steri tecsejo. Z-toga sze prevediti dá, ka sze právi Vogrszki orszag na pódne-zhod nagible, próttomi Erdélya nagibanye rávno z-nyim zócsi sztojécsó dob dr'zí. Vsze tekócsé vodé Dunaj neszé vó z-szebom z-országá; li dvá potoka dr'zíta nácsiso pót, Poprad i Dunajec, steriva na pónocsnoj sztráni Kárpátov nasztáneta, szamá próti pónócsi tecseta vó z-országá.

Zvón tekócsi vod je i vu sztojécsi vodáj bogata nasa domovina. Póleg lépoga Balatona jeszte vu nasoj Dolíni i doszta mlák, mocsvarov i berecsíne; ali da szo ete poprék né jáko globoke, bogati nárasz vgája vu nyi. Ktomi i na viziki zréberjaj ino vríhi Kárpátov bodócsé csízte mlake z-lepimi ribami obiljavajo, liki i nyí kristál-csíszti potoci. (Med Sopronom i Rustom bodócsa Fertó mlaka je pred nisterim letom vopreszehnola, ali szvojo vodó pá nazádobila).

Csi je líce országá rázlocsno, rázlocsna more bidti i nyega rodécsa zemla. Velki ravnic líce navékse z-rodne zemlé sztojí, stera je eti i tam pészecsna; naime ta zgoránja ravniea szkoro grívo 'zirovno zemló zdr'záva; dolína je vu nisterom táli za volo be'zécsega (tekócsega) pészka nerodna. Najvékse pészecsne púsztíne med Dunajom i Tiszov jeszo. Na bre'zni mesztaj je zemla poprek kamena, stero i pszi obsútijo; ar csi sze tam cslo-

vek pred lajajöcsim pszom doliprigne, i rokó próti zemli vövtégne, eta csemerna sztvar emünckajöcs vkrabe'zí, geto dobro zna, ka te bantuvan potnik tam kamen naide, z-sterim szvojo pravico brániti i zadovolscsino szí szpraviti má. Pröttomi na ravnicaj jeszo taksa mészta, gde cslovek, kak dalecs viditi more — liki právimo — niti za peneze, ali vrásztvo nebi naisao ni falácseca kamna.

Csi je Erdély za rodnícsni zrokov volo mrzlesi, kak bi poleg szvoje lege bidti mogao; Vogrszki-ország, i naimre nyega dvě ravnici szta doszta toplesivi, kak bi sze to poleg presztornicsne lege csakati dalo. Toga zrok je to, ka etivi dvě ravnici prevecs globoko le'zíta, i kre pônöcsi viszike gore Karpátov vetrovje od nyidvi zadr'závajo i vrocáno pôdnésnyega szunca nazabíjejo, i na nyima dr'zíjo, kak da bi celo edna grozno velika cvetna hi'za bila. Odtéc sze razmiti dá, ka gdare na zahodi vu szoszadni dr'zelaj grozdje toti dozori, ali kiszilo je, i szlabo víno prineszé, teda na zahodnom kraji Vogrszkoga országa tak velikoga glásza rustko i sopronszko szladko víno vgája. Prek nasega határa sze dinye li pod gla'zom dozorijo; na krajíni Vogrszkoga országa, v-Po'zoni pa céle gore szkládajo 'z-nyí na pláci várasa.

Medtem nega vu celom országi povszéd etak-sega blagoszlovnoga zraka. Gdare vu vecs krajínaj escse i ovesz komaj zreloszt zadobí, naimre poleg Karpátov, i od szadá z-sále tak právijo, ka ga z-ognyom szlamé zorijo; teda v-Banáti i Horvacskom országi nad pôdné riskasa lepó ozreli, escse i grmövje pamuka dobro vgája, i pôvanye szvile vnogo rok flísza, i vnogo szirmákov hráni.

Geto szirmasko lüdsztvo pönocsni dr'zel grozdje i mandale li po glászi pozna, i ovszeno ali hr'zeno melo z-krumpismi mäsa i na krüh meszi; sztan-szarje vogrszke Doline z-csíszte psenice pecsen beli krüh jejo, po malom trüdi te najplemenitesi szád obilno pövajo, i na zreberji plamin to najdragse víno szprávlajo, i cele logé kosztanövja gájijo. Na ravnicaj i ta najtrdsa zíma komaj dvá meszeca trpí, i gdate sznég komaj dvá tjedna pokriva zemló, ali celo vöosztane; tam zgora na Kárpáti pröt-tomi cele trí strttale leta nesztanoma kúriti trbe, i vu szevernesi i globsi dole 'ze mihálscesek meszeca növi sznég szpádne na lanszkoga.

Na teli vogrszkoga vládersztva szkoro 16 millionov lüdsztva 'zivé vu míri i bratinszkom jedinstvi. Etoga szkoro edna polojna szo vögri, ti drügi pa : totí, vlahi, nemci, ráci, horvátje, rusznyáci, szlovenje. Jeszte i níka malo taliánov, cigánov, escse i francúzov. Najnablüzi szo i izraelitje dobili pravíce pörgarsztva.

93. Sto je bio Árpád.

(Sztrtká).

Poglaviti eslovek je bio Árpád ocsa,
 Árpád, Ügeka vnük ino szin Álmosa;
 medtem jeli znate to, bo'za deca, ví,
 sto je bio on vitéz, kí sze Árpád velí? --
 bratci! eto ime csi te gda szlusali,
 kak da bi vu cérkvi aldov aldüvali,
 odkrijte szí glavé! ar to, stímam, znáte,
 ká ví domovino vaso po nyem máte.

Lepa zemla je Vogrszki orszag, znamo ;
 eti od Boga vecs blagoszlova mamó,
 kak bi po pravici tó szamí 'zeleli,
 i kak bi miszliti i prosziti szmeli ;
 ete z-mlékom, médom tekócsi Kanaan,
 gde sze pod vlatovjom vugible zemlé sztan,
 i gde plamen gori v-telkom grozdji, szadi —
 ete dom hvalimo zmo'znomi Árpádi.

94. Lúbmo domovino!

Bog je nam lepo, ze-vsзем obiljavajôcso domovino dao. — Eta lepa domovina ne'zele drugo od nász decé szvoje, li tó, da jo z-szrdca lúbimo v-nye dobri i húdi dnevi.

·Ali z-kak talom trbê k-domovini lúbézen prika'zuvati ?

Osznovleníci sze z-trdnov gedrnosztjov májo vesiti; ár môcs brezi rázuma malo valá, i zato prav velí prílicsna récs : „vecs z-pámetjov, kak z-mocsjov!“

I csi potom z-Bogá pomocsjôv gorizrasztejo, i od perôt roditelov sze oszlobodíjo ino sze szamí za szebe szkrbeti májo; naj setujejo vu zebránom sztáni szvojem mogócs hválevredni bidti.

Te zevcseni naj prav zevcseni bó, da po obilnom návuki szvojem na haszek more bidti tak szamomi szebi, kak domovini.

Meszterszki cslovek naj mestríó szvojo tak razmiti i pelati setuje, da z-mesterszkimi lúdmí drúgi osznovlení dr'zel neli ednáki bidti, nego sze i vise nyí pozdignoti more.

I ví, mláde cserí domovine ? jeli nemate na

tom bidti, da vu onom pozványi, vu stero vasz je Bog posstavo, blá'zenstvo razsürjávate?

Bojdté ednök angelje varivácske porodov, i navesite nyí mladícske : kakda trbé domovino lübiti i za nyô sze trüditi.

Kí z-Bôgom, rázúmom, i delom zaesne óprávice szvoje ; nema on zmenkanya viditi : pa li pré-mocsni podló'zanci vesiníjo bogato i odícseno domovino.

Kaksa szramota bi bila, csi bi lübléna domovina nasa, pri vszem bogátsztvi szvojem, po neznanosztí i vtraglívosztí podló'zancov szvoji dönok vu szirmastvi otvárajati mógla!

Jeszo dr'zele, stere je podló'zancov rázúmoszt i pascslívoszt od domovine nase bogatése vesinila, csi szo taki od Boga z-telikimi darimi né blagoszlovlene, kak domovina nasa.

I eta domovina je zdávnya edna ti najosznóvlenési i bogatési dr'zél Europe bila ; ali oni grozni vdárci, steri szo nyô nesztanoma dohajali, naimre vise 150 let trpéce tórszke bojne szo vsze fundale, i sztári ocsáci nasi szo osznóvlenosztí i blá'zensztvi novi temel polo'ziti mógli.

Ocsevje nasi szo doszta csiníli i csiníjo za cvét domovine nase, ali escse szo itak némogli tak dalecs príditi, ká bi ona na tak viszíkójsztopnyí osznóvlenosztí i blá'zensztva sztála, na stero bi sze ji pri ládányi teliko dárov rodníce pozdignóti pótrebno biló. I od vasega rázúma ino szrdca csáka domovina, da te i ví vszi ednök na tom, da Vogrszki országsz po vasz vise drügi országsz osznóvlen, bogat i odícsen bode.

Steri vogrszki rodník sze 'ze záto nebi pascsó,

vszigdar zevcsenesi, csednesi, i osznovlenesi bidti, da ednôk lublenoj domovini tem vekso szlûzbo znâ priká'zuvati?!
 Naprê tak, dale vu vcsenyê — z-Bôgom, rá-
 zumom i gedrnosztjov!

95. Z d ü h á v.

Lêpo zmo'zno domovino
 szí mi tí, moj Bôg, dao,
 i, naj jo jasz gorecs lûbim,
 trdno zapovedao.

Ocsó, mâter zgûbiti znam,
 ali esi moj dom, moj sztan mam,
 esi szem gli mali pojbcsek,
 nê szem vbôgi szírotícsek.

Kí pa szvojga doma nema,
 esi bar ocsó mater ima,
 on je vbôgi szírotícsek,
 kak brez' gnezda mali ftícsek.

96. Lübezen domovine.

1. Kamény Simon.

Hunyadi János, te velki i zmo'zen voj, je do-
 movino naso próti tórkom dosztakrát obráno, i
 nad pogubelnim prottivníkom etim odícseño oblád-
 noszt zbojüvao. Prigodilo sze je pa kâ je v-1442.
 leti na szprotoletje Mezidbêg, zmo'zen tórszki voj,
 v-Erdelyszki orszâg vdr'o i z-ognyom, ro'zjom ga

opüsztsávo. Segav voj ete sze je li Hunyadia bo-
 jao, nyega je steo 'zívoga ali mrtvoga v-rôke do-
 biti. Doli je tak szpíszao pred timi najszrdesnesimi
 vojniki szvojimi Hunyadia trup, opravo i konya,
 i zapovedao je, ka bi ednáko nad nyega trli. Vogr-
 szki szpodnyi voji szo to zacsüli, i eden 'z-nyi,
 Kemény Simon je goridjao pri szebi, ka Hu-
 nyadia, i 'z-nyim vřed domovino obdržati má. Té
 je na trup gledocs jako priglíhni bio k Hunyadii.
 On je tečasz proszo Hunyadia, ka vu blízajôcsem
 bítji naj vözmení 'z-nyim opravo i konya, dokecs
 je Hunyadi naszlednye popüsztiti mogao. Med bí-
 tjem je vszaka sztrela, vszaki mecs próti Hunyadii
 obrnyen, ali zaman; drügi plemeniti vitez je zda
 gori mogao brati sztrele protivníka, stere szo ga
 hitro i vuszpale, i 'z-nyim vřed trí jezero zname-
 niti vojnikov.

Trobi od radoszti torszki sereg nad oblád-
 nosztjov szvojov; ali tá je né dugo trpela; ar je te
 právi Hunyadi v-onom megnenyi nad nyega vdaro
 i po malom csaszi ga je popolno zbio i vküpszpotro,
 tak da je i szám Mezidbég z-szvojim szinom vřed
 tam povrgao zobé szvoje. Erdely je zda szlobod-
 scsino szvojo, zvôn vitezstva Hunyadia szmrtnomi
 áldovi Kemény Simona hvaliti meo, na stero ga
 je velki duh lubézni domovine nadigno.

2. Dugovics Titus.

Törk je v-1456. leti z-150 jezér seregom i
 z-300 stúkmí pa pri Belgrádi posztano. Hunyadi
 nyemi je vecs, menye 60 jezér vojnikov hitro pro-
 tipelao, i z-pomocsjov szvojga prijatela, Kapisztran
 Jánosa, ga je i zbio ino tak v-Belgrad notriso.

Medtem törci novo vojszkô dobijo i nad grad z-nezasztavlenov szílov vderejo. Eden türk je 'ze i goriszplezo na szteno mocsíne, i gori je steo posztaviti tórszko zásztavo. Medtem eden vogrszki vitez, Dugovics Titus, sze na nyega vr'ze, i geto ga z-ro'zjom obládati nemore, popádne ga, i metati sze zacsne 'z-nyim. Ali türk je tak mocsen bio, da ga je z-mocsíne nemogao doliszúnoti. Dugo je trpelo metanye. Dugovics vidivsi, ka tórka nacsí nede mogao ovládati, 'vkúppoberé celo szvojo mócs, popádne tórka, i z-szebom vréd ga dolipotégne vu globocsíno mocsíne. Eta lepa pelda pa búd Hunyadia i Kapisztrána novi 'zítek i dúh vleje vu vogrszke trúдне vojniké, i tórka zmo'zno zbíjejo. I tú je tak zmo'zna rama gorecse lübézni k-domovini Čsüdo oprávlala.

97. N a b ü d.

Za domovino 'zivetí,
aldüvati i trpetí,
za nye volo vsze zgübití,
i vsze szrdcsno prenosziti,
vsze, vsze goríaldüvati,
ni 'zítka nemilüvati, —
verte brátei, vsze to szo takse dú'znoszti,
stere ogvüsajo glasz nemrtelnoszti,
národov postenye i blagoszlov v-grobi,
kakste vasz blatíjo v-'zítki mányi robi.

98. Matyas kral.

Steri vasz nebi csuo glásza Matyas králi, kí sze kak pravicsen od vszé dobri hváli? Za 20 let stiri sztotine pretecsejo, ka je on mr'ó, i lüdsztvo ga i dnesz szpomína. Jeli, brátei moji, ka je to najlepsi najem vrloga poglavníka?

Ete Matyas kral je doszta velki bojn bojüvao, i ze-vsze je z-obladnoszti díkov so domo. Zmed etimi bojnymi szo naimre one jáko dugo trpele, vu steri sze je z-Podiebrád Gyurgyom, cseszkim kralom bojüvao, steri je rávno tak od národa szvojega lüblen vítéz, i moder poglavnik bio.

Vu ednoj eti bojn je eden tühí nec Matyas králi obetao, ka Podiebráda pogubí, esi nyemi Matyas za to 5,000 zlátov najem dá.

Matyas je tak stímao, ka tühí nec vu bitji bodoso szmrt má v-míszli, i obecsao nyemi je, ka nyemi escse vecs má dati, esi to doprineszé; ali znati je 'zelo, kakda má to vesiniti?

Ov je dugo miszlo, ali né je mogao drúge poti naidti, kak esi Podiebrádi csemér dá szpiti; ár je vido, ka z-ro'zjom do poglavníka od lasznoga lüdsztva nateliko lüblenoga nikak nede mogao príditi.

Kak je to Matyasi vönazveszto, ete nyemi je ka taksega vesiniti omurno prepovedao.

»Né z-csemérom — velí on — nego z-ro'zjom sze bojüjemo.«

Z-ednim je pa i opómeno csehszkoga kralá, ka naj szkrb má na szébe, ár ga pogubiti sesejo.

Viste, prijatelje moji, za etaksega djanya volo je Matyas pravicsen zváni; ár je prav veliki poglavnik i k-protivníkom szvojim plemeniti.

99. Matyas král v-Gömöri.

Velko gosztsenyé je dao ednôk Matyas král v-Gömöri. Zasztavna i vísna goszpoda országa je na obedi bila pri nyem, i nászladno je teklo razveszeljavanye; ali celo neesákan konec je melo. Po obedi velí král, naj ji vszaki motiko vzeme v-rôke i naszleduje nyega, kí je 'ze te v rokaj meo szvojo motiko. Goszpodi sze je toti né nika dobra zdelo; ali da szo oni esüdne mühé kralá 'ze poznali, i prótipraviti nészmeli, vzéli szo szvoje motike, i naszledüvali szo kralá, kí je ednako próti vréhi so 'z-nyimi.

— »No, moja goszpoda! kopajmo edno malo, nede nam na skodo edno málo gíbanye« — velí král, kak szo v-gorice prisli — i szam je zmo'zno zácsao napré kopati, goszpoda pa, ka szo mogli naesi, za nyim. Ali ni ednôk szo né vöszkopali, i goszpoda szo sze 'ze tazobrnoli od trüda.

— »Te'zko je, jeli?« — píta král, naza sze zgliednovsi.

— »Te'zko je bogme i jáko trüdavno, szvetli goszpon!« odgovorí goszpoda z-ednim glászom.

— »Viste, prijatelje moji! — velí nyim milosztiven král z-kárajôcsim glászom — ví po nisterom megnenyi zatrudíte i dönok szte neszmileni vasoj drzini i kmetom, kí do vécsara vleesti morejo tak te'zki járem. Zdá 'ze z-lasztivnoga poznate te'zkoeso vszakdenésnyega dela; vüpati sze szmem, ka te szí od etimao naesi djáli z-vam podvr'zenim szirmaskim lüdsztvom.«

Vecs etaksi plemeniti péld bi sze daló z-zítka Matyas kralá napreprineszti. Za etaksi nyegovi

dél volo nyemi je posztavo gori nyegov zakválen
národ on nemrtelen szpómenek, z-od steroga odi-
csenesim je ni eden národ nepostúvao lúblénoga
kralá szvojega, gda je vu szdíce vszakoga podlo-
'zanca országa eto vredno i veliko récs isztine szpí-
szatí dao : Mr'o je Matyas kral, totá je pravica!"

100. Vogrszki pörgar.

(Sztrtká).

Vogrszki ország je moj dom,
rodjen, hranyen szem vu etom ;
tú má szvoj sztán moja véka,
szlobodscsina ino díka.

A' li tak szem právi vogrin,
csi me neru'zi níksi bin :
eden Bog ino eden kral,
toga csesztiti je moj ták.

Nedrevenem, szkrbno delam,
dárov bo'zi nezaprávlam :
hej, da bi vszi tak esiníli,
kak szrecsno bi mí hodili!

Domovine je vsze, ka mam ;
csi tak 'zelé vsze ji tadam :
te'zköcs nerívam na drúge,
rad je noszim brezi brige.

101. Posteni páver.

Pod tórszkim ladanyem v-Vogrszkom országi (1541—1686) gda sze je i te najszlednyi tórszki stacunar za „milosztivnoga“ dao zvati — sze je prigodilo, da je eden szirmaski páver notri naisao pridti k-ednomi etaksemi milosztivnomi tórszkomi stacunari.

— „Milosztiven goszpon! eden cent szoli bi potrebuvaro v-kamni. Krava mi je bete zna, i nye bi jo rad dao lizati; zvontoga mi jo i na h'zni nuc trbe.“

— Szirmak vogrin! tak szi ti velki szirmak? No, eto szta dva kamna, steriva ravno eden cent zadeneta.“

— „Bogme szem szirmak, milosztiven goszpon! komaj telko mam, ka bi sze najo. Proszim ji, milosztiven goszpon, naj mi szoli nedr'zijo drago.“

— „Dobro, nebo'ze páver, neszi jo za eden marjas.“

— „Zahvalim, milosztiven goszpon! ali zda nemam teliko, ka bi jo vo mogao placsati; po'zetvi jo popolno vo mam placsati.“

— „No, dam ti jo i tak; ali ka pa, csi me znoris, szirmak páver? Jasz ni to neznam, kak sze zoves. Ali znas, ka? neszi szi ta toga ednoga, i toga drugoga nihaj tu v-zalogi.“

I tak je vesino páver : odneszao je pocenta szoli, i to drugo polojno je tam nihao v-zalogi za celo.

Jeli je ne esuden zalog bio to?... Ali zato je szirmak donok prineszao v-szvojem vremei ceno szoli. — Dana recs postenoga csloveka je gvusen zalog, najbogs contractus (zaveznik).

102. Püsztína (dolína).

Od 'zlaka imenitoga tokajszkoga vréha doli do Belgráda, od Pesta do erdélyszki gôr sze edna neprevidna ravnica vlecešé — ta velika vogrszka püsztína, ali dolína (dolnye). Mí szi toti, esi je od püsztíne récs, redovno gôlo i od dárov rodníce prážno zemlô míszlimo; ali pod iménom vogrszke püsztíne celô drugo moremo razmiti. Isztina, i eti püsztín eden tál z-szúhoga pészka sztojí, i trüden pôtnik po hodi celoga dneva komaj dobí eden napitek dobre vodé, komaj naide edno vbôgo drevo, vu steroga szenci bi szi pocsíno; ali nyí véksi tál je dônok zevszemi kinesmi rodníce bogato blagoszloven.

'Zítek darúje etoj neszkoncsanoj ravnici kraľicsna voda D ũ n a j a, stera sze po nyé záhodnoj i pôdnésnyoj krajíni dolivala; naimre pa tiha T i s z a, stera od szevra próti podnévi tecsé, i szkoro na dvá tála jo kála, i z-szvojim szlôcsenyem l vö-polevanyem nyé bre'zno krajíno rodno vesiní. Varasöv i veszníc toti malo vídimo na dolíni, i navakse dalecs rázno; ali vszi eti szo veliki i jáko naplodjeni, z-szto i szto sztanyami po nyí mile zemlé trpécsi határi.

Kí po püsztínaj eti potúje, ztála velike i 'zi-rovne trávnike, naklácsene z-plasztmí, ztála dúge redí psenični kópi má pred szebom; pri nisteri rávno zdá krmi sztára prepelica szvoje pivcséce mláde, na drúgi nemi orl pocsíva po bogatom obedi. Na vísisi mesztaj ogrogli kúpi sztojíjo; etam tecsé po vszé krajé klácsenye na hitro zrvanani gyúmnáj; máli páverszki pojbar bisztro 'zené

młatecse konye z-dúgim bicsom szvojim, cšrsztvi grnácske med szternimi i plévnimi oblakmi obrácsajo grumble (sajbe). Razlúcsani marofje, ali tak zváne sztanye sze viditi dajo vu módroj dalecsíni, oklajene z-zimškov krmov. Ete sztanye szo redovno hrambe vértšztva, sztáliscsa dr'zine i cšesztńikov, i ovesárnice. Okoli nyí sze razpreszté-
rajo nyíve : rávno zda orjejo to cšrno melno zemló pod széjanye.

Dale idocs po púšztíni, lehne dobra, obilna zemla, k-taksoj púšztíni pridemo, k-steroj je Bog delo i znoj szkleno, gde sze komaj vídi szled cšlovecse róke i nóge, ár ga nídni be'zécsi pészek preci zaglíha. 'Zúti presztor sze vtégne tú vó, na sterom sze komaj nistera szter viditi dá, li nisteri sztrmec pészka ká'ze eti i tam níkse premenyávajócse líce. Ozdalecs sze kadí ror edne i druge szamne cšarde (púšztinszke krcšme), ali edna vboga cšiga vteguje dúgi sínjek szvoj. Dale mála topolova gosztsera; potom na ní'zisi mésztaš mocšvarne mu'zd'zine, bogato rasztécse tršztje, vu sterom sze vu míri gnézdijo divje rece, mu v ar (boknyaros) itv. Tam szo te lepe precimbne cšrede (gule) gyüncév, z-klafter dúgimi rogní, pri steri sztojí gulás, v-masznój szrakici, i sürki lacsaj, z-nakusztí namazanimi szpletenimi vlaszmí i zaszukanimi bajuszami; v-rokaj má rasztov bot, na lévoj sztráni cifrasztoga gabana nyegovoga vizí presita dohánova zacška z-dúgim reményem i nyegova lübléna 'zvegla. 'Z-nyim hodijo nyegovi pajdaske, teleta velikosztí beli kondrasztí cšuvaszke (pszi), steri sze, cši túhíneč nehodi vu krajíni, ali vúk nesúta za cšredov, tího vtegujejo kre véta szvojega; ali

kak krotki szo oni zda, ravno tak divji szo, esi sze razdrážd'zijo, i ravno tak szrdesni, esi na nyé zavupano guło brániti morejo.

Znamenita díka püsztíne je po nyé hodécsa velika ovcsena csreda, stero segavi ovcsárje med dudanyem paszejo i na oszli szedécs vrácsajo; naddale nezracsúnani serezje szviny z-szvetlo balto po mesterszkom obrácsajócsim kanászom.

I lépi vogrski konyév domovina je eta ravna püsztína, liki i nyé vértov, právi koreni vógrov, kí szo, esze pridócs, naimre nyó obszeli. Na nyé prebívajo celo leto ti divji méneske, steri sze li vu prevec velkom mrázi zapérajó vu lehke stale. I kak divji je ménes, tak luti je i nyega paszter, te imeniti esikós ('zrebetár), koga dr'zánje je eta neszkoncsana ravnica. On na konyi 'zivé i na konyi szpí, i li ovak zametávajócs sze zglédne na szirmáke potnike. Nyega oprava je : moder prsznyek, plavna szrakica, i sürke lacse; med zafirkosén krscsak szí déva pipo.

Kí je gdaszvéta vido püsztínszkoga konya vu nyega céloj divjoszpi bé'zati, nyega bi groza obísła. escse i miszliti, ka bi sze k-etak divjoj sztvári blízao. Ne tak 'zrebetár! On toga najdivjésega 'zrebeca zeberévó, zankonyemi vrze na sinyek, doli ga presztré na zemló, i na nyega sze vr'ze. Bészen 'zrebec etaksi kak divjácsina vderé 'z-nyim prék po ménesi po nekóncsnoj püsztíni, esikós ga z-ednov rokóv za grive dr'zí, z-tov drúgov pa kre nyega z-korbácsom treszka, i ta divja sztvár teccasz be'zí, dokecs od truda dolineszpadne ino sze nevkroti i nepodá.

103. Segavo 'zrbé.

Drcse 'zrbé po trataj
z-segavim brszanyem,
i tak sze hvali noro
z-cácavnim hrzanyem :

„Iha! — haha! — nyihaha!
decsko more bidti,
kí bi etoga hípa
na mene szmeo szészti!“

Zacsúje tó 'zrebetar,
hitro v-rokav szegne,
i 'zrbéti na szinyek
szpono vopotegne.

Vr'ze sze, kak biszter blísk
na nye, pipo 'za'zge,
bodne je z-osztrógvami
i szkrivno sze szmeje.

Be'zí 'zrbé po trataj,
peni sze celo vesz,
strasno je mantra, tira
sporara beszen pesz. *)

Kaplejo 'z-nyega pene,
trepecsejo noge ;
zaman proszi sönanye :
ono sze li 'zené.

Trdi decsko je csikós ;
'zrbé tecsasz gró'za,
dokecs vkúpe neszpadne
pod nyim, míla kó'za!

*) Sporara pesz = osztrógví.

Segavo zrogacse zda
on z-rincsnatim bicsom :
„nē je — prā — vitez vsaki,
kí je vitez z-kricsom!“

104. Jancsi, popadni doli krscsák!

„Jancsi podadni doli krscsák!“ — tak je mela segó praviti ednoga szabola vdovica malomi szinóvi szvojemi, gda je kaksi lúdszki cslovek po vé-szi só. I Jancsi je dolipopadno szvoj krscsák, i tak sze je navado, da je k-vszakomi csloveki prijaznív i na szlu'zbo gotov bio.

Véksi tál veszníesarov je grobiánszki i neo-sznovlen bio; pa grobianca niscse nelübi, kaksté bogat szí je. Prijaznívoszt, gotovnoszt na szlu'zbo nam vszakoga prijátela vesiní, pa nasz nekosta niti penez, ni trüda.

Csi je tühíneck prisao vu vész, Jancsi je prvi bio, kí sze nyemi je poklono; ti drügi szo tak sztáli tam, kak grívi penyôvje, i nē szo mogli dolivzėti krscsákov, kak da bi nyim k-glavam prikéljeni bilí.

Gdate je eden i drügi tühíneck pót zvedávao; veszcsarje szo li zíjali na nyega, ali szo pa csobe 'zmíkali; ali Jancsi je preci tá hító, lepó odgôvoro, i tak dalecs ga szprevodo, gde je 'ze nē vecs zavdariti mogao od práve poti. Zato je dosztakrát bogpláti dobo; ali senka je za to nigdar nēsteo vzėti.

Ali ka sze godí? Jancsi je 16 let sztar, krepk i mocsen pojob grátao, z-derov je iszkao krüh

k-hi'zi, i za volo nyegve gotovnoszti je vszem rázumnim prijeten bio.

Edno nedelo po podnévi je on z-veszcsarmi pred ostaríov szedo. Eti varajo ozdalecs ednoga sztároga goszpóda, kí sze je po nameti próti vészi setao, No zda! eden zalejáni ficko pred toga postüvanoga sztarca sztôpi, grozno juvесе, trobi, i zacsne sze nyemi spotáriti; ti drúgi szo pa z-punoga grla röpili nad bláznim grobiansztvom nyegovim; na stero Jancsi tászkocsi i toga zalejánoga ficka násztran szüne, toga sztároga goszpóda pa k-dühovniki szprevodi.

Potom komaj po strttáli vöre ropaszata dva hintóva z-goszpódóv i goszpami. Pávri szo z-ocsmí, gambami zífjali; naszlednye eden 'z-nyí goriszkricsí : „tö je zagvüsno nas zemelszki goszpód! viste, v-kastel dá tirati!“ — na stero je vszáki dolipopadno szvoj krscsak, — ali keszno, — hintóv je 'ze pri kasteli ropaszao! I oni szo próti kasteli mandigali, ozdalecs zíjavsi za timi notrudócsimi.

Preci i te sztári goszpód vöide z-farofa, i ednáko sze próti kasteli dr'zí; dühovnik pa i Jancsi ga szprevájata. Szam zemelszki goszpód je bio on, kí je kak vojnicszki csesztník vu tekáji dügi let v-tühinszkom országi szlú'zo i zda je domó prisao.

Jancsi, kak osznovlen pojeb, sze je goszpódní nateliko povido, da ga je precí v-nóvo ópravo dao preoblecsti i kak dvornoga huszára ga je k-szebi vzéo; on je pa z-szvojov prijaznívov gotovnosztjov nateliko dolizavézao vszákoga rázumnoga csloveka, da ga je nyegov goszpód za csesztníka szvojega dr'zánya posztavo, i nyemi, kak

redovnomi i vernomi csesztníki vu szlednyem szkoncsanyi szvojem eden lépi grúnt zrendelúvao.

Jancsi sze je o'zeno, i po paseslivoszti ino spravnoszti je najprémocnesi grátao vu celoj vészi.

Veszesarje szo pa previdili, ka je on vsze to szvojoj prijaznívoj gotovnoszti meo hválisti, i od onoga hípa szo deco szvojo i oni na to lepo jákoszt vucsiti dáli. Csi to nede hasznilo, ni skóidilo nede — szo miszlili pri szebi. I csi sze je li eden grobian naisao med szinovmi nyihovimi, szkrícsali szo na nyega, kak Jancsia mati : „popadni doli krscsák!“

105. Pokloniti sze je dosztojno.

Kí krscsák noszi na glavi,
nema nyemi skóiditi to, bogme,
csi ga gdate z-postenya prizdigne.

Kí pa hobo ma, i tak jo sona,
da je pred kimkoli prizdignoti neszme ;
meszto glave prazno tikev ma, — to naj ve.

106. C i g á n y e.

Dobroj voli i jálam podáni cigánye nasi szo vecs menyé pred stirisztô létami prisli v-nas ország. — Nyí korena domovina je Prednya Indija na pôdnésnyem táli zdolnye Azie. Zaka szo povrgli oni gnezdo ocsákov szvoji, je ne znano ; ali od sterimao med nami i z-nami 'zivejo, vszigdar sze tak dr'zijo szvoje nove domovine, vszigdar rávno tak jemlejo vu nyé dobrom i húdom sorsi tal, kak mí.

Nyí véksi tál zdá 'ze na sztálni szvoji mésztaĵ prebíva; ali malo ĵi neszedúje i dnesz 'zítek vand-rarsztva. Eti poszlednyí — ti nigda — satorszki na jáko niszikoj sztopnyí ôsznova sztojĵo; z-celov dr'zinov szvojov po országi vandraĵo, gori-gori-posztavĵo szvoje veterne satore na ednom i dru-gom prelogi ali goszecsoj trati, né dalecs od várasa ali vesznice, i tam sze zdrzavajo, dokecs nyim sza-mim i nyihovim konyom dobro ide. Etaksega hípa nyí najjalnesi tál rázno ide po veszi, omela, réseta, lakati odáva, i szvedre ali kotle proszi na popravek i krpanye; eden tál pa 'zívis kodiva, ali, gde more, krádne; escse drugi tál pa prorokúje zlehka vervajôcsim lüdém, i gde je mogôese, escse i dobro znori vsze, kí sze 'z-nyim v-recs púsztĵo.

— Na ednom meszti sze nemúdíjo dugo, ar edno vész hitro vöpocecaĵo, kak sáski, i teda hitro vkuppobereĵo szvoje satore ino male skéri (kotle, pizskre, szklece, vrcse itv.), cote i na löse szvoje harine (zbo'zne konye), ali kola je szkladeĵo. Male rojke (otroke) szvoje v-kanyere zdevajo, i na szedla ali materam na plecsa je zvézeĵo, gde oni lepö gezdĵo. Voĵi serega szo redovno mo'zki rodbin, nyé naszedújeĵo vsze kotrige dr'zine, stere peski idti moreĵo, kakti : 'zenszke, dekle, véksi pojbarĵe, i kí kotel, kí omelo, kí pa reseto neszé v-rokaj, i pela na vajati edno (lehko vkrádnyeno) praszé. Pipo, ali kamesi pipaszár vszaki má v-zobe, z-steri cele megle púsztšajo.

Csi je trdo vremen ali trpécsi de'zd'z doide gder na póli vandranya, preci dolipobereĵo z-köl szvoje drogé, v-zenlo je zbĵeĵo, na nyé potégneĵo szvoje ponyáve, i tak szo gotovi satorĵe, vu

stere dolizdevajo szvoje rojke. Zda sze pa znóvics zacsne prirodna dob nyí 'zivlenya : eden tal sze ji po vészi raztori za 'zivisom, te drugi veje, drmo'zje i gnoj pobéra vkúp i ogen nalága med dverami satora, pa drugi kové, krpa itv. Zda ze eti osztá-nejo, dokecs sze tá morejo kocsariti, ali sze isam neodposlejo.

Nyí najveksi protivník je zíma; zato právijo: „deszét zím je ne telko vredni, kak edno leto!“ Edna obranba nyim je etaksega hípa mati zemla, vu stere krílo sze proti velikomi mrazi zakopajo, globoke luknye szi zvirtavsi vu satori.

Na sztálni mesztaj sztojécsi cigánov racsún sze je naimre, od sterimao sze od orszácske oblaszti na tó primárjajo, lepó poveksao. Eti sztanki szo redovno na koncé veszníc, vu varasé pa celó dale vkra, vu tak zváni ciganszki vilicaj. Hi ze cigánov szo navekse jáko prószte, dosztakrát li z-zemlé naszípane, z-trátnicov oklajene i z-bodélom obrasene votlegumile, ali repnice (putri), vu stere po ednoj luknyi ide notri szvetloszt, po drugoj pa, zednim i na dveri din vó. Poglednimo vu eden etaksi putri (kubu); kaksa je nyega znotrésnya lícojna! kaksa oprava! posztela, sztolec, szto, — vsze li prószta, púshta zemla, na sterój dr'zina szpí, je, szedí i dela! edna i druga sztrügacsa, na zterój condre viszjó, v-ednom kóti ognýiscse, kahle i kovacsnica. Eti ogen gorí steroga prószti méh fuda i néti, nákovalo, hamricske, falatovje 'zelezja le'zí razlúcsano, z-steroga vajda cveke, potkóvi, kle-scse, nogacse ponvi, i drugi drobís klencka.

Ali zvón etoga prósztoga drobísa, szo cigánye i na vszako vékse delo prílicsni; oni szo naimre

imeniti kovácske, kí i varasko kaksegodi delo dobro napravijo. V-erdelyszkoj zemli cigánye napravlajo te najbögse szekere, i szrpe; doszta ji vrla reseta, mekle, kosare, korblacse, lopate, raszoje, grable, korita, 'zlice itv. zgotavla, ali cigel bíje. — Ali najbole esüdavredna je nyí prílicnoszt vu cinkorni (mu'ziki). Na vszakoj skéri cinkorne i brezi vszega znánya znamény glásza, vszako nóto tak popolno, k-szrdci i dúhi guesécs, znajo i v-tom naj'zmetnesem násztaji napredati, da je i ti najzevesenesi cinkornáske csüdívati morejo. I Vsze to nisteri 'ze vu detinsztvi. Vogrskoga národa lepe korene nóte szo nasi vrlí cigánye obarvali i na takso popolnoszt pozdignoli, da je i ti najplemenitesi národje zemlé z-esúdom i dopádnenyem nezadolejo radi poszluhsati.

Ka vsze nasi cigánye — zvón vise povedane mestrie i cinkorne — escse radi májo, to je li prísztranno dugoványe. Radi sze na konyé noszijo, i radi 'z-nyimi tr'zijo. Doszta prílicsni kupecov (kúpcov) sze hahaja med nyimi. Cserebero (cembo-membo) jako radi májo, i esi vu toj haszka nemájo, gda je mogôcse, escse i brezi dopúsztšenya za konya szégnejo i tágezdiyo na nyem. Csujte od toga edno málo prípoveszt;

Povido sze je eden lépi kony cigáni, i on je tecsasz nasztrégao, 'zmirio za nyim, dkoecs ga je med skrepce nedobo i k-szebi nevcsekno. Ali szreca nyemi hitro p. v. hrit pokáze : na pamet szo vzeli, ka cigan cila za konyom, i pazili szo na nyega. Na poti szo za nyim gezdili, doisli ga, i pred szodeca posztavili. Szodec je toti nedvojio vu tom, ka je konya dugoványe tatía; ali donok je

cigáni — vėmda li za volo sále — szlobodsesino dao, da sze naj bráni, csi sze more.

„Oh! — odgovorí cigan — tó je meni jáko lehko, goszpon szodec; jasz szem etoga konya nevkradno. Jasz szem sze v-lógi po kolníki sítao, i kony je poprecski po nyem sztópo. Csi szem sze nyemi naprė tr'ó mímó idti, teda me je vjo, csi pa odzaja, te me je brszno. Tak geto szem sze ga niti naprė, ni odzaja ognoti nėmogao, prek nyega szem mogao szkocsiti. Ali, jaj! na neszrecso : na nyega szem szpadno, i bėzati je zacsao z-menom, i lehko bi me v-Dünaj vlekao, da me na dobro szrecso eta goszpoda nebi doisla i z-nyega nėzdignola!“

Cigánye szo radi cifri, i naimre pisanój i osztro lícojnoj opravi. Premocsnėse ciganice erdecse szüknye, i z-szrebrnimi ali zlatimi 'znyôrami obsite plėcske, pa erdecse csízme z-viszikimi petami noszijo; moski pa onda erdecse prsznyeke i zúte lacse. — Kak kincs rodbine, esese i satorszki cigánye szrebrne ali zlate kupice noszije z-szebom; zvontoga mo'zki na prsznyeki velke okrógle szrebrne gombe, 'zenszke pa na sinyeki dúge vence z-prebiti szrebrni penez.

107. Mali bėres.

(Sztrtká).

Neszedí segavė huszar na jahanci,
kak mali gyüncsarek na szvojój lesztvici;
notri je 'ze zvozo on szeno na stale,
zda z-praznimi koli vóide na sztanye.

Sészt precimbui gyüncév sze pred nyimi sêta ;
 najnapré hajszanyi z-velkim zvoncom cinka :
 kaksi zvonec je tó! i kaksi nyega glász! —
 grívi zvon bi bio on na vesznicaĵ za nasz.

Kricsí mali gyüncsar : „Cseló, Usakó, haj no!“
 i naprévzeme z-kól velki bics posteno ;
 dva klaftra má bicsnyek, szam bics pa na nyem tri,
 tak treszka 'z-nyim, da sze vszeni szvéti grozí.

108. Vola i náĵib.

Vola i náĵib 'zené esloveka na vsze veliko i lepo. Csi bi sze naisao taksi eslovek. vu kom nebi biló vole i náĵiba, on bi li poleg tela 'zivo, — li jo i pio bi, kak gószanca, ali príliesnoszti i szpoznananya szi szpraviti nebi znao... Etaksega esloveka na dobro szreco nega na szvéti; ali jeszte doszta taksi, kí li szlabo scsé, i zato vu vszem pomali, kak rak ide napré.

Kí mocsno, gotovo volo, 'zív i velki náĵib má, on vsze zna vesiniti, ka je esloveki mogócsé. Mocsne vole i mocsnoga náĵiba eslovek v-ednom tĵedni vecs doprineszé, kak te szlabe vole vu lét tekáji. Szlabe vole eslovek te'zkesi del nigdar nemore opraviti, te mocsne vole pa vszigdar príde k-cíli szvojemí.

Vu zacsetki ete sztotine sze je eden Kórosi Csoma Sándor imenüvan mladeneec vesio vu nagyenyedszkoĵ vísnoĵ soli, kí je mocsno steo zvediti, jeli tam, odked szo ocsaci esze prisli, escse i zda sztojĵo vögri, ali né. I da je on k-tomí mocsno volo meo, z-velikim trúdom, sztroskom szi je vsze

ono prígodno i telesno szpoznanye szpravo, vsze one tühínszke 'zmetne jezike sze návcso, steri szo nyemi na nyegovoj velikoj poti potrební bilí. Na pót sze je vzéo z-Nagyenýeda i so je zovkraj A'zie; pa je teda tak dalecs potuvati nezrecseno doszta truda i sztroska, mantre i sztrádanya kostalo, tak da szo sze i ti najbogatesi lüdje komaj tá prikłatili: ar je te escse 'zeleznoj poti i szopotniki ni glásza nébiló pri nasz. Kórosí szi je velki glasz szpravo i na domovino je díko prineszao. (Vucs. naj i od Columbusa i drúgi moosne vole mó'zov ka pripové deci).

Obládnoszt vojszke neviszí od racsúna vno'zine, nego od nyé mocsne vole. Veliki Hunyadi János — liki szmo 'ze csúli — je z-deszétjezér vogr-szkim seregom trísztojezér tórkov znao zbiti i razegnati.

109. Kríva szrame'zlıvoszt.

Mári. Dobro útro, Ór'zika, dobro útro!

Ór'zika. Dobro útro Mári!

Mári. Proszim te, zaká szi nésztanola vesera, gdare szem za tebom krícsala?

Ór'zika. Vídila szem dvě 'zenszki z-tebom.

Mári. No, sterimao sze ogíbles tí ludi?

Ór'zika. Neogíblem sze ji bogme jasz, ali szilno pót szem mela.

Mári. Edno megnenye bi ti sztanoti donok mogóese biló.

Ór'zika. Ali vis, eden vres vodé szem neszla, pa ti me je szram biló.

Mári. Hahaha! szmejáti sze morem : jeli je pa uprav szramotno, eden vrcs vodé neszti?

Ör'zika. Toti je; ka stímas, na ceszti?

Mári. Kcsemi szo nam po roké; Delo je nigdar i nindri né szramotno, csi je né húdo; ali ka je nase dní vnoge dekle szram delati, tó je 'ze uprav szramota.

Ör'zika. Ali vodo nosziti! — tó sze donok li hlapíc prisztaja.

Mári. Jeli neznas, gde je prisao vkup Ábraháma szin, Pzák z-Rebekov?

Ör'zika. Znam dobro, gda bi rávno eden vrcs vodé neszla na plécsaj.

Mári. Tak je, eden vrcs je prineszla, zajéla ga je, i piti je dála 'z-nyega hlápei.

Ör'zika. Pa kumilam tūdi.

Mári. Vídís! pa je nyeni ocsa bogat cslovek bio : vnogo sztó hlapcom je zapovedávo, pa Rebeka száma je tūdi doszta hlapíc mela. Sto bi mogao tak vtraglív bidti, ka bi szí vszigdar z-drūgimi dao szlúziti?

Ör'zika. Prav más, Mári! nede mené vecs szram delati.

Mári. Niti je né drugo tó, kak kríva szrame'z lívoszt. Vem csi bi vsze tak slo, ni edna dekla nebi neszla z-sztudenca kupico vodé beté znoj materi szvojój; — ar sze ji tó lehko nebi pripravilo! —

II. Príglihe, prílicsne recsí.

Najbógsa je ednáka pol.

Ito leško je 'zmetno tomi, kí nescse.

'Zmáhnese je, k-csemi po trudi prídes.

Kí píta : jeli ti trbe? nedá rad.

*Dobrotivnoszt nika nede mensa, csi na nezahvál-
noga szpádne.*

Doide sze poistvo, csi sze k-nyemi neprideva.

Jálno szprávleno nepride ua drugo koleno.

Eden krívi 'zukavec szto pravicsni po'zre.

Nekupi za rhánski, ka za gros kupiti mores.

Zadoszta bogat je, kí je nikomi ne du'zen.

Zlehka 'zive, kí malo potrebuje.

Kaksi je poklon, taksi je plátibóg.

Hudo gledalo je prilizávanye.

Stera kokos doszta krákriva, malo nesze.

Kvár vesiri csloveka csednoga.

Britko je trpljenje, a' szladki nyega szád.

Na nagnyeno sztenó sze nenaszlányaj.

Kí nekosta britkoga, nepozna on szladkoga.

Bole je szpodi zacsnoti, pa zgora dokoncsati.

III. M ű h a.

Komaj sze naide prosztésa i tak povszéd raz-
tepena 'zu'zevka, kak je nasa poznana múha.
Eta bátrivna i neszramna sztvaricsica sze povszéd
notri pritiszkáva, gde cslovek, sztvár, ali kaksá
hrána jeszte — vu híze, kúnye, kámre, stale itv.
Povszéd je okóli nász, nesztanoma sze je moremo
brániti i 'zívis nas proti nye zakrívati. Ona nász

z-szvojjim neprilicsnim müvlenyem i grízenyem nesztanoma preganya na deli i pocsívanyi, i donok jo ji malo szpozna nateliko, ka bi jo dolj znali szpizsati. — Na nyé glavi vídimo dvě oké, dva slátajocsiva csepa, i eden odühavajöcsi nosz. Nyéne velke ocsi szo csüdne szpráve, stero je v-nyé celój bívoszti li z-poveksávajöcsim gla'zom mogocse prebroditi. Obqjivi oke z-4000 íkric sztojita, stero vsze szo okrógle, i meszto rávno teliko ocsi sze dájo preszamnati. Poleg etakse szpráve je müha szpodobna z-naesi celo negenvenim okom szvojjim na vsze sztráni viditi. Na eseli má esese tí prószte prisztranne ocsi. Csepa z-tre csonklöv sztojita, steri naj szlednyi sze z-nídnim, lepó perotanim scsetinyem szkoncsa. Konec nyé nosza dvě mesznívi csobi má, sterivi szta na cécanye jáko prilicsnivi. Nyé trup je z-drobnim scsetinyem obrasen, stero sze, z-poveksávajöcsöv cevjöv gledano, kak szloka síla viditi dá. Z-nyé skamblov sze gvüsna kelnata mezga cedí, z-steré pomocsjöv müha po ti najgladsi dugoványaj — obloke, gledalaj — laziti zna. Nyé nenaszladno brnenye, stero sze med létanyem csüti dá, z-bisztroga vu vrteli sztebla perót hodöcsega ribanya zhaja.

Müha po 60—80 jajec neszé, vu gnoj ali rájo zendó je szkrívsa, gde sze vu 12—24 vöraj 'ze vözlezéjo. Te zlezene mlade szo jáko parövne, i hito rasztejo, po 14 dnévi sze vu lasznoj ko'zi na esrvé premeüjo, z-steri pá vu takáji 14 dnévov gotove mühé pridejo napré. Geto mühé vszako leto stínkrat lezejo, zato sze vu tekáji ednoga leta na takso vno'zinoszt naplodijo; niti sze mí od nyí vno'zinoszti nebi obrániti mogli, da ji nisteri fticsi

nebi preprávlali : naimre kúri nyí vno'zino jájec i
csrvov fundajo vu gnoji. Na jeszen, gde sze mraz
zacsinya, lehnejo mûhé, li vu topli hi'zaj osztane
edna i druga ; te lehnyene li na toplo szprotoletje
prídejo pa napré.

112. Púszti zdenec.

Dalecs vkra od veszi, próti zahodi
je velka ravnica, i próti zhodi ;
tam pri peskoj pótí edna prhlava
csiga gléda kumesz, kak tu'zna glava :
hej ! dokecs szo bógsa vréména tekla,
vnóga poszóda je 'z-nyé zdenca vlekla
napitek, i trúden pótnik v-nyé szenci
sze csesztó otavo v-teli i szrdci ;
zda je 'ze preszeno nye sztúdenec,
nenaide tú hlada vecs tühinec,
száma sztojí csiga ponosena
i od vsze lepote opúsztsena ;
'ze sze i ftics bojí szesztí na nyó. —
Vu zvíri vréména vsze takse bó ! —

113. Eden král Svécie.

Ednök je III. (trétji) Gusztáv, král Svécie, po
ednoj szvojoj vészi prékgezdo, gdare je rávno leto
i szpárno vrócse vrémén bíló. Pri sztúdeneci je edna
képesna páverszka deklícska sztála i vodó zají-
mala. „Dobro dete moje, daj mi eden napitek
vodé“ — velí 'zeden král. Deklícska je tá be'zala
z-szvojjim vrcsom, i z-szrdca rada je ponúdila králi
otávno pítvino. „Vrlo na szlú'zbo gotovo dete szí

ti — poj z-menom vu v'aras, dobro de ti tam!“ — „Nemorem, dober goszpon, — oddovori dekl'icska — ar mi nevolnoj beté'znoj materi mojoj dvoriti trbē.“ — „Materi? — velí král, — a' gde szo tvoja mati, szirocse? — „Eti rávno vu toj prvoj kucsi“ — odgovori dekl'icska.

Král je notriso 'z-nyôv vu kucso. Edna beté'zna sztaríca je le zála tam na púsztój szlami, i nesztanoma je gécsala od velike bolezní. „Jáko te milujem, dobra sztaríca“ — velí plemenitoga szrdca král. „Tak je, dober doszpon. miluvanya vredna szírota i beté'zna szem jasz — odgovori sztaríca — preidti bi mogla, da mi eto dobro dēte moje nebi dvorilo : povrni ji dober Bog nyé vernoszt.“ Szkuze szo sze válale doli po szírote szúhi, bledi lícaj pri recsē eti, i szam král sze je zaszkuzó. Veszelivi szta grátali obe vu szrecsnom megnenyi etom, ka nyima je král poredno sumo penez nihao, i zvōntoga eden grūnt darūvao, zednim pa obečasao, ka sztaríci do nyé szmrti vszáko leto gvūsno pomôcs, nyé csēri pa vu szvojem vremeni z árocsek dati ná. Potom je recsí szvoje etak dokončasao : „naj-jaksega mladēnca országa mojega szí vredna, moja csí, geto mater tvojo nateliko lúbis i postújes. Jasz szem vas dober král. Bog z-vami!“

114. Megla, rosza. de'zd'z, zvir.

Vu toplom leti nevidimo nase szape; ali v-mrzlom vremeni sze nam níka, kak din, mínota pred ocsmí. Rávno to vídimo kumesz kropá, gda vu píszkri vrē. Vu obojem prígodi szpár vodē mrzel

grata, vgosztí sze, i tak nasztáne — meglá. Meglá tak z-mulicskoga mehera szpára sztoji. Morje, vode i mlake sze nesztanoma párijo, ka ní li v-mrzlom vremení vidimo. Z-etoga vnôgoga szpára de vsze meglá. Dosztakrát navécsar, gdate i zautra sztoji etaksa meglá kumesz vod. Zautra etaksi meherje escse vezelo plésejo vu cürecsem potoki; ali da szunce nesztanoma pecse, naszlednye de nyíni teszno to málo korito; zato nevidöcs idejo kumesz i vu mlácsnom zraki viszijo. Medtem sze szunce nagne, i zrak razhladi; na stero szpári vodé gori-oblecséjo szvojo vecserásno ópravo : meglá do. Doszta 'z-nyí na trávo i lístje cvetja széde, znóvics do kaple, i rosza sze zovejo. Mále 'zúevke, cvetje, i grmícske pa tak miszlijo : to je prá nasi otávna pítvina.

Medtem véksi táł megleni szpárov sze po mocsvarni trávníkaj, mlakaj i tekócsi vodáj dále vlecsé, i kak béla ponyáva vu dolé dofiszéde. Kí pogosztój meglé hodi, obráz, oblecsalo, obútel de nyemi mokra i mrzla. Nezracsunano doszta mulicski megleni mehercsecov ga okolivzeme, steri szo tak lehki, da je najménsi hlád zraka dále neszé; ali csi sze jí doszta vkúp szprávi, velka dugoványá znájo óprávlati.

Gda nöcs mine, tíhi i hláden ráni veter vkúp-zgnúca megleni pokróvec trávníkov i mocsvarov, steri sze szledi, kak viszécse ponyáve, eli tórmí dína kumesz vu zrak pozdignejo. Tráhi zhájájó-csega szunca sze na nyi nazávlomíjo, i tak oni zdá 'ze pod szívov nébov rázlocsne obláke obrázijo : níkeliko ménsi obláecsecov nasztáne pod nyimi, tak da gdate i szvetlo szunce celo zakríjejo.

Szunce sze prevedno vise i vise pozdigava, i oblaci sze vkup zacsnejo szpravlati, nyí bela, bleđa lícojna sze premeni, tak da naszlednye csrno-modri obráz dobíjo. Li kre kraja szo beli oni, taksi, kak grozne plamine, steri vríhe szneg pokriva. Zvír i grumlaca sze blíza. Orács proti domi obrné napre'zene gyünce szvoje z-plügom; náraszi sze vehnejôcs nagnejo, fticsi cagajôcs íszcsejo batrivna meszta, i lasztvice sôsnyajôcs lécesejo pod kmiesnimi oblákmi. Zďa eden blízsk vderé vö z-grumble oblaka, zmožno trészcsi i vsza troszecsá grumlaca ropásza po celoj okroglíni. Trepetajôcs glédajo lúdje vö na obloke : jeli sze je nevu'zĝala kaksa hramba, ali je nezlámao vkup grumsteroga dřeva. V-megnnyi sze szprávi vkup edna esréda megleni mehéro v-kaple, i 'ziroven de'zd'z idti zacsne na 'zedno zemlô. Logovje, nyíve i sztvare sze otávijo po tom blagoszlovi nebe. — Gďare sze prevecs hitro prevecs doszta megleni mehéro v szprávi vkup vu esrnóm oblaki, i k-ednómi hípi sze na kaple obrnejo i z-viszíne kapati zacsajo, i esi med kápnyem zrak razhládijo, k-szebi vze-mejo i etoga szpáre, i tak prevedno rasztécs, kak potoci szpádnejo doli; tó sze 'ze nezové vecs de'zd'z, nego szpádáj oblaka. Ete veliko opüsztšávanje dela; ali na dobro szreco li retkogda príde z-tak lámajôcsov szílov, nego redovno li natíhoma káple na zemlô, kak nyé právi blagoszlov.

115. Kní'zni Kolman.

Dnesz 'ze i dete zná, ka compernic nega, niti ji je nigdar nebilô. Naisao sze je toti zdávnya eden i drugi szlepar, kí sze je zato dao vô za compernyeka, da bi szlabe pámeti lúdí na szvoj haszek mogao núcati, i 'z-nyí peneze, ali ka drugo znoriti. Zdávnya szo esese vervali etaksim zapelavcom : pred szodszki sztolec szo je posztavili i 'ze'zgali. Esese je né sztô let, ka szo i v-nasoj domovini 'zgali compernice.

Viste, pa je Vogrszki ország 'ze pred oszem-sztô letami meo ednoga módroga i zevcsenoga kralá, kí je próti compernicam — geto compernic nega — prepovedao právdo zacséti. To je Kolman král bio, kí sze kní'zni Kolman zato zove, ár je vu zevcsenoszti veliko radoszt meo; ali on je i naci pokazao, ka je vreden iména kní'znoga, t. i módroga mó'za.

On je bio lepra on vogrszki král, kí je domovini szvojoj mórszki brég szpravo, geto je Dalmá-cio podzájao. I tó je veliko dugoványe bilo; ár kaksté szí je Vogrszki ország bogat i obilen bio, bogátszti szvojemí je práve vřednoszti szpraviti brezi tr'ztva li nemogao — tr'ztva najvekxa i lehka pot je pa morje.

Razmiti sze tak dá, ka esi je podzajenye bréga Dalmácie velko dugoványe bilo, z-né ménsov te zkcsov je hodilo nyega obarvanye; ár je i ta zmo'zna Venecia za szvojega drzála brég ete, i za nyega volo sze je z-Vogrszkim országom v-bojno zaplela.

Ednôk, gda bi Kolman próti Venetom v-bojno

so, sze je nyegov kocsis zapojo, i gda bi konyi na pamet vzeli, ka kocsis nelada z-cüglom, vneszli szo ga i naszkakök szo be'zati zäcsali.

Medtem eden szaracen (törszke vere arab, ki je teda v-Vogrszkom orszägi doszta bilö), kak szlü'zbenik kralä, je hitro napregezdo, kralä z-kol dolipopadno, za cügel zgrabo, i tak krepko ga dr'zao, da szo konyi sztänoti mogli.

Tak je podneszao on z-nazöcsibodosztjov dühä Kolman kralä gvüsnoj szmrti.

Ali i kral nyemi je za tö zahvalen bio, ar nyemi je v-Horvaeskom orszägi velika imänya darüvao. Od nyega szo zhäjali Vragovieske, ki szo sze nészpozäbili z-pelde öcsäkov, i verno szo szlü-'zili domovini, szledi szo pa i baronsztvo dobili.

116. Zebrauka.

Poszveti, oh vogrin, dömi
vsze nagibe prsz tvoji!
Hüdo szrdce, vtepen düh je,
koga domovine szvoje
lübav nemre zvu'zgati.

117. Piro'zlek.

Piro'zlek. Zaka sze me bojís, mali prijatel moj!? Lehko me za hüdoga dr'zís? pa nikoga ne-obsälím. Poj bli'ze, i gledaj mi szrdesno v-öcsí!

Pojbíes. Nemäram. Ali pové mi prvle, ka za öcsaren pläses más na plécsaj? lehko ti je mrzlo?

Pir. Nemorem tajiti, ka szem zmr'znyen, i zato celo zimó szpim; ali z-etim ócsrnim plasesom sze neodévam, nego lecsem. Tô szo moje lederne perôti, stere z-nogami i prsztmi vörazpreszteram, i znam 'z-nyimi letati, kak fticsi z-përnimi perôtami. V-hodbi i be'zanyi szem neprlicsen, i na tle szí nemorem jáko zmocsti, zato sze obesávam za tramé. Doliszpádnoti sze pa nebojim, ár sze z-osztrimi skrambli prédnyi nog mocsno zgrabim. Vu tom sztáni vesz den pocsívam, i pod sztrehov, v-cërkváj, törmi, vôtlom drevji, rori i drugi kmicsni i topli koté szpim.

P o j b. Ka pa, jeli neogladís, gda vszigdar etak vizécs szpís?

Pir. Ka bi neogládo! medtem né opôdné, nego navécsar obédívam. Kak znáglics mrakne, vörazpresztrém lederne porôti moje, plavam vu zraki, skodlíve 'zu'zevke, nocsne metúlce, i komáre szí lovim k-vecserji. 'Zmah vszigdar dober mam, i z-poroba mojega szí eden faláček i domô neszem vu csobno turbo mojo. Lehko prevídís z-toga, ka szem jasz hasznovita sztvár, i nisteri neszpametní lúdjé me nepravicsno pregányajo i mantrájo.

118. Z e m l a.

Ka zemla vise mere velka more bidti, tô hitro zapopádnemo, csi prav premíszlimo, kak doszta veszníc i varasôv, kak vnogo orszagôv i drzél, i póleg té kelko tekôcsi vod, mlák i veliki môrj sze nahája na nyé. Ali ka kakso obrázko ona má, tô mí obszebi nikak nebi mogli zgrüntati. Ka kaksa

je stera sztvár ali nárasz, hramba ali edna velka gora, to gvúsno známo povedati, ar vsza tá vídimo. Toti; ali zemle nemoremo vuvšem viditi; esi bi taki na vrh te najvekse gore plezili, i li teda bi szamo eden máli tal nye previdili. — Medtem szo zevcseni mó'zje za mocsni zrokov volo poszvedocsili, ka zemla nevtajeno okrogla more bidti, i ka je tak ona eden grozno velikí gombnik. Eto stímanye zevcseni mó'zov i ní gvúsno oszvojiti moremo, teccasz, dokecs mo szi je szamí razklászti szpodobni.

Razmiti sze dá, ka je líce zemle né celo gladko; vém vídimo, kak vizsike gore, i poleg té kak globoki dolovje jeszo na nye. Privszemtóm szo ete vizsike gore, k-velikoszti zemle primerno, donok li taksi drobís, kak edna mulicska 'zu'zevka na ednoj grozno velikoj greskoj dinyi.

Geto na zemli vszake dobi lüdje sztojíjo, i zvóntoga szo nyó potuvajócsi mó'zje ze-vsze sztráni prebrodili; tak dnesz 'ze vecs, menye známo, kaksza je nye lícojna. Razumni mó'zje szo i nye obrázko zgotovili, stera je k-nye popolno priglíhna, szamo ka je jako mulicska k-nye primerno, kaksté velka szi je : eta obrázka zemle sze globnik zemle zove. Drugi szo pa dolizmalali lícojno zemle na papír, ali plátno : eti rovatke zemle sze pa télce zemle zovejo, i nye kép ka'zejo. Na etaksi telcaj, kakti globniki, gdete na píszano zmalane krpe vídimo, druge vekse krpe szo pa ali celo bele, ali na szvetlo-modre zmalane. Te píszane krpe szúho zemlo, te modre szúho zemlo opaszvajócsse vode, ali morje obrázijo.

Szúha zemla sze na pět talov delí, steri sze

táli zemlé, gdate i táli szvéta zovejo. Vszáki tál szvéta má szvoje lasztivno imé. On tál, steri je na zhodnoj sztráni globnika te najmensi, je Europa, vu steroj je i nasa domovina. Na etoj sztráni zemlé le'zijo escse trije táli szvéta, kakti: A'zia, Afrika i Ausztralia, ali prav erköcs: Oceania. Na drügoj sztráni globnika vídimo Ameriko, ali pravé erköcs: Columbio. Na szüho zemló zmalani csrni (gdate modri) i szlokbászti tegi teköcse vodé kázejo.

Zvön szühi tálov szvéta, stere na vsze kraje voda vzeme okoli, jeszo i drügi ménsi: to szo tak zváni zátönje vu mörji.

Medtem na globniki zemlé zaman iszcsemo varasé i vesznice, hrame i logé dolizmalane; najvise iména orszagöv i varasöv naidemo na nyem. Vém bi taksi globnik, na sterom bi poszebni orszagövje i vesznice dolizmalane bile, zgotoviti celo nemogöcse bilo; ár bi eden taksi globnik szkoro tak veliki mogao bidti, kak velika je szama zemla.

Li z-ednoga prosztoga pogléda globnika zemlé na pamet vzememo, ká szüha zemla ze-vsze mi veksimi i ménsimi zátönmi navküpe komaj vesini eden strttál cele zemlé, te drügi tál voda pokriva, tak da na zemli uprav niti nega teköcs szühe zemlé, li grozno veliki zátönje i pozátönje. Na szühoj zemli bodöcse goré z-najtrdsega granitkamna sztojécse pecsine vesinijo, stere sze i korene goré zovejo. Vu te sze cin, 'zelezo, i lépi kristálje nahájajo. Nevszüsene vretine plemeniti medin szo ilojcsne goré. Z-témi sze vápne goré premenyávajo, vu steri zvön vápnoga kamna i mramor jeszte. Na zréberji ete bre'zine szo obszele

one medszede, stere z-redov na endrugom le-
 'zecsuga pészecsuga splajütnoga kamna,
 gipsza i krajde, takaj i zmozni bajc kamna i
 szoli sztojjo. Ete medszede delavni bajcarje za volo
 vu nyi bodocsega vnogoga meda, belojne, na-
 imre pa kamenoga vogelja i szoli na vsze
 sztrani szemta preluknyajo; na nyi szo i velke
 vrednoszti vretine szoli i vracsni kôpelnic
 (toplic).

Goré nam i od toga dajo zuamenye, kakse
 sztvoré szo 'zivele na zemli vu zdavnyi vreinenaj:
 geto vu 'zaloci gor nahajamo one sztvare, ali nyi
 csonte, z-tala v-kamenye zaprete, z-tala na kame-
 nye obrnyene. Eto prekammenye tam lezi na
 dne morja liki i vu utrobi gor, naimre pa vu bre-
 'zni luknyaj, stere, kak mrtvecsne kripte (grobi),
 szkrbno varjejo esüdavredne obrazke zdavnyi
 sztvári. Veksi tal prekammenya z-esig, ali tak zváni
 koritni sztvári, poleg nyi rázloesnoga szpola, sztojí.
 stere gdete kuszte gübé, indri pa cele bregé i
 sztrmce obrazijo, med sterimi doszta taksi sztvári
 prihaja napré kaksi zdá ni te najneobtrüdni
 zbrodjavec nenaide 'zivocsi. Tam jeszo csonte
 grozno velikoga mammuta, ali najzdavnyesega
 elefanta, i zdá neszpoznaní szpólov medveda. I ka
 je najveksega esüda vredno, etakse csonte rávno
 vu oni táli zemlé nahajajo, gde zdá one sztvare ni-
 kak nebi mogle 'zivetí. Sztvare topli dr'zel szo na
 mrzli szeverni krajínaj naisle szvoje grobe.

Z-bre'zin sze pozdigavajo ogen vömeta-
 jôcse goré (vulkanje), stere ogen i din, kak oblá-
 ke lúcsajo vö z-szebe, i 'z-nyí vöteköcsa 'zarjava
 troszka (láva) gdete cele dr'zele v-pogubel po-

sztávi. Vu Europi szta dvě etaksivi goré, kaktě Vezuv ino Etna, obě v-talianszkom országi.

Vodě ino ognya csüdno gró'zanye je vu goráj velke globlíne (bre'zne luknye) prineszlo naprě, stere szo z-esüdavřednimi globmi szvojimi gdete na mile zemle vovtegnylene. Vu bre'zni luknyaj 'z-nyí globi nakraplůvajôcsa voda gdete csüda-vředne obrázke prinasa naprě — vsze kamene, stere navěkse tak viszízo doli z-globi, kak ledeni cůcki z-sztrehe hramöv. Jáko prav sze zovejo eti cůcki nakraplůvajôcse kaménye, geto z-taksi káplic nasztánejo, stere z-pecsín nakraplů-jejo, i na kamen sze obrácsajo.

Na zemli najvecs visziki gor v-Ázii i podnés-nyoj Ameriki jeszte, z-vnogimi, z-vekivecsnim sznegom oklajenimi vríhmi. Medtem je li ta najví-sisa plamina zemle Himalaja vu podnésnyoj Ázii. Ete od edne mile zemle dobro vísisiva vríha Iverest i Davalagvi, szta grozniva pogledi csloveka. Med gorami Europe, je ta najvísisa Montblank zvána plamina, na krajíni Szavoye i Talianszskoga orszaga. Vísisi gor domovine nase iména 'ze dobro more znati vszáki, kí je ete krátki szpísz pazko precsteo.

119. Szkítajôcsi Béla.

Szkitam sze po vsze dr'zelaj,
le'zem, sztanem v-britki szkuzaj,
neznam, gde bi szí pocsino,
nepozna me, nelůbi me
nisese, ka bi me obíno.

Nemrem szí zguccsati nika,
 nerazmijo mi jezika;
 i csi me nedo razmili,
 kakda bi mi vu nevoli
 pomócs prikazati mogli! —

Zemla domovine moje
 kak dalecs je lice tvoje!
 dalecs szem jasz, dalecs hom só,
 ali szrdce moje veke
 z-tebom, i veke tvoje bó.

Csi gda zaprem moje ocsi,
 pri tebi szem, tak sze mi zdí,
 pri tebi szem vudne, v-kmici,
 na bre'zíní, vu dolíní,
 na lépoj tvojoj ravnici.

120. Sztanci zemlé.

Jeli szí 'ze pítao szunce, kama ide vszaki ve-
 csér, gda sze za goré szkríje? Jasz tak dr'zím, ka
 i za gorami sztojíjo lüdje, i k-nyim híti ono, i szíja
 i tam na trávnike, polá, cvétje, varasé i vesznice.
 Ali jeli szí li ednokrat pítao potok, steri eti pri
 nasz dolícürí: kama be'zís moj prijátel? — Ete
 nigdar nema pocsinka; dolibe'zí vu vekse vode, i
 vjedínavsi sze 'z-nyimi, poleg lepi varasov taide
 celo do mórja. Ali jeli szí 'ze vzéo na pamet, kak
 lecsejo na jészen szemta, kumesz törmov lasztvice,
 i vu módrom zraki etak cvikecsejo: „pojdmó!
 pojdmó na pot!“ Vecs sztó míl zemlé je dúga nyí
 pot, prek po dalésnyi orszage i visziki bre'zínaj
 proti toplésim dr'zelam.

Da bi sto eto pot szkoncsávati mogao vu

tivaristvi szunca po goráj i dole, ali potoka do môrja, ali lasztvic vu toplese dr'zele : keiko vsze bi vido ino csüo ! Ar je okroglina zemle puna vszega premenyävanya. Vnogo jezer lüdi sztojí na zemli, i nyí trup i lícojna je razlocsna. Bele kô'ze i erdecsega obráza lüdje, kak szmo mí, sztojjó v-Europi i nad zhod vu velkom táli A'zie, i escse i vu onom táli Afrike, steri k-nam najbliže szpádne, doszta sze ji je pa v-Ameriko zoszelilo prek, kakti i nisteri v-Ausztrálio. Vu véksem táli Afrike dla naszte gláve, razplúsztsenoga nôsza, kondraszti, vunati vlászi négerje (csrnkavci) sztojjó, v-Ameriki kuferni indianje, v-A'zii goszti csrni vlászi, 'zuti mongolje, kí ocsi szo jáko medlovnoga pogléda, i v-Ausztrálii csonkaszti i divji malojsge prebívajo.

Vu vrélom opászi zemle li na najvísisi plaminaj sne'zí; tam je drevje vszigdar zeléno i liszt-náto, i vu loge nesztanoma csevkecsejo i hrabucsijo od píszanesi píszani papagáji, i razlocs-noga szpola opíce; zemla je 'zirovna, tak da razloesen szád rodí, brez' toga, ká bi cslovek doszta mogao v-nyô szejati, ali szaditi. Ali vu loge i csemerne kacse sútajo za cslovekom, orozslánje, i tigriske i drúge zgrablíve sztvare escse i nad lüdi vderjajo. — Vu mrzлом opászi zemle próttomi je zrak escse i borovje pogübelen, zemla nerodna i púshta, tak da vecs míl zemle ide pótnik, brez' toga, ká bi csloveka naisao. Ali tam Bog vu loge vszake dobi koszmáte sztvare hráni, z-steri kô'zami sze lüdje próti trdomi mrázi kak z-bundami i jopami ali menténmi bránijo. I csi je taki mráz veliki, dönok sztancsarje radi prebívajo tam,

ár vszáka dr'žela má toti szvoje te'zkôcse, ali i szvoje radoszti. Bóg je to módro nasztavo tak, da ni eden tál zemlé nebi brezi sztancov osztao.

121. Gdare je zorja lépa.

Nebeszki otec! oh, kak lepo je szunce, gda erdecsa zorja od lepoga, z-zlátom nasitoga povisza vôsztopi, i vu díke opravo oblecseno, na zemlo míli pogléd vr'ze! Vsze sze po nyega tráhi znóvics otávi, i na csrsztvi 'zítek zbúdí.

Ah, kak lépa je eta zemla, gdare sze vu szvetle tráhe szunca précimbno oblecsé i z-tak odíesenim lícem pred pogléd vandrarov sztópi! Gemánt sze nelescsí tak vu drágom prsztanki, kak edna kapla rosze na líszti cvéta, i te najbogatesi král sze neoblácsa tak szvetlo, kak eden zmed cvétjem polá.

Telko lepote, taksi blagoszlov vidivse, z-hvá-lodányem poklekne doli pred tebom dète tvoje, i nenaidivse récsi, z-sterov bi obsútenye szrdca szvojega vó moglo povedati, vu tíhoj csészti vlejé vó pred tebom áldov szvoj.

Goszpodne! sto bi znao tebé z-vrednim tálom moliti? sto bi znao ka tak velikoga miszliti, ali govoriti, ka bi li eden máli trák tvoje dobrote i díke vu szebi zdr'závalo?

Dónok mi je potrebno vópovedati, ka obsútím, ka sze nemre szprávlati vu szrdci mojem, ka ono obsúti. Ftics szpéva, log sümí, gore, kak ednok te-liko oltárov, sze kadíjo tebi na díko! I jasz te mo-lím, i mólecs obsútím, ka szi blúzi k-meni. Amen.

112. Zvisavajmo Goszpodna.

Sto bi znao pregovoriti,
 Bóg, tvojo lepoto ?
 na nebi i zemli zaman
 íszcsem tvoj kèp, i díko !
 rosze kapla ?
 de'zd'za krapla ?
 lépa zorja ? esíszti járek ?
 pola kincs i dreva lísztek ?
 oh ! — i szunca zlati trak
 je eti li kmicsen mrak. —
 Doliszpadnem, Bóg, pred tehom, doli ;
 díko tvojo dúh moj klecsécs moli.

Sto bi znao pregovoriti
 tvojo zmo'znoszt, oh Bóg ?
 hívoszt vnogo jezer szvétov
 je delo tvoji rôk :
 na tvojo récs
 vno'zino szvécs
 nzsztane, gorécs vu zraki
 v-nócsi temno-kmicsnom mraki,
 zanèmi oblakov zvir
 i mórja grozen viher.
 Doliszpadnem, Bóg, pred tehom doli,
 díko tvojo dúh moj klecsécs moli.

Sto bi znao pregovoriti,
 Bóg, tvojo dobróto ? —
 blódecsemi szam podelis
 k-povrnenyi roko ;
 tí napojis
 i o'zivís
 a-de'zd'za kaplami zemlô,
 i rajo, rodno vesinís nyô.
 z-cvetjem szna zis nyé líce,
 i razveszelís szrdce.
 Doliszpadnem, Bóg, pred tehom, doli,
 díko tvojo dúh moj klecsécs moli.

123. Vorcanje varvanya zdravja.

Nemas vekse dobrôte na zemli,
 kak veszeli dûh vu zdravom teli;
 rano pazi tak na tó oboje,
 da sze ognoti más keszne tuge.
 Vrelo tecse escse krv v-deteti,
 zato nevé za zdravje szkrbeti,
 vnëmar, ali neznano je kvarí,
 i zlehka je naveke po'zarí.
 Csi tak dragi kincs té 'zeles obarvati,
 naimre eto módroszt más naszledúvati :

1. Vu jeli, pili.

Zdravoga rázutma glász vu vszem naszledúj,
 i reda rodnice vu nikom nezbantúj,
 túbi mertüeslívoszt, jēj i pí li telko,
 kelko 'zivot dr'zí, i ne gút zavelko,
 ár csi vise mere 'zalódec naklades,
 ali plücsa z-vrócsov pítvinov obe'zges,
 rano potoris v-nyé szemén vsze rónosztí,
 i rano pretrgnes nit 'zítka bivosztí;
 za mladoszt je naimre hienata pítvina
 právi csemér — duse i tela sztrtina —
 kak v-steró cepiko sze húdi csrv szpravi,
 blédo, szlabo vesiní — celó jo zapravi;
 skodi nezrelí szad, parovnyakov jelo,
 kí nemro csakati, ka bi prav ozreló;
 doszta je csemérni gob, tak lí takse jēj,
 stere dobro poznas, i z-té lí edno, dvě;
 prevecs maszno hráno, méki i topel krüh,
 pa vnógo zácsimbo, kak skodlivo, mirúj;
 medtëm vu jésztvini preberati neszmës,
 jēj vsze, gda szí lacsén, lí z-mertükóm, ka jës,
 naimre csi sze tí dá, ka uprav najrá jës,
 nigdar szí 'zalódea z-tëm napati neszmës;
 veri mí, né je tak, ka bí tí prá vsze tó,
 ka tí 'zmáhno szpadne, vszigdar zdravo bílë,

ár csi sze z-kemkoli parovno o'zmetís,
 ze-vsзем тем szi zdravje i 'zítek pogübís.
 Vretin, i sztüdüencsna csíszta hladna voda
 vtisa 'zej, otavi medlovnoszt 'zivota ;
 zato ti je ona i ta najzdravésa,
 obsinszka pítvina, ino najtonyesa :
 medtem prevecs mrzla nema ona bidti,
 naimre kak zahican nemas ni té piti.
 Vrasztvo za sztarcé je, i krepka pítvina
 trézna mera csíszto szpravlenoga vína
 razveszelí szrdce, 'zalódec szegréje,
 jakoszt budí, csi sze nenüca na grehe ;
 ali grívi csemer je deci 'zganica,
 ár nyé tak vrelo krv escse bole hica,
 po'zarí zdravja cvét, i szkopa rani grob :
 ah, kelko ji szpadne nyé na placsén porob !...
 Medtem gdate, csi je voda né prav zdrava,
 sze szlobodno deci kato vína dava,
 csi sze zmésa med nye níkeliko vode ;
 etakse neskódi, ár krvi ne'zvu'zge.

2. Vu szne.

Potreben je szen na mócsi ponavlanye :
 nücaj nocsne vóre li na nyé vdablanye,
 i retkogda trosi nye z-verosztüvanyem ;
 pa ni te nigda né z-blodnim nrortüvanyem ;
 vnógi norcsek csesztó ni ócsi nezapré,
 celo nöcs hrabucsi, szkacse, zeva i 'zré,
 níki pa pri knigaj i novinaj szedí,
 ali na trdi szto nagnovsi glavó, szpí :
 vszi etaksi, kak cvét, v-líci prebledijo,
 ino, kak szküsnyave, po zemli plézijo.
 Seszt, ali szedem vor je zadoszta szpati
 zdravomi csloveki ; edno ma pridati
 sztarec, déte, pótnik, róni i bete'zen,
 ár sze tem csesztokrat pretrgne nocsni szen ;
 ali kí sze du'ze vteguje v-poszteli,
 manyi gingavec de vu dúsi i téli.

Na mehki blazinaj neszpi, ni pod perjom,
nego li pod kusztim i hladnim pokrövcem,
steri te zadoszta brani proti mrazi,
na te vorcan v-zími ino v-leti pazi;
vudnesnyi szen je pa za bete'zne, sztäre,
cecatjo decsico, vaktare, klacsare.

3. Vu zraki.

Vu hi'zo szi vszakden csrsztvi zrak napüsztí,
ar je te zdavnyi 'ze pokvarjen, necsísztí;
veri, kaksté szi je lagov te vönésnyi,
bögsi je on vszigdar, kak pa te znotresnyi :
v-zími szi obloke notrizadelati,
je telko, kak hotecs szi beteg szpravlati.
V-hi'zi dr'zanoga vogelja oszter szpar
je 'ze vnögim pósztao betegá, szmríti 'zar ;
kahle v-kaksté mrázi naj nedo 'zarjave,
ar sze möti v-glávi, i pogubí zdravje.

4. Vu oblecsali, gibanyí,

Nogé vszigdar tople, glavó pa hladno mé,
pokrite ndr'zi nye v-hi'zi, ni vöne,
naimre podmetano i krzleno hóbo
tak prestímaj na nye kak velko hüdobo ;
oblacsaj sze póleg násztajov vremená
i né póleg sege manyega plemená ;
v-mrázi topel, v-hici pa hladen gvant noszi,
ar je razmrazenye 'zalódca sztrtina,
i velki betegov najprva vr'tina ;
medtém sze ni eti necekni tak nigdar,
ká bi szi gvant na gvant oblacsao li vnëmar ;
i z-tém bi sze gvüsno szam rad jáko kvario ;
csi bi sze pred vszakim hládom na toplo szkrio.
k-vszakomi zraki sze rano más privesiti,
ali tó szpametno, né vnëmar, csiniti :
hodi vszakden kátó, ar kí zmirom szedí,
on szi krv zasztávi i 'zivot o'zmetí . . .
Zobov szi necsísztí z-iglov, rasoskami,

li v-'zebki dr'zanov szlamov, i përauni,
 ár csi szí zobe li maloka pokvarís,
 nezrecseno manro i bolezen sztrpís ;
 na tó gledócs nepíj na toplo mrzloga,
 niti prótitomi na mrzlo toploga.
 Jako skodlívó je, vrélo hrano jeszti,
 escse skodlivése, na nyó precí pítí . . .
 Kí szúhe lesnyeke z-zobní vnëmar tere,
 kak doszta ednök za tó trpeti more ! . . .
 Nekvari szí pri poszveti szvecse ocsi,
 ni pri szunca osztrom tráhi i szvetlócsi,
 ár znás, ka szo ocsi na sztezi 'zítka tvoj
 najdragsi kincs ino eden jedíni voj ;
 ka eti za radoszt má te témni bóhar ?
 mrtev, mrtev je on, kak 'zivócsi romar . . .
 Nédi naglo na hlád, gda szí escse vrócsi,
 nepíj precí, niti sze dolineszlecsi ;
 tak, csi brezi dúske na bre'zínó be'zís,
 zmu'zd'zís plúcsa ino szúhi beteg dobís ;
 hotécs sze pokvari, kí vnëmar zdígáva
 i od nedúhe szí komaj odúháva :
 z-mraza precí k-vrócsim kahlam nigdar neidi,
 li szemta po hi'zi hodi, ali szedi,
 nacsí ti zlehka mráz pod nojéte zaide,
 náseszt, kasel dobís, i beteg te naide.

5. Vu náklonosztaj.

Zlehka pokvarijo zdrávje náklonoszti, v
 zato nyi besznócsi cügla nepopúsztí,
 ár csi ti v-nyí szíli prevecs zevré gda krv,
 popári ti 'zítka cvétek, kak húdi csrv ;
 vari sze csemérov i velke bojazni ;
 ár csi ti nefunda té bin vsze vüpazni,
 pokvari sze po nyem dúse, tela sztáva,
 i romar otvarja pod nyim, kak szklúsnyáva.
 ali ni drügoga neszágaj, da niti
 on nema bojazni plácšen porob bidti ;
 szrd i nevoscscenoszt ti v-szrdci naj nearé,

da te ete hudi satan kak nepo'zre,
 vise postuj zdravje i duse veszelje,
 vise mir i pokoj, kak vsze kincse zemle,
 i csi ti te vtaji i vzeme sors i szvet,
 nevcagaj, — ne szo ti oni duse poszvet;
 vupaj sze su Bogi, on ti je povrne,
 i, csi szí ji vreden, tam bogse da za nye;
 takaj, csi te beteg vu posztelo vr'ze,
 szloni sze na nyega, on te nepovr'ze,
 ali oni skeri nigdar nezamudi,
 z-sterimi bogsati scse on sztan tvoj hudi :
 blodi, kí sze vnemar na nyega zaniha,
 ali vuvcom, babam, neznanim v-roke da,
 i neiszcsse vracsá vu vszem prilicsnoga,
 i ne po'zelavca dobicska gnusznoga;
 vem mí i vu 'zítka mensem dugovanyi
 iszcsemo zevcsene vu szvojem pozvanyi,
 i ne neobhodne, kí vecs zapravijo
 na koj sze podajo, kak pa popravijo;
 kak bi mogli 'zítek taksim v-róke dati,
 kí, ka bi csiníli, szamí nemro znati?
 Naszlednye posteni i pobo'zen 'zítek
 je eti za vsze nasz veliki dobicssek,
 veliki on pokoj, dusne veszti on mir,
 steroga nemoti niksega zla vicher . . .
 To szo one mocsne sztojecse podpore,
 na stere szloniti kí sze zna i more,
 sztati ma v-tekaji dugi i lepi let,
 sztati v-csrvztvoj mócsi, kak zdrav i níden cvet.

Ná d a v e k.

124. V o g o n í t n a p í t a n y a.

1. Po pöti, kre pöti goszpodínje szkácejso.
Ka je tö ?
2. Gde koszíjo szenô ?
3. Kama ide dëte, deszët let sztarô ?
4. Csi sze gorivzeme, brecsi, pa csi sze doli-
dene, tüdi brecsi. Ka je tö ?
5. Sto zná vu vszákô jeziki gücsati ?
6. Zaka sze neberé od píszanoga konya
vama ?
7. Csi eden kebel psenice treszeti grosöv
kosta, ka de valao eden cípot za trí grose ?
8. Zaka kopajo gorice ?
9. V-logi raszte, po vodi hodi, vu palacsaj
düse noszi ?
10. Pod ednim klobükô j i i jezero sztojí ?
11. V-zími, v-leti sze küri, i niscse sze nesze-
gréva pri nyé ?
12. Gde szmo, csi szmo ne niti notri, niti
vone ?
13. Dühoven szpodi, dühoven zgora, med
nyima pa nedühoven ?
14. Be'zí, be'zí csoka, i napuni csréva ?
15. Tesztövi, punici, trém popom, sészt ko-
pünom kelko nojëtov je dáno ?

125. Zavadke, vgonítke.

1.

Gde z-podmoja, gde z-palacse
na oblocsec vökukucse.

2.

Csi nevídim, gorivzemem,
csi pa vidim, dolidenem,

3.

Na obcsinszka mészta sze csesztô vösetam,
ali moje hi'ze nindri tam nenibam.

4.

Ide, be'zí, nesztane,
znág le'zí, gorinesztane,
krô'zi, dönok tak osztane.

5.

Eden mrtev ftics sze köple v-csrnoj vodi,
csrne sztopnye niha na belom, gde hodi.

6.

Jezero metülcov brez' perôt priletí,
eden mó'z pa med nye brezi nóg príbe'zí,
i brezi lamp je vsze pojê i pogübí.

7.

Na krvi ide, krv nesze,
szamô pa dönok nema nye.

8.

Ide posta, neposzlani,
taneszé liszt, nepíszani
vu novi grad nezidani.

9.

Preci te vje, kak nasztane,
kak vje, z-niceszom posztane.

10.

Najprvle zeleni gvant na szebe vzeme,
potom beloga, pa toga dolidene
ino meszto nyega oblecse 'zutoga,
naszlednye premeni toga na modroga;
li v-etom je zdrava, ali vu vsze ovi
naimre malo deco zlehka v-grob szprevodi.

11.

Nema nog, donok more idti,
ni sztopnye neszme muditi,
vszaki hipek v-racsun vzeme,
k-nyemi nika nepridene,
ni vkravzeti nika nemre,
csi nescse zgrabiti mere;
nocs i den vkupeszklene,
i na tale razdene.

12.

Dvanajszet konyev vlecse
nyegva zlata kola,
konye ete szam 'zene
od dola do dola;
stirideszet oszem nog
majo konyi nyegvi
triszto sesztdeszset seszt cvekov
pa konyev potkovi:
kocsis, pojbar tirata
vszeszkosz endrugoga,
gde hica, gde mraz mantra
toga i ovoga.

Zdr'zetek.

Poleg priglihe dugovány.

Versuske szo z-* oznaményeni.

I. Szpíszi, málanya.

	Sztrana
Píszmo	6.
Strk	9
Versztvo male Juliske, <i>Gáspár i Kovácsi</i> kn. est.	13
'Zeleso i olov, <i>Szeltésam Karol</i>	17
Rak, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	20
Hí'zne sztvaré, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	23
Horcsek	28
Szó	34
Tulipán, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	35
Okó, <i>Prve kn. flisz. vu jez i est.</i>	36
Kakda delí szun. leto na stiri tale, <i>Gaspar i Kovácsi</i>	44
Zíma (lízst)	46
*V-zími (sztrtká), <i>Arany János</i>	48.
Zímszki 'zítek fticsov	51
*Püszttína, v-zími, <i>Petőfi Sándor</i>	53
Vuk (lízst)	59
'Zítek nárasza	62
Haszek nárasza, <i>Solszk. kni'z.</i>	64
*Szadoveno drevje, <i>Vajda Peter</i>	66
Log, <i>Gaspar i Kovácsi</i>	67
Striglaca, <i>Szente Jo'sef</i>	71
Sesuka	76
Hód vremena, <i>Gaspar i Kovácsi</i>	77

	Sztrana
Grúska, <i>Drüge kn. flisz. vu jeziki i est.</i>	81
Cslovek i sztvare, <i>Gáspar i Kovácsi</i>	87
Trávník v-szprotoletje, <i>Wagner Henrik</i>	91
Vcsela, <i>Gáspar i Kovácsi</i>	93
Pavuk, <i>Gáspae i Kovácsi</i>	100
Ro'zec	103
Neba, <i>Gáspar i Kovácsi</i>	105
*Mészec kak ovesar, <i>Hoffmann</i>	109
Gliszta (esrv), <i>Gáspar i Kovácsi</i>	112
'Zaba	115
Kukorica, <i>Gáspar i Kovácsi</i>	118
Gnézdenye fticsov	123
Pót v-gore	127
1. 'zganye vapna, † <i>Gáspar i Kovácsi</i>	127
2. 'zganye vogelja, † <i>Gáspar i Kovácsi</i>	129
Gobe, <i>Gáspar i Kovácsi</i>	131
Vretine mléka, <i>Wagner Henrik</i>	134
Potôcsnica (riba), <i>Gáspar i Kovácsi</i>	136
Vogrszki orszag, <i>Gáspar i Kovácsi</i>	137
Püsztína (dolina)	152
Ciganye	158
*Mali bérés (sztrtká) <i>Petőfi Sándor</i>	162
Müha	166
*Püszti sztüdenec, <i>Vörösmarty Mihál</i>	168
Megla, rosza, de'zd'z itv. <i>Gáspar i Kovácsi</i>	169
Piro'zlek, <i>Gáspar i Kovácsi</i>	176
Zemla, <i>Gáspar i Kovácsi</i>	174
Sztanci zemle, <i>Drüge kn. flisz. itv.</i>	170

II. Frlike i prípoveszti.

Lüknyaszti lesnyek, <i>Szendrey Julia</i>	54
*Fr. od máloga dréva, <i>Rückert</i>	83
Csedna deklícska	89
*Szrsen, <i>Kis Janos</i>	103
*Zvezde, <i>Arndt (Gyulay Pál)</i>	110
*Vcsela i golob, <i>Kis Júnos</i>	135
*Segavo 'zrbé, <i>Diénes Lajos</i>	155

III. Prípoveszti, napredánya.

	Sztrana
Szirotna deklieska, <i>Rechov</i>	5
Lübeznívi prijateľje dece, <i>Boros Mihál</i>	8
Szkúsavanye	11
Sesapni jáhanec, <i>Peti József</i>	19
Stiri kokosi, <i>Duhoven kincs</i>	30
Zahvalni otroci, <i>Boros M.</i>	39
Branittel protivníka	43
Kódiski pojbiás, <i>Péterfy Sándor</i>	49
Lübezen blíznyega, <i>Duhoven kincs</i>	72
Z-krajcara de rhanski, <i>Elekes Kálmán</i>	99
Paszterics	111
Bogato sztane szirmasko léze	113
*Repiscica i nye mlade <i>Rückert (Fekete M.)</i>	125
*Mali huszar, <i>Dienes Lajos</i>	133
Jancsi, popadni doli kracsak, <i>Zschocke Henrik (Gáspár i Kovácsi)</i>	156

IV. Prígodna.

Franklin Benjamin	25
Polodelsztvo, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	40
Prígoda ro'zja, <i>Zeyk Miklós</i>	80
P'lemenita szrdcsnoszt, <i>Szilágyi S.</i>	104
Naprave (skerí) itd.	121
*Sto je bio Arpad ? <i>Petőfi S.</i>	142
Lübezen domovine	145
1. Kemény Simou	145
2. Dugovics Titusz. <i>Prv kn. flisz. itd.</i>	146
Matyas kral, <i>Szilágyi S.</i>	148
Matyas kral v-Gömöri, <i>Boros M.</i>	149
Posteni paver, <i>Nedelne novine</i>	151
Eden kral Svecie	168
Kní'zni Kolman, <i>Szilágyi S.</i>	172

V. Vucsécsa.

*Vcsenyé, <i>Czuczor Gergely</i>	7
*Golób, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	16

*Vremen odíde, <i>Kis Janos</i>	80
Navolim sze, <i>Oeser</i>	86
*Trí pítanya, <i>Lorincz Endre</i>	89
*Ka vesí veséla, <i>Fekete M.</i>	98
*V-leti, <i>Tompa Mihál</i>	130
Lubmo domovino! <i>Mócsi Antal</i>	143
Vola i nágib, <i>Zeyk Miklós</i>	163
Kriva szrame'zlivoszt, <i>Oeser</i>	164
*Vorecsnje obarv. zdravja, <i>Fáy András</i>	183

VI. Priglihe, prilicsne reesi.

Vu stiraj szkleni, szedemdeszet	31, 87, 122, 166
---	------------------

VII. Hvaleka, peszmi.

*V-jeszeni, <i>Petőfi S.</i>	11
*Jeszenszka hvaleka, <i>Erdélyi Janos</i>	22
*Peszem maloga sporara, <i>Lukács Pál</i>	27
*Mali fticsek, <i>Kundoss Endre</i>	34
*Szrecsen orács, <i>Fekete M.</i>	42
*Peszem Palia, <i>Rozgonyi Janos</i>	58
*Peszem vuköv, <i>Petőfi S.</i>	62
*Lô'zna peszem, <i>Gyulai Pál</i>	70
*Szvéték szprot, <i>Fekete M.</i>	92
*Dobro ütö, <i>Dieffenbach (Szász Károly)</i>	114
*Hvaleka 'znyecöv, <i>Tompa M.</i>	120
*Nabüd, <i>Bacsányi</i>	147
*Vogrszki pögar, <i>Czuczor Gergely</i>	150
*Zebranka, <i>Bajza J.</i>	173
*Szkítajöcsi Bela, <i>Tompa M.</i>	178

VIII. Deteci szvet.

*Hohar sztvari, <i>Rozgonyi Janos</i>	25
*Vesélica, <i>Dienes Lajos</i>	98
*Pokloniti sze je dosztojno	158

IX. Pobo'zni glászi zdühávje.

	Sztrana
*Szveta oblüba, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	5
*Zdühav, <i>Dobos János</i>	145
Gdare je ütra Lépa, <i>Dobos János</i>	181
*Zvisavajmo Goszpodna! <i>Prve kn. flisz. itd.</i>	182

X. Vognitke.

*Dva oblocseca, <i>Prve kn. flisz. itd.</i>	38
*Mali zidar, <i>Fekete M.</i>	75
Vgonitka, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	90

Nádavek.

Vgonitna pítanya 1—15	187
---------------------------------	-----

Nyi rázklad : 1. 'Zaba. 2. Nindri — li trávo. 3. Vu edemnajszeto. 4. Lanc. 5. Naglasz. 6. Ár vert placsa. 7. Tri grose. 8. Ar ji nemrejo orati. 9. Ladja. 10. Mak. 11. Pipa. 12. Na pragi. 13. Szedlo. 14. Spula. 15. Sztó stirideszét oszem.

Zavadke, vgonítke, 1—12	188
-----------------------------------	-----

Nyi rázklad : 1. Ori. 2. Lüknyaszti lesznyek. 3. Pu'z. 4. Teköcsa voda. 5. Pero. 6. Mészec i dén. 7. Szedlo. 8. Voda, lisztje, záton. 9. Iszkra. 10. Szlive. 11. Vöra. 12. Kocsis i konyár, szunce i mészec.

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
v Murski Soboti